

AKTSTYCKEN UTGIVNA AV KUNGL. UTRIKESDEPARTEMENTET

HANDLINGAR RÖRANDE SVERIGES
POLITIK UNDER ANDRA VÄRLDSKRIGET

FÖRSPELET TILL DET TYSKA
ANGREPPET PÅ DANMARK OCH NORGE
DEN 9 APRIL 1940

STOCKHOLM 1947
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
470861

F Ö R O R D .

Föreliggande publikation utgöres av en inom utrikesdepartementet — med biträde av f. d. envoyén Erik Sjöborg, kanslirådet Torsten Gihl och professorn Sture Bolin såsom av Kungl. Maj:t utsedda sakkunniga samt av envoyén Wilhelm Winther — upprättad aktsamling, återgivande texten till i utrikesdepartementets arkiv förvarade handlingar, ägnade att belysa det politiska och militära förspelet till Tysklands angrepp på Danmark och Norge den 9 april 1940.

Aktsamlingen, som sammanställts i enlighet med av utrikesministern meddelade direktiv, omfattar till arkivet hörande handlingar, som röra eller sammanhånga med dels de tyska angreppsplanerna mot Skandinavien, dels de allierade västmakternas framställningar och åtgärder i övrigt för att förhindra tillförseln till Tyskland av svensk järnmalm samt deras i samband därmed och med det finsk-ryska vinterkriget stående planer på ingripande i Skandinavien. Handlingar av underordnad betydelse för ämnet ha dock icke medtagits. Beträffande den finsk-ryska konflikten ha endast sådana aktstycken publicerats eller omnämnts, som belysa Sveriges inställning till västmakternas förenämnda framställningar och planer eller eljest äro av intresse för ämnet. Beträffande sammanställandet av aktsamlingen ha i övrigt i huvudsak de riktlinjer och principer följts, som angivits i företalet till den av utrikesdepartementet tidigare i år utgivna publikationen »Transiteringsfrågan juni—december 1940.»¹

I den efterföljande aktsamlingen förekomma jämförelsevis få dokument till belysning av de tyska planerna, varemot en mera rikhaltig dokumentering lämnas rörande västmakternas åtgärder och planer. Detta beror därpå, att de tyska planerna voro omgivna av den största hemlighetsfullhet och endast voro kända av en liten krets av invigda, medan däremot västmakternas planer på ett helt annat sätt utvecklade sig i offentlighetens ljus eller framträdde i form av diplomatiska aktioner. Dokumenteringen i utrikesdepartementets arkiv är därför väsentligt mycket mera omfattande i avseende på västmakternas politik än i avseende på den

¹ Vissa i skilda dokument återopade aktstycken ha ej återgivits, emedan de ej beröra ämnet för denna publikation eller äro av ringa eller intet intresse för detsamma.

tyska politiken. De tyska planerna äro kända huvudsakligen genom dokument, som blevo bekanta först efter krigets slut.

Vissa i den av utrikesdepartementet utgivna publikationen »Transiteringsfrågor och därmed sammanhängande spörsmål, april—juni 1940» intagna dokument synas erbjuda intresse även för ämnet för denna publikation. Detta gäller särskilt dokumenten nr 1—6, 7, 9, 16, 18, 23, 33, 67, 74, 96, 100 och 111.

Till aktsamlingen har såsom bilagor fogats texten till 21 i innehållsförteckningen angivna aktstycken (Bil. A—U). Bland dessa märkas fem tyska dokument, avsedda att belysa den tyska anfällsplanens uppkomst och utveckling (Bil. A—E), ett dokument angående västmakternas planer på ingripande i Skandinavien (Bil. F), ett av förutvarande utrikesministern, envoyén Günther avgivet uttalande angående händelserna kring den 9 april 1940, publicerat i Dagens Nyheter för den 9 april 1946 (Bil. I), en inom försvarsstaben utarbetad redogörelse för svenska militära beredskapsåtgärder under de första månaderna 1940 (Bil. Q), en i anslutning till nämnda redogörelse av förutvarande chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld upprättad promemoria angående Sveriges militärpolitiska läge under förra delen av april månad 1940 (Bil. R) samt ett antal till utrikesdepartementet inkomna dokument rörande tyska angreppsplaner mot Belgien och Holland i november 1939 och januari 1940 (Bil. U).

Inledning.

Efter det polska fälttågets slut i september 1939 inträdde en längre tids stiltje i krigsoperationerna. I de planer, som de krigförande å ömse sidor utformade för krigets fortsättande, kommo också åtgärder riktade mot de nordiska länderna att ingå.

I Tyskland inriktade man sig visserligen i första hand på att göra ett snabbt slut på kriget genom en offensiv i väster. I ett den 9 oktober 1939 daterat memorandum av Hitler utvecklas denna plan. Enligt vad han uttalade i detta memorandum förväntade Hitler, att de nordiska länderna skulle förbli neutrala, om intet oförutsett inträffade, samt att fortsatta handelsförbindelser mellan Tyskland och dessa länder skulle bli möjliga i händelse av ett långvarigt krig.¹ De planer på angrepp mot Holland och Belgien, varom uppgifter förekommo i slutet av 1939 och början av 1940, stodo i samband med den tilltänkta offensiven i väster (Bil. U).

Å tvenne håll i Tyskland gjorde sig emellertid intresse för ett ingripande i Skandinavien gällande, nämligen dels hos riksledaren Rosenberg, som stod i förbindelse med Quisling och från denne fick mottaga framställningar, vari de faror som hotade Tyskland genom det engelska inflytandet i Norge och nödvändigheten av att vidtaga motåtgärder häremot genom stöd åt Quislings parti starkt framhävdes, och dels hos tyska marinens chef, amiral Raeder, som på ett tidigt stadium började umgås med planer på besittningstagande av punkter på norska kusten i det dubbla syftet att erhålla baser för den tyska krigföringen mot England och att förekomma befarade engelska åtgärder av liknande art. I Raeders planer ingick också ett eventuellt besättande av en bas i norra Danmark. Frågan föredrogs av Raeder för Hitler den 10 oktober 1939, varvid Raeder underströk de nackdelar, som ett engelskt besittningstagande av stödjepunkter i Norge skulle medföra för Tyskland ävensom de strategiska fördelarna ur tysk synpunkt av en motsvarande tysk aktion. Hitler, som enligt Raeders utsago genast insåg frågans betydelse, sade sig önska själv överväga den på grundval av den promemoria, som Raeder medfört

¹ Nazi Conspiracy and Aggression. Dokumentsamling utgiven av Office of United States Chief of Counsel for Prosecution of Axis Criminality. (Washington 1946). VII, s. 800 ff.

vid föredragningen. Hitlers intresse synes emellertid vid denna tidpunkt varit huvudsakligen inriktat på offensiven i väster (Bil. D, E).¹

Å västmakernas sida synes man i främsta rummet satt sin lit till blockaden för att bryta Tysklands motståndskraft och varit mindre benägen för frontala angrepp mot Tyskland. Härtill föranleddes man — utom av sin ännu bristfälliga krigsberedskap — av erfarenheterna från förra världskriget, då offensiverna på västfronten varit oerhört förlustbringande men, enligt vad man senare insett, betytt mindre för den slutliga segern än den mot Tyskland genomförda blockaden. Emellertid fann man med växande otålighet, att blockaden verkade långsamt och att den företedde vissa luckor, bland vilka tillförseln till Tyskland av järnmalm från Sverige och av olja från Ryssland och Rumänien voro de viktigaste. Tanken vaknade då, att man borde genom direkt ingripande hejda denna tillförsel. Detta skulle bl. a. innebära, att västmakterna skulle företaga militära operationer i Skandinavien, och de måste givetvis räkna med att detta skulle framkalla tyska motåtgärder, varigenom de nordiska länderna skulle bli krigsskådeplats. Å franskt militärt håll synes man haft den meningen, att en dylik utveckling även ur militär synpunkt kunde medföra vissa fördelar för de allierade, i det att den öppnade möjligheten för flankoperationer mot Tyskland. Att synpunkter av angiven art åtminstone delvis lågo till grund för den iver att under finsk-ryska vinterkriget bringa Finland hjälp, som särskilt Frankrike ådagalade, torde vara oförnekligt, Brittiska regeringen synes av moraliska och politiska skäl ha hyst betänkligheter mot en politik, som kunde leda till de små, neutrala staternas indragande i kriget och måhända till krig mellan västmakterna och Ryssland. För den svenska regeringens politik under finsk-ryska vinterkriget måste det återigen framstå som en huvuduppgift att förhindra, att vare sig den svenska hjälpen eller västmakernas bistånd åt Finland ledde till Sveriges indragande i stormaktskriget (dok. 4—11, 18, 22, 44, 45, 47).²

Vid sidan av hjälpen till Finland sökte västmakterna också en annan väg för ingripande i Skandinavien, nämligen ett direkt angrepp mot malmtransporterna från Narvik till Tyskland, som passerade genom det norska territorialvattnet. Som en inledning till en dylik aktion har man att betrakta ett memorandum, som brittiska regeringen den 6 januari 1940 tillställde norska regeringen, och varav också svenska regeringen fick del. Däri gjordes gällande, att tyskarna genom vissa angrepp mot sjöfarten inom det norska territorialvattnet gjort detta till krigsskådeplats,

¹ Jfr Bilag, bind I, till Innstilling fra Undersøkelseskomisjonen av 1945 (Oslo 1947) — nedan cit. Bilag I — s. 9 ff, *Helge Knudsen* o. *Henrik V. Ringsted*, *Maskerne falder i Nürnberg* (Kbhvn 1946), s. 145 ff.

² Jfr Bilag I, s. 29 ff, 216 ff. *Minart* P. C. Vincennes Secteur 4, (Paris 1945), s. 170 ff. *Paul Reynaud*, *La France a sauvé l'Europe*, II, s. 22 ff.

varför brittiska regeringen såge sig nödsakad att utsträcka sina marina operationer till detta territorialvatten och vidtaga erforderliga åtgärder för att förhindra, att det begagnades av tyska fartyg och tysk handel. Norska regeringen gjorde i London, kraftiga föreställningar mot de tilltänkta brittiska åtgärderna och häruti förenade sig svenska regeringen. Den planerade brittiska aktionen blev denna gång inställd. (Dok. 13—15, 17, 20, 21, 23, 24, 26, 38).¹

Jämsides med västmakternas planer på ingripande i Skandinavien utvecklade sig de tyska planerna på angrepp mot de nordiska länderna. I december 1939 uppehöll sig Quisling i Berlin, där han kom i förbindelse icke blott med Rosenberg utan även med amiral Raeder. För dessa framhöll Quisling faran för att England under förevändning att hjälpa Finland komme att besätta Norge utan att möta allvarligt motstånd från norsk sida. Rosenberg och Raeder framförde dessa synpunkter för Hitler, för vilken också Quisling ett par gånger hade företrädde. Enligt Rosenbergs framställning skall Hitler dock fortfarande ha uttalat, att han personligen helst önskade, att de nordiska länderna skulle förbli neutrala. Efter ett samtal med Quisling (enligt Raeder den 14 december 1939) gav Hitler emellertid den tyska militärledningen i uppdrag att utarbeta planer för besättande av stödjepunkter i Norge. När Hitler fattat slutgiltig ståndpunkt till frågan om ockupation av Norge framgår icke klart av de offentliggjorda dokumenten. Ett betydelsefullt avgörande träffades emellertid den 23 (eller den 27) januari 1940, då Hitler tillkännagav sin önskan, att det fortsatta utredningsarbetet skulle utföras under hans personliga och omedelbara överinseende, och samtidigt uppdrog åt general Keitel att omhändertaga de vidare förberedelserna. I sådant syfte skulle en särskild arbetsstab tillsättas inom krigsmaktens överkommando, vilken skulle utgöra kärnan i den blivande operationsstaben. Det bestämdes, att den vidare handläggningen skulle verkställas under täcknamnet »Weserübung». Hitler beslöt — möjligen i detta sammanhang, ehuru tidpunkten ej kan med säkerhet fastställas — att icke bara Norge utan även Danmark skulle ockuperas. (Dok. 30, 32, 215, Bil. A, B, D, E).²

Västmakternas planer på intervention i Skandinavien hade säkerligen icke blivit obeaktade på tysk sida. I fråga om Finlandshjälpen torde tyska regeringen intagit den ståndpunkten, att den icke hade något att invända mot den hjälp med frivilliga och materiel, som lämnades av Sverige till Finland, men att ett uppträdande av västmakternas militära styrkor inom Skandinavien omedelbart skulle framkalla tyska motåtgärder. (Dok. 16, 33, 34, 50, 51, 118). Vid mitten av januari synes det franska överkommandot framlagt förslag om en hjälpexpedition till Finland beled-

¹ Jfr Sveriges förhållande till Danmark och Norge under krigsåren. Redogörelser avgivna till den svenska utrikesnämnden (Stockholm 1945), s. 8 f. Bilaga I, s. 234 ff.

² Bilag I, s. 13 ff. *Knudsen o. Bingsted* Maskerne falder i Nürnberg, s. 155 ff., 167 ff.

sagad av ockupation av hamnar på Norges västkust. Operationerna skulle eventuellt utsträckas till svenskt område, varvid de nordsvenska malmfälten skulle besättas.¹ Från de allierade västmaktsregeringarna erhöll svenska och norska regeringarna framställningar dels om samverkan för mötande av de faror, som genom den finsk-ryska konflikten hotade Skandinavien — en första hänvändelse i detta syfte gjorde redan den 27 december 1939 —, dels om medgivande av passage för den hjälpstyrka, som västmakterna ämnade sända till Finland. Den 2 mars 1940 riktade de en framställning härom såväl till svenska som till norska regeringen. I det till norska regeringen ställda meddelandet sades, att Storbritannien vore berett att i detta sammanhang »trygga» (»secure») de norska hamnarna Trondheim, Bergen och Stavanger. Dessa framställningar besvarades avböjande från såväl norsk som svensk sida. (Dok. 4, 5, 8, 9, 11, 29, 35, 36, 38—43, 46, 48, 54—57, 59, 60, 62, 65, 67—79, 82, 83). Fredsslutet i Moskva den 12 mars 1940 gjorde slut på finsk-ryska kriget och därmed också på en anledning för de allierade västmakterna att intervensera i Skandinavien. Det utlöste en våldsamt storm av förbittring mot Sverige i den franska pressen. (Dok. 81, 84—102, 104—112, 114).²

Under tiden hade de tyska planerna på angrepp mot de nordiska länderna tagit fastare former. Omständigheterna vid en av brittiska sjöstridskrafter inom norska territorialvatten den 16 februari 1940 förövad neutralitetskränkning, det s. k. Altmark-fallet, torde ha stärkt tyskarna i deras uppfattning, att Norge icke kunde väntas bjuda effektivt motstånd mot ett brittiskt angrepp mot dess neutralitet. (Dok. 49, 52, 53, 121, 141, 214, bil. D).³ Den 21 februari 1940 anförtrodde Hitler ledningen av de militära operationerna vid den tilltänkta aktionen åt general von Falkenhorst och samtidigt utfärdades erforderliga instruktioner för krigsmaktens olika grenar, armén, flottan och flygvapnet. Den 1 mars utfärdade Hitler direktiv för den slutliga planläggningen av ockupationen av Danmark och Norge. Han framhöll däri, att detta företag vore avsett att förebygga engelska övergrepp gentemot Skandinavien och Östersjön, att trygga Tysklands »malmbas i Sverige» och att vidga utgångsställningen mot England för Tysklands flotta och flygvapen. Han framhöll vidare, att det borde eftersträvas att aktionen finge utseendet av en fredlig ockupation, vars ändamål vore att ge militärt skydd åt de skandinaviska staterna neutralitet, samt inskräpte nödvändigheten av skyndsamhet i förberedelserna och ett överraskande utförande (Bil. C). Den 7 mars underskrev Hitler definitiva direktiv rörande aktionens utförande.⁴

¹ Bilag I, 31, 221, *Minart*, P. C. Vincennes, I, s. 171, *Reynaud*, La France a sauvé l'Europe, II, s. 24 ff.

² Jfr Bilag I, s. 31 ff., 216 ff.

³ Jfr Bilag I, s. 247 ff., 269 ff.

⁴ Nazi Conspiracy and Aggression, IV, s. 385, 390.

Finlandskrigets slut medförde icke, att västmakterna uppgåvo sina avsikter att förhindra tillförseln till Tyskland av svensk järnmalm. De återupptogo nu planerna på direkta åtgärder riktade mot malmtransporterna genom det norska territorialvattnet och mot de svenska malmfälten. Dessa planer omhuldades framför allt i Frankrike, där de hade en ivrig anhängare i Paul Reynaud, som den 21 mars blev konseljpresident. Britiska regeringen visade sig emellertid länge motvillig mot de franska förslagen. Vid de allierades högsta krigsråds sammanträde i London den 28 mars 1940 lyckades Reynaud emellertid övervinna engelsmännens motstånd. De beslut, som fattades i fråga om Norden, inneburo, att en note den 1 april skulle avlåtas till svenska och norska regeringarna, vari bl. a. skulle förklaras, att de allierade förbehöllo sig att vidtaga erforderliga mått och steg för att hindra att Tyskland i Sverige och Norge erhöilo tillgångar, varav det för sin krigföring skulle kunna få fördelar till nackdel för de allierade, samt vidare att den 5 april minor skulle utläggas i norskt farvatten och åtgärder vidtagas mot den tyska sjöfart, som på detta sätt skulle tvingas ut från norskt vatten (Bil. F). Efter allt att döma voro dessa åtgärder avsedda att efterföljas av landstigningsoperationer på norska kusten. Från engelsk sida har emellertid upprepade gånger framhållits, att dessa operationer skulle igångsättas först på norsk begäran eller efter ett tyskt angrepp mot Norges neutralitet. Emellertid hade man ju anledning att räkna med, att redan minutläggningen skulle framkalla en tysk aktion av ett eller annat slag. Engelsmännen hade emellertid ställt som villkor för genomförande av de beslutade åtgärderna, att minor skulle läggas också i de tyska floderna och luftangrepp riktas mot tyskt territorium, vilket fransmännen liksom tidigare under kriget vägrade att gå med på av fruktan för att tyskarna skulle svara med luftangrepp mot Frankrike. På grund härav uppskötos västmakternas åtgärder mot Norge några dagar, och de svenska beskickningarna i London och Paris erhöilo underrättelser, som tydde på att något angrepp från de allierades sida mot de nordiska ländernas neutralitet icke var förestående. (Dok. 116, 119, 120, 122, 123, 125—128, 130, 143, 145, 148, 149, 156, 161, 166, 167, 222, 223). Sedan enighet nåtts mellan de allierade, avläts den beslutade noten till svenska och norska regeringarna den 5 april, och den 8 april genomfördes minutläggningen i det norska territorialvattnet (Dok. 168 173, 176—178, 182, 185, 190—197, 207, 212, 216).¹

Då detta inträffade, voro de tyska stridskrafter, som skulle ockupera Danmark och Norge, redan på väg. Den 2 april hade Hitler befallt, att angreppet skulle utföras den 9 april.¹ ² Den 31 mars kunde svenska sände-

¹ Jfr Bilag I, s. 33 ff., *Reynaud*, *La France a sauvé l'Europe*, s. 26 ff., *Minart*, P. C. Vincennes, I, s. 189 ff.

² *Nazi Conspiracy and Aggression*, IV, s. 396.

budet i Berlin inberätta om omfattande truppsammandragningar i Stettin m. fl. tyska Östersjöhamnar, vars syfte sades vara besättande av de nordsvenska malmfälten och angrepp mot Sverige. Envoyén Richert sammanställde dessa uppgifter med vad marinattachén vid beskickningen ett par dagar tidigare rapporterat om tyska farhågor för ett brittiskt angrepp mot Narvik och de svenska malmfälten. En förfrågan angående avsikten med truppsammandragningarna, som Richert på utrikesministerns uppdrag den 2 april framställde till statssekreteraren i tyska utrikesministeriet Weizsäcker, besvarades av denne med att han ingenting visste och att upplysningar om dylika företeelser icke brukade lämnas till ett utomstående land. Därjämte varnade Weizsäcker mot att underskatta faran för angrepp mot nordiska ländernas neutralitet från västmakternas sida. Under de följande dagarna erhöll beskickningen i Berlin nya meddelanden om inskeppningsföretag i Stettin m. fl. hamnar, och det förmodades nu med allt större bestämdhet, att ett angrepp mot Danmark och Norge vore avsett. Den 7 april telegraferade Richert, att han hade det bestämda inrycket att en vittgående aktion mot Danmark och Norge inom mycket kort tid, sannolikt inom de allra närmaste dagarna, vore att förvänta (Dok. 129, 131—138, 142, 146, 147, 150—155, 157—160, 162—165, 174, 175, 179, 180, 184, 186—189, 201, bil. G—S). Angreppet ägde programenligt rum den 9 april.

Sedan kriget utvidgats till denna nya krigsskådeplats erhöll Sverige anbud om hjälp från västmakterna, för den händelse det indroges i kriget, vilket man åtminstone på franskt håll ansåg oundvikligt (Dok. 198, 199, 203—206, 208, 209, 213, 218, 219, bil. T).

**3. Forshell till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning
16 december 1939.**

Översänd av Richert till chefen för UD:s
politiska avdelning för kännedom, ink. till UD
^{18/12.}

I bifogade redogörelse för samtal med herrar inom tyska marinledningen återfinnas uttalanden av, enligt min mening, största vikt. Särskilt torde böra beaktas stabschefens otroligt frimodiga och öppna resonemang. Givet är att mycket av denne sagts, som har tendentiös karaktär. Dock anser jag mig böra framhålla, att det hot mot svenska förbindelser, som i mer eller mindre öppen form utsäges, bör tagas på allvar. Skulle Tysklands läge bli verkligt svårt, kastas här alla hänsyn och man ryggar ej ett ögonblick för våld, även mot oss. På grund av samtalens natur och med hänsyn till flera omständigheter anhålles, att i redogörelsen gjorda uttalanden om andra länder och vissa personer ej föras vidare.

Jag har anledning tro, att stabschefens uttalanden mycket nära överensstämma med vad der Führer anser. Antydningar härom gjordes.

Berlin den 16 december 1939.

Bilaga.

Uppteckning av samtal med representanter för
Oberkommando der Kriegsmarine angående
svensk-tyska relationer m. m.

1. Korvettenkapitän Freiwald, adj. hos storamiral Raeder, den 14. 12.

2. Kapitän zur See Mirow, Leiter der Attachégruppe, den 15.12.
3. Fregattenkapitän Schulte Mönting, Chef des Stabes, den 16.12.

1. Freiwald (jfr avg 568/Fst 177), privatsamtal hos marinattachén.

Hr F. var särskilt intresserad av den svenska opinionens inställning till Tyskland. Han undrade om vår press avspeglade folkets åsikt. Besvarades med hänsyn till vår grundlagsbestämmelse om pressfrihet och det värde denna tillmättes av folkmeningen. Troligen ger pressen dock ej riktig bild av åsikterna hemma. Dock givet att Rysslands uppträdande på arenan påverkat åsiktsbildningen. Jag förmodade, att man hemma i viss mån förstår Tysklands nödtvungna steg att alliera sig med Ryssland av militära orsaker, samtidigt som man väl här måste inse, att ryska anfallet mot Finland bedömdes mycket allvarligt i Sverige även ur landets egen synpunkt.

Diskussionen rörde sig sedan om kampen mot England. Hr F. var bergfast övertygad om slutlig tysk seger. Ur hela världens synpunkt vore dock snar fred önskvärd, innan orimligt stora värden av olika art gått till spillo. De neutralas handel är av fundamental betydelse för England, särskilt den nordeuropeiska, enär avstånden äro korta, frekvensen av kontraband oerhört stor och livsviktig för engelsmännens försörjning. Om fienden hänvisades uteslutande till leveranser från U. S. A. och andra avlägsna länder bli handelsvägarna långa, känsliga för anfall och inflödet alltså mycket mindre. Bl. a. den svenska handeln på England vore därför en mycket betydande faktor till krigets förlängning. Då Tyskland kämpar för livet, måste handeln med Englands bästa leverantörer angripas och med alla medel störas. Fråga ställdes: »Vore det ej bäst för oss att undvika följderna av ett långt och utmattande krig och i fredens intresse gynna Tyskland mera och därmed även oss själva? I längden kan verklig neutralitet ej upprätthållas, tyvärr». Då jag hänvisade till att hela vårt ekonomiska liv skulle slås i spillror om tillförsel västifrån stoppades, eftersom Tyskland ej kan ersätta de eventuellt bortfallna marknaderna och lämna oss de råvaror vi måste importera för att existera, härvid bortsett från det mot vår neutralitetssträvan stridande att endast gå Tysklands ärenden, genmälte hr F. att det rika Sverige säkert skulle kunna inskränka sig i önskad utsträckning under något år och i längden vinna mera därpå än att handla mot tyska livsintressen. Försök att utvinna klarhet i vad detta dunkelt hotfulla tal innebar lyckades ej, men marinattachén erhöll intryck av att våldsåtgärder mot Sverige för vinnande av det tyska syftet ej vore uteslutna. — — —

nu är fallet. Att Tyskland, t. o. m. med insättande — »under förhandenvarande förhållanden» (jag förmodar, att härmed avsågs svensk militär styrka av i dag) — av mycket små medel skulle kunna stoppa igen Östersjöns ingångar och hindra trafik längs västkusten och Norge, vore ett faktum. Jag begärde då ett rent besked: »Vad åsyftas ytterst härmed, vad är det Ni vill?» Svaret blev: »Välvillig neutralitet, ej så strikt och hårdhänt, som den ni nu tillämpa. Drives förhållandena mot sin spets kan ej verklig neutralitet bestå. Naturligtvis avses ej formellt avbrytande av handeln västvärt, men mera realitetsbetonat uppträdande vore klokt. Det bör för Sverige vara klart, att Tyskland har resurser både att skada och hjälpa. England är ej i samma läge.

Som exempel på klok politik kan nämnas Danmark. Där spelar amiral Rechnitzer en stor roll. Nu behärta vi i Tyskland det danska läget och tillåta betydande export och import från och till Danmark för att landet ej skall tvingas slakta sin boskap o. s. v. Detta förhållande består t. v., så länge nuvarande överenskommelse gäller. Senare kanske vi ej bli i stånd att tillåta vad vi nu medgiva.» Hårtill replikerade jag, att enligt-smygande rykten ett tyskt besättande av vissa danska punkter vore förestående. Detta förnekades »för närvarande» men ärligt sagt, tillade hr S. M., kan jag ej yttra mig om i vad mån framtiden innebär ändring härutinnan.

Det rysk-finska kriget diskuterades därefter. Härvid medgav herr S. M. öppet, att militären här ej gillar vad som sker och tillade, att »nästa krig» redan förbereddes — mot Ryssland. Tyskland vore det enda land, som kan »köra ut» ryssarna igen. Finland har fört en oklok politik. Genom absolut säkra källor vet man här, sades det, att hr Hambro bär ett drygt ansvar härför; norrmannen har, fortfarande enligt hr S. M., stått i förbindelse med hr Hore Belisha, vilken han sedan gammalt känner. Dessa ha animerat Finland — »via Stockholm» — att sätta allt på ett kort i stället för att acceptera ryska förslaget och låta detta mindre ondas slutreglering ske efter kriget. Hr S. M. medgav även, att alla sympatier och all aktning skänktes Finland för dess glänsande kamp. »Var vårt hjärta är, torde vara klart. Auswärtiges Amt har kanske annan åsikt», tillade han.

I detta sammanhang nämndes, att det »stora kriget» nu var det primära. Ryssarna vill till Narvik, det vet ju var och en, och det kan vara ett tyskt intresse n u, att de komma dit för att stoppa den väldiga trafik, som därifrån går på England. Man visste precis här, vilka varumängder som på riksgränsbanan rullar mot England. Det tyska under-rättelseväsendet är mycket välinformerat härom. Även i detta sammanhang berördes svenskt intresse av välvillig neutralitet mot Tyskland.

Å l a n d s m i n e r i n g e n fördes på tal, varvid samma synpunkter

av mig framfördes som ovan enl. mom. 1. Jag upprepade, att några tyska intressen därmed ej skadades, snarare tvärtom. Stabschefen medgav, att man insåg, att bl. a. främmande ubåtar (engelska) nu ej kunde skada tyskarna där uppe och att saken nu förlorat i aktualitet. Härtill framhöll jag, att i så fall borde denna åsikt taga sig uttryck i att tysk aktion i ärendet utebleve. Hr S. M. antecknade ärendet och skulle tala med storamiralen och Auswärtiges Amt samt lovade besked i nästa vecka.

Jag tog då upp det tyska aide-mémoire om de polska ubåtarna. Stabschefen hade självt tryckt på A. A. (*Auswärtiges Amt*) härom, »för att känna sig för». Jag frågade härtill, om man verkligen ville försätta oss i en sådan situation som ett officiellt tyskt krav skulle medföra? Jag drog parallellen med »Graf Spee» i Uruguay (varvid hr S. M. syntes generad). Jag tillade, att det tyska kravet måste av utlandet komma att tolkas som tysk svaghet på ubåts-fronten och alltså verka i ogynnsam riktning för tysk prestige. Detta noterades. Även härom skulle svar erhållas.

Slutligen frågade jag rakt på sak, om rykten från utlandet om tyskt besättande av Åland talade sant. Utan tvekan svarade stabschefen, att det kunde han garantera ej vore fallet — i danska fallet kunde han däremot intet garantera. Jag tror, att han i detta fall var ärlig.

Under framhållande av, att jag fört hela samtalet utan någon fullmakt och utan mina överordnades vetskap, bad jag stabschefen överväga, om drastiska åtgärder — protest i mineringsfrågan, krav på de polska ubåtarna, Ålands besättande — vore klokt och berättigat. Man kunde måhända därmed skada Tysklands intressen genom att förhårdna svensk inställning. Han lovade — som ovan antytts — att rapportera till storamiralen och der Führer. Hr S. M. tillade, att det nog lönar sig att tala öppet och ärligt även i frågor av stor vikt.

Uppmuntrad av stabschefens frimodiga uttalanden ställde jag slutligen frågan om Tysklands krigsmål och allmänna syn på de nordiska länderna. Svaret härpå innebar, att der Führer åsyftade ett »Europas förenade stater» under tysk-engelsk (?) ledning. Innebörden härav vore, att Tyskland skulle få garanti mot att i framtiden ingen blockad bleve möjlig mot das Reich. Naturligtvis låge Norden inom tyskt intresseområde, vilket dock ej innebure territoriella eller socialpolitiska intressen, men väl ekonomiska. Ett stort folks livsintressen måste i framtiden bliva tillgodosedda genom ömsesidiga överenskommelser. —

I fråga om den svenska Finlandspolitiken sades endast: »Var välvilligt neutrala».

Berlin den 16 december 1939.

4. Sändebudet i London till UD 27 december 1939.

Telegram, ink. till UD ²⁸/₁₂.

Halifax överlämnade till mig i dag aide-mémoire av följande lydelse:

»His Majesty's Government and the French Government, having regard to the Resolutions voted by the Assembly and Council of the League of Nations regarding the assistance to be afforded to Finland against the attack made upon her by the Soviet Union, are for their part disposed to afford unofficially to Finland, for the defence of her national independence, all the indirect assistance in their power.

The details of this assistance, which will in the normal way take the form of the despatch of technical missions and the supply of material on credit or otherwise, are at present under examination. In any case, however, it will be put into effect with all possible speed; and the two governments, in informing the Swedish Government of their action, trust that they will find them similarly disposed to help Finland and ready to afford all necessary facilities for help from other sources.

His Majesty's Government and the French Government are indeed convinced that the fate of Finland could in no circumstances be a matter of indifference to the Swedish Government, in view of the threat to the whole of northern Scandinavia which the subjugation of Finland would involve; and they have no doubt that the Swedish and Norwegian Governments, while reserving to themselves the right to take, when necessary, such measures as their own interests demand, will be prepared to examine immediately, in a spirit of mutual solidarity, the situation prejudicial to the interests of the Scandinavian community which has already arisen. In this examination the attitude of His Majesty's Government and the French Government will of course be an important consideration; and they accordingly desire to assure the Swedish and Norwegian Governments that the preservation of the integrity and independence of Sweden and Norway, no less than that of Finland's independence, constitutes in their view an important element in European security. They are therefore prepared to consider in what circumstances and in what form assurance could in practice be given to Sweden and Norway of Franco-British help against the possible consequences to those countries of giving such direct or indirect assistance as they might afford to Finland.»

Han tillade muntligen, att om svenska regeringen önskade konferens skulle brittiska regeringen acceptera sådant förslag samt att han vore tacksam snarast få del svenska synpunkter. I fortsatta konversationen ställde han vissa ökade leveranser flygmateriel, ammunition från England

och Frankrike i utsikt. Från min sida underströks önskvärdheten minsta möjliga offentlighet. Liknande aide-mémoire torde lämnats norska ministern samt kan förväntas från Frankrike. Kommentarer med kurir idag.

Översättning av brittiska regeringens aide-mémoire.

Med hänsyn till de av Nationernas förbunds församling och råd antagna resolutionerna angående hjälp till Finland för avvärjande av Sovjetunionens angrepp äro Hans Majestäts regering och franska regeringen för sin del beredda att inofficiellt skänka Finland allt indirekt bistånd i sin makt för försvaret av dess nationella oberoende.

Enskildheterna i denna hjälpaktion, som kommer att normalt ske genom utsändande av teknisk personal och leverans av materiel på kredit eller på annat sätt, äro för närvarande föremål för utredning. Den kommer emellertid i varje fall att genomföras med all möjlig skyndsamhet. Samtidigt som de båda regeringarna härmed underrätta svenska regeringen om sina åtgärder vilja de uttrycka förhoppningen att de skola finna svenska regeringen på samma sätt villig att hjälpa Finland och beredd att lämna alla erforderliga lättnader i fråga om hjälp från andra håll.

Hans Majestäts regering och franska regeringen äro förvisso övertygade om att Finlands öde under inga omständigheter kan lämna svenska regeringen likgiltig med hänsyn till det hot, som Finlands underkuvande skulle innebära för hela norra Skandinavien. De tvivla icke på att svenska och norska regeringarna, samtidigt som de förbehålla sig rätten att, när så är nödvändigt, vidtaga de åtgärder, som deras egna intressen kräva, äro beredda att omedelbart och i en anda av ömsesidig solidaritet undersöka det läge, som redan uppstått till skada för den skandinaviska gemenskapens intressen. Vid denna undersökning måste givetvis betydande hänsyn tagas till Hans Majestäts regerings och franska regeringens hållning. Med anledning därav önska de båda regeringarna försäkra svenska och norska regeringarna att bevarandet av Sveriges och Norges integritet och oberoende icke i mindre mån än Finlands oberoende enligt deras mening utgör en viktig faktor i den europeiska säkerheten. De äro därför beredda att pröva, under vilka omständigheter och i vilken form en försäkran i praktiken kunde lämnas Sverige och Norge om franskt-brittiskt bistånd gentemot de eventuella följderna för de båda länderna av sådan direkt eller indirekt hjälp, som de må komma att lämna Finland.

5. Note från franska beskickningen 28 december 1939.

Lämnad av Maugras till Günther ^{28/12}.

Les Gouvernements français et anglais s'inspirant des résolutions votées à Genève par l'Assemblée et le Conseil de la SDN sont disposés à assurer officieusement à la Finlande une assistance indirecte. Ce concours, qui pourra normalement se traduire sous forme d'envoi de techniciens, de fournitures de matériel, à crédit ou autrement, est actuellement à l'étude. L'exécution en sera poussée avec toute la rapidité possible et les deux Gouvernements se réservent d'en donner plus tard connaissance avec précision au Gouvernement suédois avec l'espoir de trouver auprès de lui les mêmes dispositions et les facilités nécessaires. ¹

¹ Texten motsvarar med obetydliga skiljaktigheter innehållet i dok. 4.

Les Gouvernements français et anglais sont persuadés que le sort de la Finlande ne saurait laisser le Gouvernement suédois indifférent en raison des menaces que l'asservissement de la Finlande ferait peser sur toute la Scandinavie du Nord. Tout en se réservant de prendre le moment venu les mesures que leur intérêt propre leur commanderait, les Gouvernements suédois et norvégien examinent sans doute dès à présent, dans un esprit de solidarité commune, la situation déjà créée au préjudice de la communauté Scandinave. L'attitude de la France et de l'Angleterre peut constituer un élément important de cet examen. Aussi les Gouvernements français et anglais tiennent-ils à donner l'assurance aux Gouvernements suédois et norvégien que la sauvegarde de l'intégrité et de l'indépendance de la Suède et de la Norvège constitue à leurs yeux, au même titre que celle de l'indépendance finlandaise, un élément important de la sécurité européenne. Les Gouvernements français et anglais sont donc dès maintenant disposés à examiner dans quelles conditions et sous quelle forme la Suède et la Norvège pourraient être assurées d'une aide franco-anglaise contre les conséquences qu'entraînerait éventuellement pour elles l'assistance directe ou indirecte de ces deux pays à la Finlande.

6. Uppteckning av Günther 2 januari 1940.

Tyske ministern, som i dag gjorde sitt första besök hos mig, erinrade till en början om alla de skäl till tyskt missnöje med Sverige, som redan framförts av legationsrådet v. Below. Han beklagade, att förhållandet mellan de båda länderna blivit så »i grund fördärvat», vilket han huvudsakligen tillskrev den svenska pressen. Han hoppades att en vändning till det bättre nu inträtt.

Då han berörde frågan om västmakternas förmodade intresse av att indraga Norden i kriget mot Tyskland, begagnade jag tillfället att bestämt förklara att ingen som helst påtryckning i sådant syfte förekommit gentemot svenska regeringen, och att regeringen alltjämt vore fast besluten att avvisa varje försök att förmå Sverige att övergiva sin neutralitet. Jag sade mig vara angelägen att framhålla detta, emedan uttalanden i detta ämne i franska pressen och återverkningarna härav i den tyska gåve anledning befara, att man i Tyskland började hysa tvekan om Sveriges hållning. Detta vore alltigenom obefogat.

Stockholm den 2 januari 1940.

7. Günther till Richert 2 januari 1940.

Skrivelse 5.

Stockholm den 2 januari 1940.

Med överlämnande av närslutna uppteckning¹ av ett samtal mellan mig och härvarande tyske minister, får jag anhålla, att Ni ville till tyska vederbörande framföra det meddelande, som enligt uppteckningen lämnats prins Wied. Om så befinnes lämpligt, äger Ni taga Eder anledning härtill genom att meddela, att Ni underrättats om att prins Wied förfrågat sig i ämnet och erhållit svar, men att Ni med hänsyn till sakens vikt instruerats att framföra svaret även i Berlin.

8. UD till sändebudet i London 3 januari 1940.

Telegram.

Ni bör omedelbart till Halifax i form av memorandum överlämna innehållet vårt telegram nr...² Dokumentet bör betecknas såsom strängt hemligt.

Därest så befinnes lämpligt bör Ni muntligen i anslutning härtill och med hänsyn till slutet i engelsk-franska meddelandet framhålla att ehuru man tillfullo uppskattar den engelsk-franska förståelsen för den svenska situationen man icke anser sig kunna nu ingå på en diskussion om den i meddelandet förutsatta hypotetiska situationen.

Ni bör inte telegrafera eventuella uttalanden från engelsk sida.

9. Sändebudet i Paris till UD 4 januari 1940.

Telegram, ink. till UD ⁵/₁.

Vid besök i dag av Champetier de Ribes, vilken vid tillfälligt sammanträffande i går utbad sig samtal, nämnde denne att svenska svaret på

¹ Dok. 6.

² I detta telegram beordrades beskickningen att avläta svar å brittiska regeringens aide-mémoire av den 27 december 1939 (dok. 4). I svaret redogöres för den svenska hjälpen till Finland och tillkännagives Sveriges beredvillighet att underlätta Finlands förseende med materiel från Storbritannien eller Frankrike eller annat håll. I samband härmed anbefalles, att denna hjälp lämnas på sådant sätt, att den icke ger sken av svenskt deltagande i en internationell aktion, att krigsmaterielleveranserna få karaktären av finska inköp från utlandet, att den dessa leveranser eventuellt åtföljande tekniska personalen utgöres av frivilliga, vilka resa till Finland såsom privatpersoner, samt att hjälpåtgärderna hållas hemliga. Vidare understrykes svenska regeringens uppfattning, att den bäst gagnar Finlands sak liksom Europas allmänna intressen genom att med fasthet upprätthålla den neutralitetspolitik, den proklamerat i samband med storkrigets utbrott. — Ett svar av samma innehåll överlämnades samtidigt till franska beskickningen i Stockholm, varom sändebudet i Paris telegrafiskt underrättades.

brittisk-franska *démarchen* ännu ej ingått. Jag meddelade, att svaret omedelbart vore att vänta samt redogjorde med ledning Edra telegram¹ för huvudpunkterna däri ävensom för allmänna linjerna Sveriges hållning i Finlandsfrågan, särskilt understrykande, å ena sidan, den kraftiga hjälp, som oavbrutet i olika former från svensk sida lämnades Finland och, å andra sidan, svenska regeringens avsikt att icke minst med hänsyn just till Finlands intressen söka utåt vidmakthålla sin neutralitetspolitik.

Vederbörande förklarade sig uppskatta Sveriges omfattande bistånd Finland samt fullt förstå den svenska politiken, även om det nog under samtalets gång framskymtade, att man å franskt håll gärna skulle se svenskt ingripande av mera aktiv art. Han underströk emellertid att något som helst tryck från västmakterna icke komme att utövas på de skandinaviska länderna, samtidigt som han framhöll, att, om trots allt Sverige och Norge skulle indragas i krig mot Tyskland och Ryssland, aktivast möjliga stöd från västmakterna självfallet kunde påräknas.

Om vårt samtal skulle han i kväll underrätta konseljpresidenten.

10. Richert till Günther 4 januari 1940.

Rapport 18, ink. till UD ⁸/₁.

Berlin den 4 januari 1940.

Till åtlydnad av mig givna instruktioner² begärde och erhöll jag i dag företräde för statssekreteraren friherre von Weizsäcker.

Jag sade honom därvid, att tyske ministern i Stockholm vid ett besök hos Eders Excellens den 2 i denna månad berört frågan om västmakternas förmodade intresse av att indraga Norden i kriget mot Tyskland, samt att Eders Excellens därvid bestämt förklarat, att ingen som helst påtryckning i sådant syfte förekommit gentemot svenska regeringen, samt att regeringen alltjämt vore fast besluten att avvisa varje försök att förmå Sverige att övergiva sin neutralitet. Jag tillfogade, att Eders Excellens varit angelägen framhålla detta, emedan uttalanden i detta ämne i franska pressen och återverkningarna därav i den tyska givit anledning befara, att man i Tyskland började hysa tvekan om Sveriges hållning, vilket vore alltigenom obefogat. Hed hänsyn till sakens vikt hade det ansetts lämpligt att innehållet i dessa uttalanden även på denna väg framfördes till tyska regeringen.

Friherre von Weizsäcker tackade för meddelandet, som såvitt han kunde finna överensstämde med en rapport om samtalet från prinsen av Wied.

¹ Jfr dok. 8, not.

² Dok. 7.

På hans därefter framställda begäran överlämnade jag här i avskrift bilagda uppteckning, sedan jag förklarar, att den endast till stöd för mitt minne nedskrivits med ledning av den uppteckning Eders Excellens gjort efter samtalet.

Statssekreteraren frågade mig därpå om jag hade läst de från Genève utsända meddelandena om de svar, som av franska och engelska regeringarna givits Nationernas förbunds generalsekreterare med anledning av församlingens beslut om hjälp till Finland. Han hade särskilt fäst sig vid formuleringen av det franska svaret, däri framhållits bland annat, att franska regeringen vore beredd att vid lämnande av hjälp samarbeta med andra länder, och han undrade om jag kunde ge någon förklaring till innebörden i detta uttalande. Jag svarade härtill, att jag därom ingenting visste men att jag förmodade, att uttalandet knappast kunde ha någon större praktisk betydelse, så mycket mindre som det ju avsett även samarbete med utanför Nationernas förbund stående stater. Uttalandet intrigerade honom dock uppenbarligen något, och han gjorde en antydning om de vanskligheter som skulle föranledas särskilt för de nordiska staterna, därest man från västmakternas sida skulle uppställa krav på samverkan vid genomförandet av hjälpkationer åt Finland. Jag framhöll därvid, att den hjälp som lämnades från Sverige, gavs spontant och autonomt och att någon organiserad samverkan med västmakterna i detta hänseende säkerligen ej skulle ifrågakomma.

Jag övergick därpå till att framhålla, hurusom reaktionen i Sverige till Finlands favör vore stark och allmän, samt att i alla kretsar inom vårt folk en mycket positiv önskan om hjälp till Finland vore för handen; från många håll i Sverige önskades till och med ett officiellt ingripande i Finland. Jag tillade, att många frivilliga anmält sig samt att en omfattande och överallt inom vårt folk uppburen hjälpverksamhet igångsatts för humanitär hjälp i olika former.

Friherre von Weizsäcker förklarade sig medge, att dessa stämningar och reaktioner vore fullt naturliga. Han ville emellertid framhålla, att enligt hans personliga tro Sverige och Norge ingenting hade att frukta från Sovjet-Rysslands sida. Han kunde tänka sig, att Ryssland ville återställa sina förkrigsgränser, men kunde ej tro att vederbörande i Moskva ville gå längre, försåvitt man ej funne sig ha fått förevändning angripa Sverige eller Norge på grund av åtgärder från dessa länders sida.

Under fortsättningen av samtalet berördes även de svensk-tyska förbindelserna, därvid friherre von Weizsäcker sade sig ha erfarit, att den nya svenska regeringen planerade vissa åtgärder för åstadkommande av större återhållsamhet i den svenska pressen, samt tillade att han för den fortsatta utvecklingen av förbindelserna livligt hoppades att sådana åtgärder komme att genomföras.

Samtalet avslutades med att min interlokutör uttalade några erkänn-samma ord om Eders Excellens, som han till sitt beklagande ej kände per-sonligen, men som dock vore honom »ein sehr klarer, und ein sehr sym-pathischer Begriff». Det fördes från friherre von Weizsäckers sida med samma souplesse och förbindlighet, som tidigare i allmänhet karakteriserat hans uppträdande, men som jag under senaste tid, då han utsatts för sär-skilda påfrestningar, emellanåt saknat hos honom.

Efter mitt samtal med statssekreteraren uppsökte jag envoyén furst von Bismarck, därvid jag orienterade honom om vad jag haft att framföra till friherre von Weizsäcker. Furst Bismarck gick närmare in på frågan om en samverkan mellan Sverige och västmakterna i fråga om Finlands-hjälpen och förklarade, att en sådan samverkan mellan vårt land och med Tyskland krigförande makter här ej kunde anses överensstämma med vår neutralitet.

Bilaga.

Als in Verlaufe eines Besuches bei dem Schwedischen Minister des Äussern am 2. Januar der Deutsche Gesandte in Stockholm die Frage des vermuteten Interesses der Westmächte an einer Einbeziehung des Nordens in den Krieg gegen Deutschland anschnitt, hat der Minister des Äussern dem Prinzen zu Wied versichert, dass keinerlei Druck zu solchem Zwecke gegenüber der Schwedischen Regierung ausgeübt worden sei, und kategorisch erklärt, dass die Schwedische Regierung wie bisher fest entschlossen sei, jeden Versuch abzulehnen, Schweden zum Verlassen seiner Neutralität zu bewegen. Es sei dem Minister des Äussern daran gelegen, dies zu unterstreichen, da französische Pressestimmen und deren Rückwirkung in der deutschen Presse Veranlassung zu der Befürchtung geben, dass man in Deutschland anfangs, Zweifel an der Haltung Schwedens zu hegen. Solche Zweifel seien gänzlich unbegründet.

Berlin, den 4. Januar 1940.

Översättning av bilagan.

Då tyske ministern i Stockholm vid besök den 2 januari hos svenske utrikes-ministern berörde frågan om västmakternas förmodade intresse av att indraga Norden i kriget mot Tyskland, försäkrade utrikesministern prinsen av Wied att intet som helst tryck i sådant syfte utövats mot svenska regeringen, och förklarade kate-goriskt, att svenska regeringen liksom hittills vore fast besluten att avvisa varje försök att förmå Sverige övergiva sin neutralitet. Det vore utrikesministern ange-läget att understryka detta, enär franska pressuttalanden och dessas genljud i tyska pressen gäve anledning befara att man i Tyskland skulle börja hysa tvivel om Sve-riges hållning. Dylika tvivel vore fullständigt ogrundade.

Berlin den 4 januari 1940.

11. Sändebudet i London till UD 5 januari 1940.

Telegram.

Har i dag till Halifax överlämnat memorandum enligt instruktion Edert telegram nr ..¹ Vid den konversation, som i anslutning därtill ägde rum, anmärkte Halifax: 1. »I see your Gouvernement, except for expressing appreciation, have not referred to the suggestions made at the end of our note.» Sedan jag svarat i enlighet med instruktionen², sade han: »I note the word 'now' as of some interest.» 2. Halifax meddelade, att han nu övertygat Frankrike, att en mera officiell intervention med trupper till Finland vore oklok och bekräftade min förmodan, att tanken ej vore utan samband med fransk inrikespolitik. 3. Halifax sade sig av svenska svaret förstå, att han kunde meddela kabinettet, att allierat material för Finland under alla förhållanden kommer att transiteras av Sverige. Jag förklarade mig dela denna uppfattning under förutsättning, att svenska regeringens i memorandum rekommenderade tillvägagångssätt följdes³. 4. Halifax förklarade sig övertygad om, att Sverige ej hade att frukta för aktivt angrepp från tyskt håll, åtminstone så länge Finland hölle ut. 5. Vid slutet av samtalet sade sig Halifax möjligen komma att lämna skriftligt svar, sedan han talat med kabinettet. 6. Halifax tillade i förtroende och utanför protokollet, att på grund av kabinettets fortsatta oro för malmskeppningar Admiralty undersökte problemet särskilt med hänsyn till Narvik, och att han möjligen kunde få anledning begära samtal »in our unofficial capacity». 7. Mitt intryck är, att svenska svaret icke framkallade någon egentlig missräkning och att det i vissa avseenden skulle tagas till intäkt för upprätthållande av engelska synpunkter gentemot Paris, men att man i Foreign Office skulle välkomna förslag från Finland, huru större koordinering i den förutsedda hjälpen kunde åstadkommas, om möjligt med centralisering av preciserade uppgifter, om vad varje nation kan och vill göra i fråga om krigsmaterial.

12. Richert till Söderblom 5 januari 1940.

Handbrev, ink. till UD^{7/1}.

Berlin den 5 januari 1940.

Från en särskild tysk källa ha i går följande uppgifter lämnats en av beskickningens medlemmar.

¹ Jfr dok. 8 och not.

² Dok. 8, andra stycket.

³ Jfr dok. 8, not.

dröja, dels emedan det är önskvärt hindra malmen snarast. Ett upptagande av samtal med engelsmännen av föreslagen art borde kanske övervägas.

Det av Wallenberg refererade samtalet varade fem kvart.

Stockholm den 12 januari 1940.

18. Richert till Günther 13 januari 1940.

Rapport 62, ink. till UD ^{18/1}.

Berlin den 13 januari 1940.

Efter min återkomst från Stockholm uppsökte jag i går afton statssekreteraren friherre von Weizsäcker. Jag framhöll därvid till en början, att jag denna gång ej hade något uppdrag från min regering utan endast ville i anslutning till det samtal jag haft med honom den 4 i denna månad¹ delgiva honom mina intryck och erfarenheter från mitt Stockholmsbesök. Jag erinrade därefter om att han vid mitt senaste besök förfrågat sig angående Sveriges ställning till eventuella krav från västmakternas sida vid genomförandet av hjälpaktioner till Finland samt att jag därtill förklarat, att den hjälp som lämnades från Sverige gavs spontant och autonomt och att någon organiserad samverkan med västmakterna i detta hänseende säkerligen ej skulle ifrågakomma. Jag förklarade, att jag nu kunde uttryckligen bekräfta detta; det kunde aldrig bli tal om att från svensk sida tillåta passage genom Sverige av krigförandes trupper, om upplåtande av stöddepunkter åt krigförande eller överhuvud om någon svensk anknytning till någondera av de krigförande parterna; de i den tyska pressen förekommande uppgifterna i detta hänseende vore fullständigt opåkallade. Jag tillade, att jag hade anledning tro att Eders Excellens vid ett samtal med prinsen av Wied iför ett par dagar sedan understrukit detta och därvid även konfidentiellt meddelat, att svenska regeringen låtit Nationernas förbunds generalsekretariat förstå, att Sverige ej komme att delta i någon internationell aktion till Finlands hjälp under Nationernas förbunds egid.

Jag övergick därpå till att beröra Sveriges allmänna inställning till den finsk-ryska konflikten. Jag upprepade vad jag tidigare sagt om den starka reaktion till Finlands förman som överallt i Sverige gjorde sig gällande och framhöll, att såvitt jag kunnat förstå den linje svenska regeringen beslutat följa i fråga om hjälp till Finland nu hade praktiskt taget allmän anslutning inom alla ansvariga politiska kretsar. Jag tillade, att jag dock kunde tänka mig att ett nytt läge skulle kunna inträda i händelse av en för Finland ogynnsam utveckling av kriget med Sovjet-

¹ Jfr dok. 10.

Ryssland; därest finnarna så småningom skulle bli tillbakaslagna, en mängd finska flyktingar skulle strömma över till Sverige och de ryska trupperna skulle avancera mot Sveriges gränser, vore det inte uteslutet att man finge räkna med den eventualiteten att från många håll i vårt land starka krav framkomme på ett aktivt ingripande från Sveriges sida. Jag tillfrågade friherre von Weizsäcker hur han själv såge på en sådan utveckling och om en dylik verkligen kunde ligga i Tysklands intresse; för Tyskland borde det väl ändå vara av intresse att lugn inträdde i Norden.

Statssekreteraren förklarade utan förbehåll, att det för Tyskland otvivelaktigt vore ett positivt intresse att Norden ej indroges i kriget och att den finsk-ryska konflikten icke utvidgades. För egen del skulle han gärna se att den finsk-ryska konflikten bleve avvecklad, men en sådan avveckling syntes honom stöta på det hindret att Sovjet-Ryssland ej längre erkände den finska regeringen och följaktligen ej kunde träda i förbindelse med denna.

Jag utvecklade ytterligare hurusom det syntes mig ligga såväl i Sveriges som i Tysklands intresse att konflikten mellan Finland och Sovjet-Ryssland snarast möjligt bilades, varpå friherre von Weizsäcker sade sig till fullo inse att våra båda länders intressen här vore sammanfallande. Då jag härpå frågade honom, om det ej ur tysk synpunkt borde framstå såsom önskvärt att söka medverka till att en uppgörelse komme till stånd, hänvisade statssekreteraren åter till den ståndpunkt sovjet-regeringen intagit till den finska regeringen. Jag genmälte härtill, att det ju tidigare förekommit att en ståndpunkt frångåtts eller ändrats och att det väl ej borde vara uteslutet för tyska regeringen att söka medverka till att en uppgörelse möjliggjordes. Jag framhöll även vilket gynnsamt intryck det skulle göra inte minst i Norden om genom tysk intervention freden återställdes. Friherre von Weizsäcker tillfrågade mig därefter, huruvida jag trodde att man från finsk sida väntade sig något tyskt steg i denna riktning, varpå jag svarade att jag icke hade någon anledning tro detta och att jag över huvud ej hade någon kännedom om den finska inställningen till frågan om en uppgörelse.

Samtalet, vars enskilda karaktär ytterligare från båda sidor underströks, avslutades med att min interlokutör sade sig hava med stort intresse tagit del av de synpunkter jag framfört. Att saken i hög grad intresserade honom, föreföll mig uppenbart, och det synes mig anmärkningsvärt, att tanken på en tysk medverkan till den finsk-ryska konflikten likviderande ej utan vidare avvisades. Någon slutsats angående den högsta tyska utrikesledningens beredvillighet i ifrågavarande hänseende torde väl dock härav knappast kunna dragas.

Jag har ej orienterat min finske kollega om detta samtal.

19. Richert till Günther 14 januari 1940.

Rapport 64, ink. till UD ¹⁸/₁.

Berlin den 14 januari 1940.

Efter en middag, som jag i går gav för generalfältmarskalken och fru Göring, hade jag ett längre samtal med fältmarskalken.

Han började med att beröra de svensk-tyska förbindelserna och underströk kraftigt vilken ödeläggande inverkan den svenska pressen haft på dessa förbindelser. Han hade ofta upplevat, att då de bemödanden, som inte minst från hans egen sida gjorts att här åvägbringa en gynnsammare inställning mot Sverige, syntes börja bära frukt, hade något tidningsuttalande eller någon tidningsnotis kommit emellan och ett bakslag åter inträtt; rikskansler Hitler följde noggrant vår press, och olämpliga skrivelser eller rubriker kunde starkt uppreta honom och därigenom komma mycken skada åstad. Man måste livligt hoppas på en ändring till det bättre i detta hänseende; detta vore första förutsättningen för ett förbättrat förhållande.

Ingen kunde varmare än han önska ett sådant förbättrat förhållande. Han kunde inte förstå annat än att ett verkligt vänskapligt, förhållande till Tyskland även ur Sveriges synpunkt måste vara ett positivt intresse. Han vore bergfast övertygad om att Finland skulle ha undgått det öde, som nu drabbat detta land, därest man i Helsingfors bemödat sig om att uppehålla ett vänskapligt förhållande till Tyskland. Hade man i Moskva varit medveten om att ett förtroendefullt och vänskapligt förhållande rått mellan Tyskland och Finland, så hade man säkerligen ej gått fram mot detta land så som nu skett. »En korrekt neutralitet åt alla håll behöver ej utesluta vänskap med Tyskland, och Ni kan vara övertygad om att rysarna, om de skulle komma att ha framgång gentemot Finland, aldrig komma att falla på den tanken att angripa Sverige, om de ha klart för sig att Sverige och Tyskland äro goda vänner.»

Jag ledde därefter samtalet över på den finsk-ryska konflikten och frågade fältmarskalken, om han ej skulle finna det ur tysk synpunkt tillrädligt att söka bilägga konflikten. Han gav därvid till en början uttryck för sin livliga sympati för den finska insatsen i kriget och för sin förhoppning att finnarna skulle kunna hålla stånd åtminstone till våren eller försommaren; hur det sedan kunde gå, vore ovisst. Finnarna vore duktiga soldater, men dåliga diplomater, och hade handlat mycket oförståndigt. Han vore alls ej övertygad om att de ens nu vore beredda till de eftergifter, som vore erforderliga för en uppgörelse. Då jag genmålde, att det väl ändå vore lönt att göra ett försök, framhöll betydelsen av att lugn återställdes i Norden och underströk de möjligheter Tyskland nu hade i

detta hänseende, gjorde fältmarskalken intet direkt uttalande. Det föreföll mig, som om han i och för sig vore intresserad och ej ville avvisa tanken, men knappast trodde på möjligheten av dess realiserande.

Då han ej längre syntes vilja vidare diskutera detta ämne, övergick jag till att fråga honom om Tysklands inställning till och planer i fråga om Belgien och Holland¹. Fältmarskalken svarade härpå, att Tyskland ej komme att kränka dessa länders neutralitet, så länge västmakterna ej gjorde det. Varken Belgien eller Holland kunde emellertid sägas vara korrekt neutrala. Belgien hade låtit 99½ % av sin armé uppmarschera mot den tyska gränsen; mot den franska hade man knappt mer än några vaktposter. Skulle Frankrike marschera in i Belgien, komme säkerligen ej ett belgiskt skott att avfyras. En sådan neutralitet kunde man ej tala om på samma dag som exempelvis Sveriges. Ur tysk militär synpunkt skulle det naturligtvis vara mycket fördelaktigare, om Tyskland ej behövt avdela så stora truppstyrkor mot Belgiens och Hollands gränser utan kunnat koncentrera all kraft mot den franska; Maginotlinjen vore ej omöjlig att bryta sig igenom. Nu måste man vid de belgiska och holländska gränserna hålla så mycket trupper, att man vore beredd den dag en genommarsch från den andra sidan sattes i gång. På min fråga om man verkligen räknade därmed, fick jag till svar, att »Ni kan vara övertygad om, och Ni kommer att få se, att när man på den andra sidan är färdig, så kommer man att marschera igenom Belgien». Fältmarskalkens yttranden i detta ämne vittnade om mycken misstro och mycken ovilja mot Belgien och Holland, vilka länder han uppenbarligen betraktade såsom mot Tyskland fiendligt inställda; »de äro hundraprocentigt mot oss». Jag fick av hans uttalanden på denna punkt även det intrycket, att några omedelbart förestående angreppsåtgärder mot dessa länder ej äro att förvänta, anen att inställningen och stämmningsläget är sådant, att man i Belgien och Holland har all anledning att med den yttersta oro emotse utvecklingen, för den händelse man här över huvud beslutar sig för att genom en aktiv krigföring i stor stil söka framtvinga ett avgörande av kriget.

De uttalanden, som efter middagen gjordes av de till fältmarskalkens närmaste medarbetare hörande personer, vilka ävenledes inbjudits — generalöversten Milch, statssekreteraren Körner och generallöjtnanten Bodenschatz —, tydde närmast på att dessa ej räknade med några avgörande krigshändelser inom den allra närmaste framtiden.

Under middagen, därvid från tyska utrikesdepartementet envoyén furst von Bismarck var tillstädes, höll fältmarskalken ett tal, däri han på ett mycket personligt och om varm känsla för Sverige vittnande sätt gav en återblick på sina minnen och erfarenheter från vårt land, »det land näst mitt eget fosterland som jag är mest fäst vid och känner mig mest

¹ Jfr. bilaga U, s. 383 ff.

23. Richert till Söderblom 17 januari 1940.

(Utdrag.)

Handbrev, ink. till UD 19/1.¹

Berlin den 17 januari 1940.

Av olika uttalanden under de senaste dagarna — med handbrev av går-dagen² har jag inberättat några — har jag förstått, att man inom tyska kretsar här varit preockuperad av tanken på att England skulle vidtaga åtgärder i syfte att stoppa malmexporten från Narvik till Tyskland; yttranden av Göring, Attolico och Bismarck hava tytt på att man till och med räknat med ett besättande av Narvik. Redan i fredags, då jag gjorde ett besök hos Bismarck, gav han uttryck för bekymmer i denna riktning, utan att dock närmare specificera det. På måndag afton, den 15, sade han mig, att han just som hastigast sett en uppgift, som skulle ha emanerat från Reuter, innebärande att engelsmännen gjort gällande, att man å tysk sida skulle ha kränkt den norska territorialgränsen, samt att man nu förklarar, att man med anledning härav å engelsk sida förbehölle sig att inom den norska territorialgränsen vidtaga motåtgärder mot sjöfarten på Tyskland. Då jag frågade honom, om han kunde säga mig något närmare om detta meddelandes karaktär, svarade han nekande. Han sade sig emellertid skola närmare undersöka saken och bad mig att dagen därpå, d. v. s. i går, efterhöra närmare besked. Då jag i går förmiddag ringde upp honom, förmälte han ej sig hava erfarit något närmare, men lovade att underrätta mig, om så skulle ske. Sedan har jag ingen-ting avhört.

24. Brittisk uppteckning 19 januari 1940.

Uppteckning av Halifax' uttalanden till Prytz vid samtal den 19/1, på begäran lämnad denne av Halifax' sekreterare. Medförd av Prytz personligen vid dennes besök i Stockholm kort tid därefter.

His Majesty's Government are fully alive to Sweden's difficulties and have no wish to add to them, or to run the risk of creating the difficulties

¹ De utelämnade delarna beröra ej ämnet för denna publikation.

² Torde avse dok. 21.

over Finland which the Swedish Government also anticipate from the proposal to intercept German trade in Norwegian territorial waters. They feel obliged to state, however, that they have not yet seen much sign that the Swedish Government are making a real attempt to appreciate the position of this country. While the Germans are sticking at no breach of international law to inflict damage upon British and neutral shipping, including that of Scandinavia, the British are apparently expected to sit still and do nothing to interrupt the traffic in a war material vital to Germany, which it is within their power to stop tomorrow if they choose. It is difficult to find words to express the strength of their conviction that, on the broadest grounds of equity and morality, they are entitled to refuse to be bound by one particular rule of international law while the Germans are breaking all the rest.

2. If, therefore, the Swedish Government maintain, as they apparently do, that His Majesty's Government are under a moral obligation not to prejudice Swedish interests when taking action against Germany, regardless of what the Germans may do, then the Swedish Government, for their part, are equally under a moral obligation to take whatever action they can to redress the balance which is now weighted against this country; and such action is within their power in respect of the iron-ore traffic.

3. At the time of signature of the Anglo-Swedish War Trade Agreement, certain undertakings were given to His Majesty's Government, the effect of which should be to limit and, as far as possible, to reduce the export of ore from Swedish ports and the ore traffic on the Swedish railways; and His Majesty's Government would be glad to know exactly what the effect of this undertaking is likely to be in practice, and whether anything can be done, either by the Government or by the mining Companies, to bring about an even greater reduction than was contemplated when it was given.

4. Whenever these matters are discussed His Majesty's Government are always met with two arguments against doing anything; first, the danger from Germany, secondly, the danger to Finland. The Allied Governments have expressed their willingness to concert with the Swedish Government measures for protecting Sweden against danger from Germany or the Soviet Union arising from the Finnish conflict. The Swedish Government, however, have not accepted this offer; yet they now intimate that they may be unable to permit the transit of volunteers from this country to Finland¹ apparently from fear of those very reactions from Germany, the consequences of which they have been unwilling to discuss with His Majesty's Government.

5. His Majesty's Government feel, therefore, that the time has come to

¹ Något aktstycke härom har icke påträffats i UD:s arkiv, jfr dok. 38, not. 1.

speaking frankly on the fundamental issues lying at the back of all these discussions. The Swedish Government must know that if the Allies lost this war Swedish, no less than British, independence would be destroyed, and Sweden would become a German dependency with a *Gauleiter* in Stockholm, who would see that the Swedes ordered their lives on the Nazi pattern; and, this being so, it seems time that the Swedish and other neutral Governments applied their minds to considering the best means of helping rather than hindering a cause which they cannot wish to see defeated. At present, however, their insistence on their own difficulties merely makes it harder for that cause to succeed, and produces results which they cannot really desire in their own interest. Is it not possible, for example, that in the spring of this year, if the fighting in Finland goes in favour of the Russians or if, for any other reason, Herr Hitler decides that it is essential to safeguard the German supplies of iron-ore at all costs, the German Government will offer their protection to Sweden? The Swedish Government will then have only two courses open to them: to accept the offer, which His Majesty's Government presume is unthinkable, or to turn for help to the Allies. The Allies will, of course, afford help, in their own interests; but they can hardly do so effectively unless there has been some previous exchange of views and exploration of the situation with the Swedish Government. This can be done as secretly as the Swedish Government may desire; but it must be done if both parties are not to be taken unawares by the development of a situation which can hardly remain static. The Secretary-General of the Swedish Ministry for Foreign Affairs, in conversation with the First Secretary at His Majesty's Legat on at Stockholm last month, agreed that it was desirable for the two Governments to keep in touch and exchange views on the situation; and though he did not develop that theme, either then or subsequently, it is clear that he is alive to its importance, which, for obvious reasons, is even greater now than when the conversation took place.

6. In conclusion, His Majesty's Government trust that the Swedish Government are under no misapprehension as to their view on where the balance of equity lies in this matter, or their conviction that the present situation cannot be tolerated indefinitely, and that, if the Swedish Government are so anxious that no action shall be taken which might be dangerous or embarrassing for them, then it is for them to suggest an alternative which will not leave the Germans free to break all the rules of war and yet obtain vital supplies from Scandinavia for carrying on a war in which their success would be as fatal to Sweden as to the Allies themselves.

Foreign Office, S. W. 1.,
19th January, 1940.

Översättning.

Hans Majestäts regering inser tillfullo Sveriges svårigheter och hyser ingen önskan att öka dem eller att löpa risken att skapa de svårigheter i fråga om Finland, som också svenska regeringen förutser skola följa av förslaget att hindra tysk handelsjöfart på norskt territorialvatten. Den finner sig emellertid böra framhålla, att den hitills knappast förmärkt något tecken på att svenska regeringen gör ett allvarligt försök att förstå Storbritanniens läge. Medan tyskarna icke göra något folkrättsbrott för att skada brittisk och neutral sjöfart, inbegripet skandinavisk, förväntas engelsmännen uppenbarligen sitta stilla och icke göra något för att avbryta den handel med en för Tysklands krigföring livsviktig artikel, som de ha i sin makt att stoppa i morgon om de så önskade. Det är svårt att finna ord för att uttrycka styrkan i deras övertygelse, att de av de mest uppenbara billighets- och anständighetsskäl äro berättigade att vägra låta sig bindas av en speciell folkrättsregel medan tyskarna bryta alla andra.

2. Därest därför svenska regeringen vidhåller, såsom den tydligen gör, att Hans Majestäts regering har en moralisk förpliktelse att icke skada svenska intressen, när den vidtager åtgärder mot Tyskland, oavsett vad tyskarna göra, då är svenska regeringen för sin del likaledes moraliskt förpliktad att vidtaga alla åtgärder i sin makt för att återställa jämvikten, som nu rubbats till Storbritanniens nackdel, och svenska regeringen har i sin makt att vidtaga en sådan åtgärd i fråga om järnmalmstrafiken.

3. Vid tiden för det brittisk-svenska krigshandelsavtalets undertecknande gjordes vissa åtaganden till brittiska regeringen, syftande att begränsa och, i den mån det var möjligt, nedskära malmexporten från svenska hamnar och malmtrafiken på de svenska järnvägarna. Hans Majestäts regering skulle gärna vilja få preciserat, hur detta åtagande i praktiken kommer att uppfyllas och huruvida från svenska regeringens eller gruvbolagens sida något kan göras för att åstadkomma en ännu större nedskärning än som avsågs, när detta åtagande gavs.

4. Närhelst dessa frågor avhandlas, mötes Hans Majestäts regering städse av två invändningar; för det första faran från Tyskland, för det andra faran för Finland. De allierade regeringarna ha uttryckt sin beredvillighet att med svenska regeringen samråda om åtgärder för att skydda Sverige mot fara från Tyskland eller Sovjetunionen, som kan härröra från den finska konflikten. Svenska regeringen har emellertid icke antagit detta erbjudande. Likväl antyder den nu, att den kan komma att bli ur stånd att medgiva transitering av frivilliga från Storbritannien till Finland, synbarligen av farhågor just för de motåtgärder från Tysklands sida, vilkas följder den icke är benägen avhandla med Hans Majestäts regering.

5. Hans Majestäts regering anser därför att tiden är inne att utan omsvep avhandla de fundamentala frågor, som ligga bakom alla dessa diskussioner. Svenska regeringen måste veta, att om de allierade förlora detta krig, så skulle Sveriges liksom Storbritanniens oberoende gå till spillo och Sverige bli en tysk besittning med en Gauleiter i Stockholm, som skulle tillse, att svenskarna rättade sin livsföring efter nazistiskt mönster. Under dessa omständigheter förefaller det vara nå tiden, att svenska och andra neutrala regeringar verkligen begrunda det bästa sättet att hjälpa snarare än stjälpna en sak, vars nederlag de icke kunna önska bevittna. Deras ständiga påpekande av sina egna vanskligheter endast försvarar denna saks framgång och medför följder, som de i eget intresse omöjliga kunna önska. Om kampen i Finland går till ryssarnas fördel, eller om av något annat skäl herr Hitler instundande vår beslutar att det är nödvändigt att till varje pris säkra Tysklands järnmalmstillförsel, kan det då icke exempelvis tänkas att tyska regeringen erbjuder Sverige sitt skydd? För svenska regeringen stå då endast två vägar öppna: att antaga erbjudandet, vilket brittiska regeringen förmodar är otänkbart, eller att vända sig till de allierade med begäran om hjälp. De allierade komma naturligtvis i sitt eget intresse att lämna hjälp, men de kunna knappast göra detta effektivt med mindre något föregående meningsutbyte och en undersökning av läget ägt rum med svenska regeringen. Detta kan ske i så hemlig form, som svenska regeringen må önska, och det måste ske, om icke båda parterna skola övrigas av en förändring i ett läge, som knappast kan förbli sådant det är. Kabinettssekreteraren i svenska utrikesdepartementet medgav vid samtal nästlidne månad med förste sekreteraren vid Hans Majestäts beskickning i Stockholm, att det vore önskvärt, att de båda regeringarna hölle kontakt med varandra i Stockholm och utbytte åsikter om

läget. Ehuru han icke, vare sig då eller senare, utvecklade ämnet är det tydligt, att han inser dess betydelse, som av uppenbara skäl är ännu större nu, än när samtalet ägde rum.

6. Hans Majestäts regering vill till sist giva uttryck åt sin fasta förhoppning att svenska regeringen är fullt på det klara med, hur enligt brittiska regeringens uppfattning rättvisans vågskålar väga i detta fall, och med brittiska regeringens övertygelse, att det nuvarande läget icke kan fördragas hur länge som helst och att, om svenska regeringen är så angelägen, att ingen åtgärd skall vidtagas, som kan vara farlig eller besvärande för densamma, det ankommer på svenska regeringen att föreslå ett alternativ, som icke ger tyskarna fria händer att bryta mot alla krigets lagar och samtidigt erhålla livsviktiga varor från Skandinavien för att fortsätta ett krig, i vilket deras seger skulle bli lika ödesdiger för Sverige som för de allierade själva.

Utrikesministeriet, S. W. 1, den 19 januari 1940.

25. Forshell till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 19 januari 1940.

Översänd av Richert till chefen för UD:s politiska avdelning för kännedom, ink. till UD 24/1.

Härmed har jag äran insända en »upppteckning av samtal den 18.1.1940 med officer vid generalstaben». Vederbörande har på grund av sin ställning möjlighet till god orientering.

Berlin den 19 januari 1940.

Bilaga.

Upppteckning av samtal den 18. 1. 1940 med officer vid generalstaben.

Samtalet rörde sig huvudsakligen om det militärpolitiska läget. Det efterföljande utgör i sak en sammanfattning av den tyske officerens uttalanden.

Freden torde komma snart, man hoppas här inom sex månader. Kriget är nog ej populärt varken här eller i England. Man skulle alltså kunna hoppas, att fienden inser att man ej kan krassa Tyskland och därför gör upp. Bestämt sades, att »storoffensiven i väster», varom nu så mycket ordas, icke kommer. Motivet för dess uteblivande skulle vara att söka dels i de breda tyska lagrens bristande krigsvilja, dels förhoppningen att tiden verkar till att »de andra förstå att kriget är lönlöst».

Beträffande Rysland sades att det tyska folket verkligen är övertygat om det historiskt riktiga i samgåendet mellan de båda länderna. Nu har emellertid i praktiken den ryska politiken lidit skeppsbrott men »bluffen måste uppehållas». Varken fienden eller det egna folket bör få intrycket att Tyskland inser att man räknat fel i ryska frågan. Härtill tillades : »Hade något liknande skett i England, skulle man enkelt kunnat

släta över med personalombyte i regeringen. Men — tyvärr — medgiver ej vårt system ett sådant förfaringsätt på grund av prestige.»

Förhållandet till Finland kom därefter på tal. Min sagesman var, liksom de flesta officerare här, varm beundrare av det finska folkets kamp. Han framhöll dock, att pressens »otillständiga» beteende vid nyhetsförmedling från nordfronten fullständigt vilselett folkopinionen, t. o. m. i högststående kretsar. Generalstaben hade först på allra senaste dagarna lyckats genomdriva att pressen ej återger de ryska uppgifterna såsom faktiska och de finska såsom »förljudande», »enligt uppgift» o. s. v. Det hade aldrig varit tysk mening att Ryssland skulle falla in i Finland. Nu ville man här i Tyskland ha slut på kriget i norr, som ur alla synpunkter är olägligt härifrån sett. Medling nu vore dock otänkbar, enär Stalins prestige ej medgäve en politisk reträtt. Finnarnas framgångsrika kamp var ej oväntad i tyska generalstaben, där man väl kände den ryska krigsmaktens svaghet. Man tror att Finland står sig väl åtskillig tid ännu. Marinattachén fick intrycket, att medling längre fram vore avsedd.

Då sedan Sveriges läge kom på tal gavs ej svar lika frankt, som tidigare. Jag har emellertid det intrycket, att min sagesman själv ej riktigt visste hur han skulle se på problemet.

Min förmodan, att vissa tyska åtgärder i norr, d. v. s. de tyska förberedelserna för överskeppningsföretag, sammandragning av trupper, flygförband m. m. vid tyska nordsjökusten, hade »dimbildningskaraktär», d. v. s. en platonisk prorysk demonstration, förnekades bestämt: »Sådana finesser begriper ej ryssarna, åtminstone ej de som äro här.» Såvitt marinattachén kan se ligger alltså ett aggressivt moment i åtgärderna. Min sagesman sade sig vara fast övertygad om, att ett tyskt krig i norr skulle bli dels oerhört impopulärt i Tyskland, dels innebära en farlig utvidgning av fronterna, dels slutligen omöjliggöra tillförseln av framför allt malm. Han kunde ej se varför det skulle behöva gå därhän, men om så skedde, kommer tyska krigsmakten att lyda order. »Den historiska tyska lydningen mot befallningar är både en styrka och en svaghet», tillade den tyske officeren.

Beträffande den svenska hjälpen till Finland ansåg vederbörande att den säkerligen vore effektivast så länge vi ej ginge med officiellt i kriget. Han tillade: »Ni kan ju för övrigt ej annat. Ni ha ju ej tillräckligt med vapen kvar inom landet. De förråden måste fyllas innan Ni kan tänka på krig. över huvud taget måste de sorglösa årens försummelser mot försvaret gottgöras.»

Samtalet avslutades därmed, att min sagesman påpekade hur viktigt det vore, att de tyska vapen som komma att exporteras till Sverige, ej gå vidare.

Berlin den 19 januari 1940.

29. Sändebudet i Helsingfors till UD 31 januari 1940.

Telegram.

Enligt vad finske utrikesministern erfarit skulle å fransk sida särskilt hos konseljpresidenten föreligga betydande intresse för en expedition vid lämplig tidpunkt till Murmansk. England hade hittills verkat tillbakahållande. Det kunde emellertid tänkas, att frågan aktualiserades längre fram. Har ansett mig böra telegrafiskt inberätta detta med tanke på frågorna, som kunna beredas under finske statsministerns besök.

30. Forshell till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet 2 februari 1940.

(Utdrag.)¹

Översänd av Richert till UD för kännedom,
ink. dit ⁵/₂.

Härmed får jag vördsamt ingiva rapport över sjökrigshändelser m. m. under januari 1940, åtföljd av bedömning av krigets utveckling.

4. Bedömning av krigets fortsättning.

Det nedan sagda utgör ett försök att med ledning av här hörda uttalanden, vissa beräkningar m. m. bedöma krigets fortsatta förlopp. Bedömningen grundas i första hand på följande antaganden.

a) U-båtsbeståndet beräknas enligt ovan omkring 1 april kontinuerligt komma att ökas genom de vid nämnda tidpunkt framkommande seriebyggda båtarna. Härigenom möjliggöres ubåts-krigets intensifiering.

b) Vid samma tidpunkt beräknas jämväl massfabrikationen av magnetiska minor vara säkerställd och under den förberedande minkampanjen vunna erfarenheter tillgodogjorda.

c) Vidare anses, åtminstone i marina kretsar, att det för massanfall mot England erforderliga flygplansbeståndet (Ju 88 och Do 215) vore förhanden i vår. Enligt andra uppgifter skulle så ej vara fallet förrän i juni.

d) Tidigare har rapporterats, att Hamburgs hamnkvarter evakuerats. (Jämför avgående ⁵⁹/₄₀ 2 5.1.40.)² Den 30.1. förklarades de nordfrisiska öarna för krigsområde. Det torde vara möjligt, att dessa åtgärder äga samband med planerade överskeppningsföretag, vilka redan nu förberedas. (Jämför nedan.)

¹ Den utelämnade delen berör ej ämnet för denna publikation.

² Ej återgiven.

**32. Forshell till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning
3 februari 1940.**

Översänd av Richert till chefen för UD:s politiska avdelning för kännedom, ink. till UD ⁶/₂.

I V. P. M. angående det militärpolitiska läget i februari 1940 lämnas i särskild bilaga redogörelse över en bedömning av det militära läget.

Berlin den 3 februari 1940.

Bilaga.

V. P. M.

angående det militärpolitiska läget i början av februari 1940.

(Utdrag.¹)

Det efterföljande utgör ett försök att med ledning av uttalanden från härvarande kollegor bland marin- och militärattachéer m. fl. göra en sammanställning av det militärpolitiska läget.

Italien synes dock vara tveksamt inför Tysklands ställning. Man ville i Rom gärna hjälpa, och hjälpa effektivt, men vågar å andra sidan ej engagera sig för starkt i norr, o m Tyskland anser sig nödsakat att där inskrida till Rysslands understöd i en eller annan form. Enligt ett italienskt uttalande hyser man dock den uppfattningen, att någon tysk aggression mot Sverige ej är avsedd, dock möjligen mot Norge och då givetvis även mot Danmark.

Berlin den 3 februari 1940.

33. Richert till Günther 5 februari 1940.

Rapport 177, ink. till UD ⁸/₂.

Berlin den 5 februari 1940.

Den ogynnsamma inställning mot Sverige, som under senhösten och särskilt under början av december månad på olika sätt tog sig uttryck

¹ De utelämnade delarna beröra ej ämnet för denna publikation.

inom tysk allmän opinion, förefaller sedan någon tid hava dämpats. Från i Tyskland bosatta svenskar framföras visserligen alltjämt emellanåt allvarliga bekymmer över den mot Sverige kritiska eller rent av fientliga stämning, som inom vederbörandes umgängeskrets skulle göra sig gällande; dessa stämningsbilder äro förmodligen att betrakta som kvarblivande reflexer av den propaganda, vilken för ett par månader sedan igångsattes i den tyska pressen. Men såvitt det kunnat bedömas av samtal med för olika tyska kretsar representativa personligheter, som jag och andra medlemmar av beskickningen varit i tillfälle föra under de senaste veckorna, synes numera en omsvängning i inställningen hava inträtt; den misstämning och misstänksamhet, som förefunnits, synes på väg att skingras och en viss sympatiskt betonad förståelse för Sveriges läge och hållning börjar skönjas.

Orsakerna till denna förändring i stämningsläget äro, som alltid i liknande fall, svåra att med säkerhet angiva. En orsak torde utgöras av den omständigheten, att enighet kunnat vinnas vid de förda förhandlingarna om handelsutbytet mellan Sverige och Tyskland under innevarande år. En annan orsak torde hava varit de allvarliga bemödanden från svenska regeringens sida, som man under sista tiden ansett sig kunna konstatera, i syfte att större objektivitet och återhållsamhet iakttages inom den svenska allmänna opinionen. En tredje omständighet, av väsentlig betydelse, som jag ej kan underlåta att framhålla, måste bestämt anses vara den svenska regeringsombildningen, enkannerligen utrikesministerskiftet. Ytterligare en orsak, likaledes av väsentlig betydelse, torde vara att söka i de klarläggande förklaringar angående karaktären av den svenska Finlandshjälpen, som avgivits från den svenska regeringens sida, först under hand och sedan under remissdebatten i riksdagen, och i den klart avvisande hållning, varmed svensk allmän opinion reagerat gentemot verkliga eller inbillade försök från västmakternas sida att i samband med hjälpaktionen till Finland kompromettera Sveriges neutralitet i stormaktskriget.

I fråga om det nog så komplicerade problemet om Tysklands inställning till den finsk-ryska konflikten skall jag här inskränka mig till att framhålla följande. Inom officiella kretsar säger man sig, då man uttalar sig å ämbetets vägnar, visserligen beklaga den utveckling förhållandena tagit, men man söker samtidigt hävda, att denna utveckling kunnat förebyggas, om den finska regeringen på ett klokare sätt än som skett fört de förhandlingar med Sovjet-Ryssland, vilka föregått krigsutbrottet. För övrigt gör man gällande, att Finland självt genom sin allmänna utrikespolitiska inriktning under de senaste åren berövat sig Tysklands vänskapliga stöd, och att man nu ställer sig désintéressé till den konflikt, som uppkommit; den närmast fientliga hållning mot Finland, som vid

krigets början intogs i officiella kretsar, synes emellertid numera — sannolikt under intrycket av det överraskande starka finska motståndet — hava förbytt i en mer neutral inställning. Vid sidan av denna officiella attityd förefinnas i olika tyska kretsar stora och allmänna sympatier för Finland. Oberoende av den mer eller mindre sympatiska inställningen till detta land framträder nu allt tydligare den meningen, att Finlands underkuvande och bolsjeviserande ingalunda skulle ligga i Tysklands intresse, samt att det ur tysk synpunkt skulle vara mycket olägligt, därest den finsk-ryska konflikten utvidgades till att omfatta även de övriga nordiska länderna, särskilt Sverige, med de komplikationer, som därav kunde bliva en följd, både allmänt politiskt och med hänsyn till möjligheterna att från Sverige till Tyskland obehindrat importera varor av särskilt intresse för detta land. Samtidigt är man på ledande håll här naturligtvis i nuvarande läge angelägen om att förhållandet mellan Tyskland och Sovjet-Ryssland ej skall utsättas för några störningar.

Mot denna bakgrund är det klart, att man här med största intresse följer utvecklingen av den finsk-ryska konflikten, av de återverkningar denna kan komma att få för de övriga nordiska ländernas, främst Sveriges, vidkommande samt av dessa länders hållning till konflikten.

I sistberörda hänseende torde man här i början av det finsk-ryska kriget hava haft en viss misstro till Sveriges vilja och förmåga att med tillbörlig kraft hävda en egen linje. Ovissheten om Sveriges intentioner och om Finlands möjligheter att motstå det sovjet-ryska anfallet torde väsentligen hava bidragit till den propagandakampanj, som insattes mot Sverige, och till de spekulationer, vilka i samband därmed förekommo i riktning mot en preventiv aktion mot vårt land.

Den politiska linje, som den svenska regeringen sedermera fullföljt, torde, som redan antytts, i hög grad hava bidragit till att skingra den tidigare misstänksamheten. Man isynes med tillfredsställelse ha tagit fasta på regeringsförklaringarna om den svenska Finlandshjälpens spontana och autonoma karaktär, och med respekt och sympati ha observerat ej blott den fasta beslutsamhet, varmed svenska regeringen hävdade både Sveriges neutralitet i stormaktskriget och svenska folkets rätt att på basis av officiell non-intervention kraftigt bispringa Finland, utan även de ansträngningar, som gjorts att i all möjlig mån stärka våra försvarskrafter, och den offervillighet och kraftanspanning, som därvid kommit till uttryck inom alla lager av Sveriges befolkning. Man torde också allmänt här önska, att den svenska hjälpen till Finland skall visa sig effektiv och tillfyllest, ehuru man officiellt därom ingenting vill säga, och jag har det intrycket, att numera ej ens en väsentligt utvidgad svensk hjälp, exempelvis genom utsändande av större antal frivilliga än hittills, i och för sig skulle framkalla en allvarlig reaktion från tyskt håll. Jag

förutsätter därvid, att fortsatt fast beslutsamhet ådagalägges, då det gäller, att vid Finlandshjälpens genomförande undvika samverkan med västmakterna och med Nationernas förbund, och skulle för undvikande i förevarande sammanhang av tyska reaktioner av allvarligare art vilja uppställa ytterligare följande förutsättningar, nämligen att största möjliga diskretion iakttages i fråga om den hjälp, som från eller via Sverige lämnas Finland, att de allmänna förbindelserna mellan Sverige och Tyskland utvecklas gynnsamt och komplikationer i detta avseende såvitt möjligt undvikas, därvid den svenska pressens hållning självfallet är av största betydelse, samt att förbindelserna mellan Sverige och Sovjet-Ryssland uppehållas i möjligast korrekta former.

Såsom redan framhållits, torde ur tysk synpunkt en för Finland ogynnsam utveckling av det finsk-ryska kriget alls ej framstå såsom önskvärd. Det torde här till fullo inses, att en sådan utveckling kan medföra risk både för Sveriges indragande i krig mot Sovjet-Ryssland och för så utvidgade hjälpaktioner från västmakterna till Finland, att Tyskland å sin sida skulle kunna föränledas ingripa i kriget. Det kan under sådana förhållanden ifrågasättas, huruvida det ej låge i Tysklands intresse att söka bidra till att fred så snart som möjligt återställdes mellan Finland och Sovjet-Ryssland. Vid samtal i detta ämne med tyska personligheter uttalas allmänt från tysk sida, att återställandet av fredliga förhållanden mellan Finland och Sovjet-Ryssland — liksom bevarandet av fredliga förhållanden i Norden i övrigt — otvivelaktigt vore ett tyskt önskemål, men att förutsättningar för ett fredligt biläggande av konflikten ännu ej vore för handen. Man hänvisar därvid till det förhållandet, att Sovjetregeringen upptagit diplomatiska förbindelser med »regeringen» Kuusinen — vilket man här synes livligt beklaga; man framhåller att det knappast kan tänkas vara möjligt för den bolsjevikiska stormakten att inträda i fredsförhandlingar innan dess »vapenära» åtminstone till synes återställts, och man ställer sig slutligen undrande till, huruvida den finska regeringen i nuvarande läge verkligen vore beredd till sådana koncessioner, som vore erforderliga för ett fredsslut.

Det har sagts mig, att nyligen från tyskt håll företagits en sondering i Moskva i syfte att utröna, huruvida förutsättningar för en fredlig uppgörelse där förefunnes, men att denna sondering givit klart negativt utslag. För egen del skulle jag knappast tro att en sådan sondering, om den nu ägt rum, verkligen företagits å den tyska högsta ledningens vägnar; alla tecken synas mig tyda på att den tyska utrikesledningen i nuvarande läge ej är benägen företaga någon fredsaktion i Moskva. Ett mycket realpolitiskt motiv torde därvid vara medbestämmande: så länge det militära läget på den finsk-ryska fronten kan bestå i huvudsak oförändrat, synes det ur tysk synpunkt kunna vara en fördel, att Sovjet-

Ryssland är engagerat på denna front och ej har krafter fria för det anfall mot Rumänien, som man tidigare räknat med; lugn på Balkan torde för närvarande ur försörjningssynpunkt framstå såsom ett primärt tyskt intresse. Däremot skulle jag ej anse det uteslutet, att om fara för Finlands underkuvande och därmed för komplikationer i Norden skulle uppkomma, tysk medverkan i och för freds återställande i ett senare skede skulle kunna påräknas.

34. Promemoria av överste Kellgren 7 februari 1940.

Ink. till UD $\frac{8}{2}$.

P. M. angående samtal den 3 februari 1940 mellan tyske militärattachén von Uthmann och chefen för armékommando.

Den 2 februari hade von U. efter omkring en veckas vistelse i Tyskland flugit från Berlin till Malmö, varifrån han med nattåg anlände till Stockholm den 3 på morgonen. Omedelbart efter hitkomsten hade han blivit kallad till tyske ministern, hos vilken en omkring 3 timmar lång överläggning hade ägt rum (enligt v. U.). Efter detta samtal begärde von U. hos mig per telefon »dringend» ett samtal samma dag samt erhöll tillstånd att komma kl. 15.00. Strax före kl. 15 kallades jag emellertid till försvarsministern, varför adjutanten, kapten Bennedich, anmodades taga hand om von U. till dess föredragningen hos statsrådet var avslutad. Under de omkring 15 minuter, som samtalet mellan von Uthmann och adjutanten varade, fälldes av von U. en del yttranden, för vilka särskild redogörelse lämnas i en av B. uppgjord, här bifogad P. M.

General von U. började samtalet med att förklara, att han under vistelsen i Berlin blivit uppkallad till statssekreterare von Weizsäcker och därvid tillfrågats om läget i Sverige, von U. hade svarat, att han icke hade någonting av vikt att tillägga utöver skriftligen inlämnade rapporter, von W. hade då genmält, att »säkra» underrättelser hade ingått om att aktivismen i Sverige var i kraftig frammarsch och att risk förelåg för att Sverige skulle frångå neutraliteten. Vad den svenska regeringen beträffar, så var man fullt på det klara med regeringschefens ställning, men inom regeringen funnos en del »impulsiva» element, som verkade för aktivt ingripande. Man fruktade, att dessa skulle få överhand. Närmast skulle det gälla en inmarsch i Finland av två aktiva fördelningar.

Efter denna redogörelse för samtalet med von W. sade von U., att han efter ankomsten till Stockholm mötts av liknande meddelanden å tyska legationen. Han bad nu om ett uttalande av mig i frågan.

Jag svarade, att det givetvis icke var honom obekant att hela svenska folket med djupt deltagande följde Finlands kamp,

att vi ansett det vara en självklar plikt att lämna Finland all den humanitära, ekonomiska och materiella hjälp, som var oss möjligt,

att en frivilligrörelse spontant vuxit upp och att jag personligen hoppades på stark anslutning till den,

att det säkerligen fanns en del personer, som gärna skulle se att hjälpen till Finland kunde givas ännu kraftigare former, men,

att jag — ehuru politiska spekulationer icke hörde till mitt gebit — trodde mig kunna försäkra, att såväl riksledningen som den långt övervägande delen av svenska folket ej voro stämnda för åtgärder, som kunde äventyra neutraliteten.

Genom frivilligrörelsen hade f. ö. den s. k. aktivismen till stor del fått ett naturligt utlopp och den kunde därför f. n. här hemma betraktas såsom mindre framträdande än för ett par månader sedan.

von U. förklarade, att han var glad över att höra detta, ty en utveckling i stil med den, som skisserats för honom i Berlin samt å tyska legationen på morgonen, skulle för Sveriges del kunna leda till oöverskådliga konsekvenser.

Detta var uttalandets innebörd, det exakta ordvalet kan jag icke garantera.

Med anledning av mitt yttrande, att jag personligen hoppades på stark anslutning till frivilligrörelsen, frågade därefter von U.: »Hur mycket folk skulle översten vilja ha över? Ni ha ju redan 6—7,000 man där.» Jag svarade: »Enligt min mening behövs det mycket flera. Och den saken bör väl icke Tyskland taga illa upp, ty det kan väl aldrig vara något tyskt intresse, att Finland förintas. Och genom att Finland kan få tillräckligt med frivillig hjälp, så kan det kanske undvikas, att aktivt ingripande sker från västmakterna.»

von Uthmann: Givetvis är den frivilliga hjälpen till Finland en sak, som förutom Finland närmast berör Sverige och Ryssland. Formellt äro de (Finland och Ryssland) ju icke i krig. Men försiktighet skadar nog icke, ty det är icke riskfritt. Norrmännen, som i likhet med svenskarna med sina hjärtan äro hos finnarna, handla mera neutralt; de hava exempelvis icke tillåtit en enda aktiv officer att taga avsked för tjänst i Finland.

Jag: Vi äro fullt medvetna om riskerna (se närmare kapten Benedich's P. M.).

von U.: Vad beträffar ett ingripande av västmakterna, så påstås det med en viss bestämdhet, att fransmän och engelsmän vilja sända två divisioner över Narvik. Jag vet nu icke, varifrån de i förhandenvarande situation skola taga dessa divisioner; de komma nog att behöva dem på

annat håll. Men komma de till Finland, så sitter icke Tyskland med armarna i kors.

Jag: Det kunde man ju misstänka. Ni hoppa väl i så fall på Åland och sydvästra Finland?

På detta gav von U. intet svar, men reagerade märkbart. Jag fick det intrycket, att denna eventualitet varit under diskussion.

Då von U. tog avsked, skedde det bl. a. med orden: »Jag kan alltså lugna Berlin?» Svar: »Ja — enligt min uppfattning fullständigt.»

Då svenske militärattachén i Berlin, överste Juhlin-Dannfelt under den 4—6 dennes befann sig i Sverige, relaterade jag för honom ovan anförda samtal. Han tyckte, att uttalandena av von U. ifråga om frivilligrörelsen innebar en skärpning av den ståndpunkt, man tidigare intagit i Berlin. Vi överenskommo därför, att J-D skulle utan att omnämna vårt sammanträffande den 5 dennes besöka von U. Så skedde. Samtalet dem emellan hade förts kamratligt och J-D bekräftade det intryck, jag fått av von U:s besök här. von U. hade därjämte sagt, att Hitler icke ville ha kriget utbredd till Skandinavien, utan ville ha det begränsat till Västfronten. Han hade också sagt, att Göring hade fått sätta in hela sin kraft för att gent emot Ribbentrop genomdriva bifall till den sista leveransen till Sverige.

Beträffande den svenska frivilligrörelsen hade von U. sagt sig skola tro, att man t. v. nog skulle i Tyskland tolerera en utveckling sådan som den, som hitintills skett på området, men att man givetvis ej finge låta slutna avdelningar gå över. Man kunde sålunda »exempelvis icke avrusta en bataljon I 1 och sedan sända över den».

Stockholm den 7 februari 1940.

Bilaga.

P. M. angående samtal den 3 februari 1940 mellan tyske militärattachén von Uthmann och adjutanten i armékommando.

(Utdrag.)

von Uthmann hade före armékommandochefens återkomst från försvarsministern med mig vidrört en del saker, som upprepades i samtalet med överste Kellgren. Därutöver synes följande vara av särskild vikt, enär det icke kommit fram under det följande samtalet med överste Kellgren.

Beträffande frågan om aktivismen i Sverige, ansågs den så stark, att den när som helst kunde framtvunga en ny regering, särskilt som inom

regeringen redan nu funnos de, vilka hellre läto hjärtat tala än huvudet! På frågan, vilka grunder von U. hade till dessa uttalanden, sade han, att han stödde sig på uttalanden av i Sverige boende tyskar samt därtill många vederhäftiga svenskar. Uppfattningen, som han nu företrädde, vore dessutom tyske ministerns liksom Wilhelmstrasses (von Weizsäcker) i Berlin.

von U. framhöll det farliga i frivilligrörelsen. Man kunde emellertid enligt von U. »ännu så länge skydda sig bakom det faktum, att Finland icke vore i krig med Ryssland», men — »det vore icke så trevligt, om det började ramla ned bomber även i Sverige. Här vore intet färdigt för att skydda befolkningen.» Hötorgsskyddsrummet nämndes av von U. som ett exempel på, att enstaka skydd dock finnes.

I Berlin sade man sig från vederhäftiga källor veta, att västmakterna tänkte sig en intervention i Finland med bl. a. två divisioner, vilka över Narvik genom Sverige skulle nå Finland (förberedelserna härför hade redan fortskridit långt). Även svenska aktivister arbetade härför. Weizsäcker hade varit mycket bestämd på denna punkt. Tyske ministern såg också mycket mörkt just i detta hänseende. — Från min sida framhölls det omöjliga i ett dylikt företag, dels för att det vore militärt utförbart i nuvarande läge, dels för att svensk ledning enligt min uppfattning utan tvivel skulle sätta sig emot en sådan affär. Härtill genmälde von U., att han icke alls tvivlade på, att den ännu tongivande delen av regeringen skulle avvisa ett sådant försök från västmaktshåll, men — han kom åter till aktivisterna. Själv höll han företaget för militärt omöjligt, vilket han sade sig hava sagt von Weizsäcker i Berlin, vilken vore envis på denna punkt, von Uthmann sade sig väl känna till gränsförhållandena vid Narvik. Han hade bott en vecka i Abisko.

Ännu en sak vore man i särskild grad orolig för i Berlin. Man hade där liksom ur flera källor i Sverige bestämt erfarit, att Sverige med två divisioner avsåge att ingripa i Finland. På fråga, vilka källor som kommit med dessa underliga nyheter (vissheter) angåvos de vara tyska och med dem besläktade — »aber auch mehrere Schwedische» och vederhäftiga sådana. Han ansåg detta mycket betänkligt, då man hade möjligheter att handla annorlunda.

Jag fick det bestämda intrycket, att von U. i detta hänseende ur någon källa erhållit några underrättelser, som tydde på, att man från svensk aktivistisk sida hade planer på ett kraftigare ingripande i Finland. Man hade insett, att man på frivillighetens väg icke skulle nå något resultat.

Stockholm den 6 februari 1940.

35. Sändebudet i Paris till UD 8 februari 1940.

Telegram.

På franskt militärt håll pågår för närvarande ett intensivt arbete för utarbetande av en detaljerad plan för massiva franska truppsändningar till Finland via Petsamo, Murmansk eller om möjligt Narvik. Huruvida och i så fall när planen kommer att förverkligas, förklaras vara beroende av vidare händelseutvecklingen, icke minst Englands inställning, vilken tidigare varit negativ men efter sista fransk-engelska krigsrådet uppgives omlagd mera positiv riktning.

36. Hennings till Günther 9 febr. 1940.

Rapport 151, ink. till UD ¹³/₂.

Paris den 9 februari 1940.

Finlands kamp har åter trätt i förgrunden av det allmänna intresset och synes hava varit föremål för ingående överläggningar vid det fransk-brittiska ministermötet i Paris den 5 dennes. Två omständigheter hava framkallat denna förstärkta aktualitet: det allt hårdare ryska trycket mot Mannerheimlinjen, som ett från Reuters Stockholmskorrespondent emanerande rykte i går uppgav genombruten vid Summa, och de allt envisare återkommande uppgifterna om en tysk medlingsaktion i Moskva och Helsingfors. Därtill kommer behovet att demonstrera den fransk-brittiska enigheten i fråga om den politik, som skall drivas gentemot Sovjetunionen,

Den franska inställningen har ju från början varit mycket positiv, och som ett första resultat av högsta krigsrådets förhandlingar inregistreras här premiärminister Chamberlains förklaring i underhuset, att ytterligare materiell hjälp till Finland vore beslutad och redan på väg. Den franska kammarens radikala grupp har vidare i en resolution manat regeringen att »vidtaga alla nödvändiga åtgärder för att sätta Finland i stånd att fortsätta sin kamp och vinna seger» — ett exempel, som följts även av andra partigrupper. Slutligen har i pressen startats en kraftig kampanj för intervention i militära former — vartill signalen gavs av Le Temps för den 8 dennes.

Tidningen ägnade denna dag bägge sina ledande artiklar åt denna fråga. Den första avhandlar Europas ansvar inför »den finska tragedien». Efter två månaders motgångar, varunder den ryska arméledningen förgäves sökt knäcka civilbefolkningens motståndsvilja genom

hänsynslösa luftbombardemang, vore den nu fast besluten att till varje pris forcera de finska linjerna före tjallossningen, som skulle göra den vatensjuka terrängen oframkomlig för motoriserade trupper. Det vore en bjudande europeisk plikt att sätta Mannerheims armé i stånd att hålla ut dessa kritiska veckor genom en snabb, effektiv och alla medel omfattande hjälp. »Om Finland skulle slutgiltigt duka under, därför att snabb och verkligt ändamålsenlig hjälp uteblivit, hade Europa begått det allvarligast tänkbara felsteg på sin egen ödesväg, och de som svikit sin plikt mot sig själva — och mot det nobla finska folket — hade ådragit sig det tyngsta ansvar inför historien.» Tidningen gör gällande, att det numera icke längre går för sig att rättvisligen särskilja det rysk-finska kriget från det i egentlig mening europeiska kriget. Man stode här inför en och samma konflikt under skilda benämningar med rot och upphov i det tysk-ryska fördraget. Samma grundsatser stode på spel: för frihet och människovärde kämpade västmakternas soldater såväl som det finska folket. Vad Stalin gripit sig an med i Finland, vore exakt detsamma som Hitler med våldsmakt förverkligat i Tjeckoslovakien och Polen. Att Finlands öde komme att få djupa återverkningar på själva utgången av det europeiska kriget kunde ingen på allvar betvivla. Tyskarna hade gjort sig reda för att Rysslands nederlag i norr oundvikligen droge med sig deras eget, att Stalinregimens fall också betydde Hitlerregimens. Därav förklarades den tyska dubbelpolitiken just nu: å ena sidan hjälp åt de röda angriparna i form av tekniker och vapen, å andra sidan officiell neutralitet och medlingsanbud under hand till bägge parterna. Men finnarna hade fullkomligt klart för sig, att en tysk medling endast kunde leda till en för dem förödmjukande kompromiss, som lade dem under Sovjets överhöghet. Det vore just den tyska oron för ett irreparabelt ryskt nederlag, som dikterade Europas plikt att hjälpa det finska folket. Här gällde det intet mindre än världens öde och civilisationens framtid; det gaves försummade tillfällen, som aldrig komme åter och kunde avgöra seklers historia.

I sin utrikespolitiska ledare för den 10 dennes upprepar *Le Temps* med ännu starkare eftertryck sin mening, att Finlands sak också är de allierade västmakternas, och att Finlands räddning i detta ögonblick är en av de viktigaste faktorerna för hela Europas välfärd. Tidningen konstaterar, med utgångspunkt i Mr. Chamberlains senaste underhustal, att även den brittiska opinionen mer och mer vunnits för en omedelbar och effektiv undsättning åt Finland. Tiden arbetar för Moskva på denna front, eftersom ett utnötningskrig endast kan gagna den som ständigt kan sätta in friska och utvilade trupper i sina offensiva företag. Att Mannerheimlinjen hållit, trots olycksbådande rykten, erfares med tillfredsställelse.

Det tekniska problemet att bispringa Finland med önskvärd kraft, så länge norrmän och svenskar envist vägra att överge sin neutralitet och fortsätta att vilja »föda krokodilen», diskuteras ur brittisk synpunkt av Henri de Kérillis i *L'Epoque* för den 8 dennes, sedan han i föregående dags ledare sökt vederlägga och bagatellisera irriterande rykten om engelsk krigströtthet, som berördes i skrivelse nr 142 B. 6.2.40.¹ Han påpekar också svårigheten att praktiskt lösa problemet att förse en armé med ammunition, vars stridsvagnar, kulsprutor och kanoner så gott som genomgående äro av tysk tillverkning. Engelsmännen skulle slutligen vara mindre benägna än fransmännen att uppgiva illusionen om att en rysk-tysk brytning ännu låge inom möjligheternas gräns. Å andra sidan anser han sig i åtskilliga kretsar hava funnit gensvar på sin egen »aktivism», krävande ett avskärande manu militari av den tysk-ryska råvaruförsörjningen vid själva källorna, alltså i Bottniska viken och vid Baku. Bittert beklagas, att den norska, svenska, turkiska och persiska neutraliteten hitintills förblivit »så orubblig».

Samma toner höras i *La Dépêche de Toulouse* för den 7 dennes med understrykande av faran för en tysk-rysk manöver mot de övriga nordiska länderna, om deras ögon icke öppnas i tid.

Madame Tabouis i *L'Oeuvre* tror icke på denna fara som överhängande med hänsyn till Tysklands behov av hinderfri tillgång till den svenska malmen, och hon tror sig veta, att Görings tyska kunskapare i Stockholm där funnit en gynnsam terräng för en medlingsaktion, innan den avslöjats av den svenska pressen. I händelse av en dylik medlingsaktion — som hon anser sannolik ehuru icke omedelbart förestående — skulle Frankrikes hållning, delad av England, vara denna: att utan att slappas i sin åtagna hjälpkaktion låta finnarna själva ensamma bedöma vad de funne med sina intressen förenligt. Att tyskarna skulle hava avgjort mera fördel av ett fredsslut i norr än de allierade, är emellertid en allmän mening i den franska pressen, varåt icke blott Madame Tabouis utan även Lucien Romier i *Le Figaro* ger motiverat uttryck. Icke blott Finland utan hela Skandinavien skulle därigenom automatiskt införlivas med det tysk-ryska »livsrummet» och de allierades blockad göras verkingslös.

Såsom synes, spinner den franska pressen gärna vidare på Mr. Churchills allbekanta krokodiltema², men utan att vilja eller våga draga ut konklusionerna. Léon Blum har i en artikel i *Paris-Soir* för den 8 dennes, omtryckt i hans egen tidning dagen efter, uppkallats att tillrättalägga situationen och lugna de neutrala beträffande västmakternas intentioner, som den tyska propagandan utmålat i så mörka färger. Han

¹ Ej återgiven.

² Jfr dok. 27.

konstaterar, att om de neutrala febrilt rusta sig för krig, så är det överallt på grund av ett preciserat militärt hot, icke från de stora demokratiernas sida, utan från de totalitära staternas. De allierade vilja ingalunda tvinga dem att övergiva sin neutralitet, tvärtom ge dem all möjlighet att bevara den, men detta låte sig icke göras genom att falla undan för hot, i vilket fall de allierade kunde tvingas förbehålla sig handlingsfrihet, utan endast genom inbördes sammanhållning. Det vore de allierade demokratiernas plikt och en hederssak för dem att, om solidariteten de neutrala emellan icke räckte till för att hålla angriparen borta, och om de efter fritt val påkallade hjälp, försäkra dem om sådan hjälp. Detta och ingenting annat voro vad de allierades statsmän, Churchill inbegripen, sagt och upprepat. »Är detta», undrar slutligen författaren, »att draga de neutrala in i kriget? Är det inte tvärtom att tillhandahålla de neutrala det enda medel, som står tillbuds för att icke indragas i det krig, dit Hitler och Stalin driva dem? Den tyska propagandan har redan ljugit mycket nog, men aldrig har den mer skamlöst kastat om rollerna i dramat.»

Beträffande den förstärkta Finlandshjälp från fransk sida, som ställts i utsikt, har beskickningen ur tillförlitliga källor erfarit, att i detalj utarbetade planer nu föreligga för inskeppning till Finland av en fullt utrustad armé, vars numerär skulle uppgå till 40,000 man, representerande olika vapenslag. Landsättning förutsattes kunna ske i Petsamo eller Murmansk, om Norge och Sverige förblevo ståndaktiga i sin vägran att tillåta genommarsch. Händelserna på den finska krigsskådeplatsen och den allmänna politiska situationens utveckling finge i sista hand avgöra, huruvida denna fullt förberedda militära intervention blir av eller ej. Polska och tjeckiska trupper lära endast till ett mindretal ingå i denna undsättningsexpedition, vars kärna torde bildas av främlingslegionen, som redan under förra kriget användes i dessa arktiska regioner.

Fjorton pressurklipp bifogas värdsamt.

37. Richert till Günther 10 februari 1940.

Rapport 199, ink. till UD ^{13/2}.

Berlin den 10 februari 1940.

Den högofficiösa Deutsche diplomatisch-politische Korrespondenz framhåller, att den föregivna tyska avsikten att medla i den rysk-finska konflikten redan tidigare dementerats, men att blotta närvaron av två tyska diplomater i Berlin — härmed åsyftas givetvis ambassadören i

Moskva och ministern i Helsingfors — nu hade varit tillräcklig för att i fransk press ånyo aktualisera den för länge sedan dementerade uppgiften om tysk medling.

I Paris kade man blivit ytterst nervös av rädsla för att »en i Norden redan lyckligen utbruten, om ock tills vidare isolerad brand» måhända ånyo kunde slockna. Hela den franska pressen vore full av förskräckelse. Enbart den på ren inbillning fotade tanken, att de stygga tyskarna i sin gränslösa gemenhet kunde göra något för att åstadkomma ett slut på konflikten, syntes hava bragt de franska tidningarna ur fattningen. Le Temps hade framhållit, att det finsk-ryska kriget ej kunde hållas isär från det europeiska kriget, och att varje slag mot Ryssland indirekt även drabbade Tyskland. Detta vore alltså, framhåller Deutsche diplomatisch-politische Korrespondenz, skälen till att Frankrike under inga omständigheter ville låta kriget i Norden taga slut. Västmakternas strävan att låta andra föra deras krig, yttrade sig sålunda i nya varitioner.

Den officiösa tyska publikationens starka framhävande av Frankrikes önskan att hålla det finsk-ryska kriget i gång synes närmast giva intryck utav, att Tyskland för sin del skulle åstunda ett snart slut på den finsk-ryska konflikten. Huruvida detta verkligen varit uttalandets innebörd och syfte, torde vara ovisst.

38. Prytz till Günther 11 februari 1940.

Rapport 225, ink. till UD ^{15/}₂.

London den 11 februari 1940.

Vid min återkomst från Stockholm för en vecka sedan var Lord Halifax på väg till Paris för att deltaga i ett möte av »The Supreme Allied War Council». På beskickningen låg ett meddelande, att han dagen förut hade önskat tala med mig. Det föreföll mig emellertid klokast att även efter hans återkomst låta några dagar gå och avvakta en ytterligare påstötning från Foreign Office's sida samt under tiden taga kontakt med mina norska och finska kolleger. Samtalet med Lord Halifax ägde slutligen rum igår, lördag, efter en förnyad anmodan från honom.

Han sade till att börja med, att han vore mycket intresserad att få del av svenska regeringens synpunkter på de frågor, som voro aktuella vid vårt senaste sammanträffande strax före min hemresa.¹ Dessa hade varit tre, nämligen svenska regeringens inställning till a) transitering av frivilliga till Finland, b) möjligheten att reducera malmexporten till Tyskland och c) de engelska förslagen om konversationer rörande de

¹ Jfr dok. 24.

eventuella svårigheter, som kunde uppstå för Sverige på grund av den hjälp, som lämnades Finland.

Jag började med att påpeka att, vad den första frågan beträffar, hade ett klart och, som jag förmodade, tillfredsställande svar ungefär samtidigt med min ankomst till Stockholm lämnats till brittiska legationen därstädes,¹ vadan denna fråga tills vidare torde vara ur världen, vilket från engelsk sida bekräftades.

I malmfrågan bad jag att få överlämna en engelsk översättning av den resonerande promemoria,² som uppgjordes inom departementet under min Stockholmsvistelse, vilken jag bad Lord Halifax betrakta såsom en aide-mémoire. Jag tillade att — ehuru den icke i sak ställde i utsikt någon ändring i vår tidigare ståndpunkt att vi måste uppfylla våra förpliktelser till Tyskland inom ramen av 1938 års skeppningssiffror — jag hoppades att de i promemorian åberopade fakta och resonemang skulle giva en mera uttömmande bild än han hittills erhållit av den av svenska regeringen hysta inställningen i frågan och samtidigt övertyga de kretsar i Storbritannien, som eventuellt ansågo att kraftåtgärder i form av aktion mot norska kusten eller i form av en uppsägning av vår handelstraktat borde vidtagas, att därmed ingenting skulle vinnas i fråga om en minskning av malmskeppningarna till Tyskland. Slutligen gav jag Lord Halifax med ledning av den Bohemanska promemorian² och under uttryckligt betonande av att jag därmed endast ville försöka giva honom en personlig redogörelse för vår neutralitetspolitik och inställning till den finska frågan, en muntlig framställning i stort sett i överensstämmelse med kabinetssekreterarens koncept. Jag framhöll samtidigt, att mina försök att i Stockholm bemöta farhågorna för att de allierade med sina förslag om upptagande av konversationer avsågo att indraga Sverige i västmaktskriget, icke hade underlättats av Winston Churchills tal,³ som kommit nära nog som en bekräftelse å dessa farhågors berättigande.

Sedan Lord Halifax utan kommentar åhört min relation och hastigt genomögnat promemorian angående malmen, bad han att om några dagar få återkomma. Han ville emellertid redan nu framhålla, att han under min frånvaro delgivit Sir Andrew Duncan såsom regeringens expert i dylika frågor innehållet i den av mig strax före min hemresa avlämnade De Geerska artikeln,⁴ på vars konklusioner en stor del av den

¹ Den 23 januari 1940 underrättades brittiska sändebudet i Stockholm officiellt om, att svenska regeringen icke sågo något hinder för passage genom Sverige av några hundratal brittiska frivilliga, i huvudsak specialutbildade, under förutsättning att dessa reste till Finland såsom privatpersoner.

² Återgiven enligt den svenska, den 25 januari 1940 dagtecknade grundtexten såsom bilaga till detta dokument.

³ Dok. 27.

⁴ »The importance of Sweden's iron-ore in the present war», författad av bruksdisponenten friherre G. De Geer och införd i »Le Nord» nr 4/1939.

svenska argumenteringen i malmfrågan egentligen vore byggd. Sir Andrew bade belt underkänt De Geers konklusioner i vad dessa avsågo Tysklands möjligheter att under viss tid reda sig utan den svenska malmen. Det hade även genom engelska beskickningen i Stockholm rapporterats, att artikeln vore skriven så att säga på regeringens beställning samt att författaren själv icke helt ville stå för de slutsatser han däri dragit. Lord Halifax tillade, att han icke skulle ha framhävt detta, om konklusionerna i fråga endast tjänat som utgångspunkt för våra resonemang i malmfrågan i och för sig, men eftersom jag i mitt politiska resonemang angående de faror, som kunde hota Sverige från tysk sida, i viss mån replierat på samma utgångspunkt — nämligen att Tyskland mycket väl skulle kunna taga risken av ett avbrott i malmtillförseln, åtminstone för så lång tid som kunde erfordras för genomförande av militära operationer mot Sverige — ville han understryka, att alla engelska informationer och upplysningar såväl i tekniskt avseende som beträffande tillgångarna på malm och stål inom Tyskland tydde på att den svenska argumenteringen även i politiskt avseende byggde på falska förutsättningar. Den brittiska regeringen vore allt fortfarande av den bestämda övertygelsen, att Tyskland under inga förhållanden skulle riskera en sådan försämring av förhållandet till Sverige att därmed ett avbrott ens för några månader i malmtillförseln skulle kunna befaras. Engelska regeringen ansåg, att Tyskland med mycket stora bekymmer motsåg möjligheten av en aktion, som kunde förorsaka dylikt avbrott. Under samtalet, som förflöt anmärkningsvärt lugnt, återkom Lord Halifax aldrig till hotet mot de norska kusterna eller till frågan om krigshandelsavtalets uppsägning. Han bad endast till slut att få ett nytt samtal om några dagar.

Vid avskedet anmärkte slutligen Lord Halifax, att han dagen förut haft ett samtal med »The Labour Delegation», som varit i Finland och av dem hört, att general Mannerheim givit uttryck åt den uppfattningen, att han utom den materiella hjälp, som ställts i utsikt, endast skulle hava behov av 40 à 50,000 man tränade trupper för att kunna motstå den till våren väntade ryska offensiven. Lord Halifax undrade, om planer förelåge i Skandinavien för att på ett eller annat sätt kunna ställa dessa trupper till Finlands förfogande, huruvida man kunde tänka sig att svenska frivilliga ur armén kunde komma att anmäla sig divisionsvis eller andra planer i denna riktning vore under övervägande. Härtill svarade jag, att så ej vore fallet såvitt jag visste, men att, såsom jag redan framhållit under min tidigare redogörelse, den svenska regeringen för närvarande icke kunde fastlägga en politik på lång sikt i vad avsåg hjälpen åt Finland utan måste handla allt eftersom utvecklingen bjöd.

Då jag efter samtalet med Lord Halifax medföljde Mr. Collier för

att genomgå hans anteckningar över vad som förekommit, anmärkte han i anslutning till det föregående, att om jag ville tillåta honom en personlig anmärkning, som icke finge uppfattas såsom ett officiellt uttalande, hade han svårt att förstå att, om man i Sverige och Norge verkligen voro så angelägna att hålla den finsk-ryska striden skild från västmaktskriget, det icke skulle vara möjligt att inom dessa bägge länder uppbringa de relativt blygsamma tillskott i levande försvarskraft, som av Mannerheim angivits. Mr. Collier utnämndes för några dagar sedan till engelsk minister i Oslo och väntas tillträda sin nya befattning i maj.

Sedan min återkomst har jag varit i kontakt med norske ministern, som hade den uppfattningen, att de av Sverige och Norge avgivna protesterna och senare förklaringar tills vidare avvärjt de engelska planerna beträffande norska kusten. Det hade emellertid särskilt betonats i Norges sista note, att dess svar med vägran att minera den inre farleden endast vore att betrakta som provisoriskt, vadan frågan fortfarande i viss mån vore öppen. Från amiralitetshåll har beskickningen fått bekräftat, att man har anledning tro på tyska u-båtsbaser vid Murmansk och ett samarbete i någon form mellan tyska och ryska sjöstridskrafter. Skulle detta bekräftas, kan man förutse att frågan om norska kusten ånyo blir aktuell alldeles frånsatt malmskeppningarna. Man kan då tänka sig antingen att en engelsk krigsförklaring mot Ryssland, såsom av Frankrike påyrkats, ånyo överväges, vilket anses skulle innebära vissa fördelar i det politiska spelet om Italien, eller att man tager det tyska begagnandet av ryska baser till intäkt för en förnyad framställning av krav mot Norge. För ögonblicket synas emellertid inga omedelbara åtgärder vara förestående.

Bilaga.

Frågan om den svenska järnmalmsexporten.

Det har alltifrån krigsutbrottet från svensk sida ansetts vara ett led i den svenska neutralitetspolitiken att med de krigförande parterna söka uppnå överenskommelser, varigenom för Sverige skulle möjliggöras ett upprätthållande av normala handelsförbindelser med båda parter, så långt de rådande krigsförhållandena det medgäve. Underhandlingar i sådant syfte hava ju också ägt rum dels med Storbritannien och dels med Tyskland och lett till en reglering av handelsutbytet. Underhandlingar i samma syfte pågå för närvarande med Frankrike. Avtalet med Storbritannien kan sägas vara baserat på följande huvudprinciper. I den

sida såsom repressalier icke heller skulle respektera svenskt territorialvatten. För att förhindra en tysk malmimport från Narvik till ett värde av 1 à 2½ miljoner pund skulle Storbritannien alltså riskera ett handelsutbyte till det tiodubbla beloppet. Det är ju möjligt att konsekvenserna kunna i mer eller mindre grad mildras genom den brittiska flottans ingripande, som då emellertid måste helt omlägga och utsträcka sin nuvarande verksamhet.

Det bör desslikes än en gång erinras om de betänkliga konsekvenser, som ett kränkande av den norska neutraliteten skulle kunna medföra för hjälpen till Finland, såväl från Sverige som från andra länder.

39. Sändebudet i Paris till UD 12 februari 1940.

Telegram, ink. till UD 13/2.

Vårt telegram nr .. ¹ Från allt flera håll och med allt större bestämdhet uppgives att massiva franska truppsändningar till Finland skulle vara under förberedande och sannolikt påbörjas mars. En välinformerad kollega meddelar att man i Quai d'Orsay till honom klart uttalat sig denna riktning samt att åtskilliga med honom bekanta officerare erhållit order att hålla sig beredda för skeppning till Finland. Truppsammandragningar uppgivas försiggå olika hamnar. Slutligen har X² vilken befinner sig här för ordnande fransk hjälp Finland, meddelat beskickningen att Daladier till honom högtidligen utlovat fransk expeditionskår Finland. Frankrike komme nu enligt Daladier att ej längre av hänsyn till Sverige och Norge vänta med militär hjälp till Finland utan sända trupper oavsett följderna för övriga nordiska makter. X trodde att Sverige närmaste veckorna komme att ställas inför avgöranden av kapital betydelse. Upplysningar om var trupplandsättningen planerades, Petsamo eller Narvik, har beskickningen däremot icke från något håll kunnat erhålla.

40. Sändebudet i Paris till UD 13 februari 1940.

Telegram, ink. till UD 14/2.

Oron för snart förestående finskt sammanbrott på Karelska näset har inom ledande kretsar härstädes starkt ökat särskilt sedan en från Finland just återkommen högre fransk förbindelseofficer konfidentiellt inberättat sina nog så pessimistiska intryck rörande ryska anfallens våld-

¹ Dok. 35.

² Sagesmannens namn har ansetts ej böra offentliggöras.

samhet, finnarnas betydande förluster, den oerhörda ammunitionsåtgången samt den på finsk sida småningom tilltagande känslan av hopplöshet. Pressen understryker, givetvis enligt erhållna direktiv, alltmera enträget den trängande nödvändigheten av skyndsam och effektiv hjälp till Finland.

41. Sändebudet i Paris till UD 15 februari 1940.

Telegram.

Militärattachén erfar frivilliga omkring tre brigader ankomst Finland via Norge Sverige medio mars. Tid och plats avgång okända. Uppgiven slutstyrka 4 divisioner.

42. Sändebudet i Paris till UD 15 februari 1940.

Telegram, ink. till UD 16 $\frac{1}{2}$.

Mitt telegram nr ..¹ Uttalanden idag av generalsekreteraren Léger avvika viss mån från vad 2me Bureau sagt militärattachén. Léger bestred icke, att för alla eventualiteter förberedelser påginge för truppsändningar till Finland, men förklarade frågan om och när alltjämt stå öppen. Vad Finland behövde vore icke heterogena frivilligkontingenter utan välorganiserade och välutrustade rent militära förband. Huruvida dylika kunde sändas berodde mindre på franska än på svenska och norska regeringarna, om vilkas inställning man på franskt håll efter avslaget fransk-engelska samarbetsdémarcherna icke gjorde sig några illusioner. Alltså omöjligt förutse händelseutvecklingen.

43. Hennings till Günther 15 februari 1940.

Rapport 176, ink. till Ud 19 $\frac{1}{2}$.

Paris den 15 februari 1940.

Under hänvisning till vad tidigare inberättats rörande de förestående franska truppsändningarna till Finland,² får jag härmed vördsamt översända en av beskickningens militärattaché gjord uppteckning³ angående

¹ Dok. 41.

² Dok. 35, 36 och 39.

³ Återgives ej

vad som i denna sak, vilken självfallet här omgives med den allra största hemlighetsfullhet, av honom under de sista dagarna kunnat inhämtas.

Till vad i promemorian anförts ber jag att få foga, att åtskilligt tyder på att Daladier, vilken av olika skäl djupt intresserar sig för Finlands sak, personligen ivrigt arbetat på att få till stånd en gemensam fransk-engelsk landsättningsoperation i Petsamo, men att denna tanke på grund av motstånd från engelskt håll i varje fall tillsvidare synes hava skrinlagts. På vilken route de betydande truppsändningar till Finland, vilka här äro under förberedande, under sådana omständigheter skola effektueras synes ännu icke vara klart; vid från beskickningens sida i detta hänseende gjorda sonderingar svaras i varje fall, att denna fråga i själva verket är den allra svåraste i hela det finska hjälpproblemet och att densamma alltjämt är föremål för ingående överväganden. Det sannolikaste torde väl vara, att man räknar med samtidiga trupplandsättningar i olika norska hamnar, kanske också Göteborg, med därpå följande vidarebefordran till Finland. Att man därvid helst skulle vilja transitera trupperna fullt utrustade genom Sverige och Norge, därom råder icke minsta tvivel; mera ovisst är däremot, huruvida, därest dylik transitering vägras, det över huvud kan bliva möjligt att beträffande de massiva truppsändningar i organiserade formationer som avses, åstadkomma camouflagenordningar av sådan art, att desamma utåt kunna givas karaktären av frivilligtransporter.

Beträffande slutligen den av chefen för 2me Bureau till beskickningens militärattaché framkastade tanken på en förnyad vädjan från finsk sida till Nationernas förbund, varefter ett skandinaviskt-franskt-engelskt block skulle bildas för Finlandshjälpens organiserande, ber jag att få nämna, att denna tanke i varje fall hittills icke från Quai d'Orsay eller annat håll framförts till undertecknad, men att, därest så skulle bliva fallet, jag självfallet icke skall underlåta att med utgångspunkt från de hittills följda riktlinjerna för den svenska utrikespolitiken framlägga de argument, som komma denna tanke att ur svensk synpunkt framstå såsom irrealisabel.

44. Kommuniqué från P. A. Hansson 16 februari 1940.

Vid olika tillfällen har svenska regeringen från Finlands regering mottagit framställningar om leverans av förnödenheter. Dessa framställningar ha i allmänhet kunnat tillmötesgå. Frågor om beredande av vård i Sverige av sårade och invalider från Finland samt om överflyttning av civil arbetskraft från Sverige till Finland ha ävenledes dryftats och föranlett åtgärder.

Under besök i Stockholm ha medlemmar av Finlands regering upptagit frågan om personell militär hjälp. Senast tisdagen den 13 februari hade Finlands utrikesminister ett samtal i denna sak med svenska stats-, utrikes- och försvarsministrarna. Även därvid framfördes önskan om överförande till Finland av svenska militära förband. Från svensk sida hänvisades till de riktlinjer för det svenska biståndet åt Finland som angivits bland annat genom statsministerns uttalande i riksdagen den 17 januari i år,¹ vilket vunnit allmän anslutning. Någon förändring i den därvid angivna ståndpunkten hade icke inträtt.

45. Kommuniké från UD 16 februari 1940.

Det betonas i politiska kretsar i Stockholm, att någon ändring icke inträtt i den svenska regeringens hållning i fråga om hjälpen till Finland. De försök som på sina håll gjorts att framställa saken som om en plötslig dramatisk tillspetsning inträffat i fråga om Sveriges hållning till det finsk-ryska kriget sakna allt berättigande. Under den kontakt som förekommit mellan svenska och finska regeringarna har som resultat av finska förfrågningar framgått, att svenska regeringen ej kan frångå den frivillighetens princip som hittills varit vägledande för Finlandshjälpen.

I tongivande politiska kretsar i Stockholm är man övertygad om, att en ändring av denna svenska hållning skulle medföra komplikationer av allvarligaste natur för såväl Sverige som Finland.

Antydningar i pressen att Sverige skulle uppmanat Finland att söka fred sakna varje grund.

Det anses allmänt, att en intensifiering av frivilligrörelsen är att vänta inom den närmaste framtiden.

46. Hennings till Günther 16 februari 1940.

Rapport 185, ink. till UD 20/2.

Paris den 16 februari 1940.

Till komplettering av vad jag i annan ordning inberättat² angående ett samtal, som jag under gårdagen hade med generalsekreteraren i Quai d'Orsay, ambassadören Léger, rörande Finlandshjälpen ber jag att få nämna, att den kritik, som under samtalets lopp av M. Léger riktades mot den av de svenska och norska regeringarna i Finlandsfrågan förda poli-

¹ Dok. 22.

² Dok. 42.

tiken nog var den skarpaste som hittills från officiellt franskt håll kommit till mina öron. Men så är ju också M. Léger som bekant en man, vilken jämsides med alla sina älskvärda och vinnande personliga egenskaper är i besittning av ett temperament, som ofta kommer honom att vida mera oförblommerat än vad diplomater i allmänhet göra, fritt sjunga ut med vad han tänker och känner. Att M. Léger under sina uttalanden i alldeles särskilt markerad form vände sig mot den avvisande hållning, som av de svenska och norska regeringarna intagits gentemot de på sin tid i Stockholm och Oslo gjorda fransk-engelska trevarna för åstadkommande av ett organiserat samarbete mellan västmakterna och de nordiska länderna ifråga om Finlandshjälpen, förklaras måhända i viss mån också därav att, enligt vad som förljudes, just M. Léger skulle hava varit den, från vilken initiativet till ifrågavarande demarcher emanerat. Huru som helst förklarade sig M. Léger anse, att de nordiska regeringarna såväl vis-à-vis Finland som sina egna länder påtagit sig ett oerhört ansvar, då de avvisat tanken på en organiserad samverkan för åstadkommande av en effektiv och snabb Finlandshjälp i vad anginge såväl materiel som trupper, därvid utsättande först Finland för den överhängande risken att krossas av Ryssland och därefter sina egna länder för den icke mindre risken att inom en snar framtid under trycket av den rysk-tyska expansionspolitiken gå samma olyckliga öde till mötes.

Jag hinner här ej nedskriwa alla de nära till hands liggande motargument, som jag å min sida anförde till stöd för den svenska regeringspolitiken i Finlandsfrågan ; vare nog sagt att jag särskilt insisterade på att det å ena sidan dock varit Sverige, som under de första kritiska krigsmånaderna — trots sina i förhållande till stormakternas begränsade resurser — genom sina snabba och omfattande materielleveranser m. m. gjort det möjligt för Finland att motstå de ryska angreppen, till dess effektiv hjälp nu kunde erhållas jämväl från annat håll, och å andra sidan att det nog främst varit tack vare den svenska politiken, som ett tyskt ingripande på Rysslands sida hittills kunnat undvikas med alla de för Finlands försvar fullkomligt ödesdiga konsekvenser, som ett dylikt ingripande skulle hava medfört.

Sedan diskussionen mellan M. Léger och mig — givetvis i den allra vänskapligaste anda — på dylikt sätt fortgått en längre stund, konstaterade M. Léger att han, i varje fall när det gällde Sverige men absolut icke Norge, ej uteslutande ville kritisera utan också berömma; Sveriges insatser och uppoffringar till Finlands hjälp vore, det ville han gärna erkänna, i många avseenden beundransvärda och huruvida den svenska regeringens eller den av honom själv förordade Finlandspolitiken varit den riktigaste och bästa, därom kunde endast en framtid, ännu höljd i absolut ogenomträngligt dunkel, med säkerhet döma.

Beträffande slutligen den viktigaste punkten i vårt samtal — nämligen frågan om effektiva franska manskapsförstärkningar till Finland — ber jag att, under hänvisning till vad jag tidigare härom inrapporterat, endast få understryka, att jag, trots M. Légers tystlåtenhet i detta avseende, har ett bestämt intryck av att de militära förberedelserna härför bedrivs med den största intensitet, medan däremot spørsmålet angående de lämpligaste anordningarna för överförandet till Finland av de välutrustade förband, som man inom en nära framtid hoppas hava till sitt förfogande, alltjämt står öppen och torde vara föremål för överväganden, vilka väl emellertid snart nog måste leda till ett avgörande i den ena eller andra riktningen.

Ovanstående rader äro nedskrivna i största hast för att kunna vidarebefordras med dagens kurirlägenhet.

47. H. M. Konungens uttalande till statsrådsprotokollet 19 februari 1940.

»Det är på eget initiativ, som jag i dag sammankallat min regering för att till statsrådsprotokollet göra följande uttalande:

Det är min önskan att för mitt svenska folk klagöra den svåra och ansvarsfulla ställning i vilken vi nu befinna oss. Jag har ansett det vara min oavvisliga plikt att i det längsta söka hålla vårt land utanför den ödesdigra konflikt, som för närvarande råder i världen. Därför har också med regeringens och riksdagens fulla tillslutning vår neutralitetsförklaring utfärdats.

Jag har hela tiden med största beundran följt broderlandet Finlands hjältemodiga kamp mot övermakten. Sverige har från början genom frivilliga och på mångfaldigt annat sätt sökt hjälpa detta land, men från första stunden meddelade jag till Finland, att man där tyvärr ej borde räkna på militär intervention från Sveriges sida. Med sorg i hjärtat har jag efter mogen omprövning kommit till den uppfattningen, att vi i nuvarande läge måste fasthålla vid denna ståndpunkt. Jag har nämligen den bestämda meningen, att om Sverige nu ingrepe i Finland skulle vi löpa de största risker att bli indragna icke blott i krig med Ryssland utan även i kriget mellan stormakterna, och ett sådant ansvar har jag icke kunnat taga på mig. I en sådan situation skulle det dessutom sannolikt bli omöjligt att giva Finland det ej ringa bistånd, som det nu erhåller härifrån och så väl behöver och vilket vi även i fortsättningen äro beredda att giva med varmaste hand.

Sveriges livsintressen, dess heder och dess fred, utgöra de mål, som

jag ständigt har för ögonen. Med Guds hjälp hoppas jag att vi på den av oss inslagna vägen skola kunna undgå ett krigs alla olyckor.

Fosterlandet har alltid givit mig talrika bevis på tillit och förtroende. Det är därför min innerliga förhoppning, att mitt folk även i denna svåra situation skall förstå och gilla mitt handlingsätt.»

48. Prytz till Günther 19 februari 1940.

Rapport 261, ink. till UD ²³/₂.

London den 19 februari 1940.

Meddelandet om statsministerns kommuniké om hjälpen till Finland den 16 dennes¹ kom i pressen här på flera håll att återgivas i en form som måste ha ingivit allmänheten en föreställning att det gällde ett nytt och definitivt avvisande ställningstagande från Sveriges sida, särskilt som det i en del tidningar på ett poängterat vis sammanställdes med förklaringen att Sverige icke kommer att tillåta genomfart av främmande trupper.² Resultatet blev trots de bemödanden som från beskickningens sida omedelbart gjordes att tillrättalägga saken, en flod av för Sverige delvis synnerligen ofördelaktiga kommentarer i den s. k. populära pressen. De allvarligare tidningarna ha på det hela taget i den mån de uttalat sig visat förståelse för Sveriges ställning.

»Times» innehöll en fullständigt korrekt framställning av det passerade från dess Stockholmskorrespondent, som slutade med att framhålla den senaste tidens starka uppgång i de svenska insamlingarna för Finland. Tidningens diplomatiske korrespondent konstaterade att den svenska kommunikén mycket litet förändrat situationen, kanske rentav sökte behandla som statisk en situation som i verkligheten höll på att förändras. I vilket fall som helst uteslöt den icke uppehållet av den inofficiella tillförseln av material och frivilliga till Finland. En sak borde, fortsatte han, än en gång klargöras, nämligen att Storbritannien och Frankrike icke utövat någon påtryckning på de skandinaviska staterna; formen för deras hjälp till Finland har här alltid betraktats som en sak mellan dem själva och Finland.

»Daily Telegraph», som icke behandlade saken på något uppseendeväckande sätt, innehöll endast ett meddelande från dess Stockholmskorrespondent (förmodligen via Köpenhamn), som fastslog att situationen i sak är oförändrad, ehuru han återgav den mening som han förklarade sig ha hört yttrad i »aktiviska kretsar», att Sverige »följer en struts-

¹ Dok. 44.

² Dok. 22.

politik och kan komma att genom själva sin överdrivna försiktighet framkalla den katastrof det är meningen att avvärja».

»Manchester Guardian» uttryckte i sin ledare tvivel om att den »frivilliga» hjälpen någonsin kan uppbringa de tiotusentals man Finland behöver för att trygga sin slutliga seger. I alla länder, skrev tidningen, visar folket en snabbare uppfattning av betydelsen av Finlands kamp än regeringarna göra. Men om det en gång av en tysk sades att »freden är en och odelbar», så synes det med varje dag bli allt klarare, att det samma gäller motståndet mot aggressionen.

»Daily Mails» Stockholmskorrespondent uppgav i sitt meddelande att svenska regeringen uppmanat den finska att söka fred med Ryssland, vilket finska regeringen vägrat. Denna uppgift återfanns icke i övriga Stockholmsmeddelanden.

I en ledare rubricerad »S O S» yttrade tidningen att Sverige svarat nej på den direkta finska framställningen, varåt intet var att göra, ehuru »den dag kan komma då Sverige får bittert ångra detta beslut». England och Frankrike giva den hjälp de kunna, fortsatte tidningen, inbegripna som de äro i sin egen brottnings med en farligare motståndare än Ryssland. Men det finns en annan neutral, till vilken det fanns all anledning att utan omsvep vädja, nämligen Förenta Staterna:

»För oss själva begära vi ingenting av Amerika utom förståelse för våra problem och rätt att köpa varor för kontanter på de amerikanska marknaderna. Men för Finland våga vi gå längre. Finnarna behöva kanoner, ammunition, flygplan. Förenta Staterna kunna sälja allt detta till Finland om de så önska — genom sin egen tjugomillionerkredit. Men denna summa är strikt reserverad för 'icke-krigsändamål'. Amerika har länge stått som förkämpe för fria mäns rätt att leva som fria män. Det är just vad Finland kämpar för. — Är det för mycket begärt att bedja Amerika — 'den store neutrals' — att se verkligheten i ansiktet och giva Finland verklig hjälp i dess faras stund?»

»Daily Mails» diplomatiska medarbetare förklarade att personer som nyligen besökt Finland kommit till slutsatsen att enda sättet att bereda hjälp är att organisera tillräckligt stora, utbildade styrkor för att avlösa dem som varit i aktion sedan kriget började. Engelska och franska regeringarna kunna väntas inom de närmaste dagarna åter taga situationen i övervägande. Sverige kunde som neutralt tillåta passage över sitt område av trupper tillhöriga en annan folkförbundsstat som handlar under ett förbundsbeslut. En förbundsmedlem är dock icke tvungen att bereda genomfartsrätt, om detta skulle strida mot hans nationella intressen.

»News Chronicle» vidhöll den linje tidningen gentemot Sverige tidigare inslagit: »Det är omöjligt att tro att Sverige bäst tjänar ens sina egna intressen genom att giva endast begränsad hjälp till Finland i dess

nöd — en sovjetinvasion av Skandinavien kan aldrig mötas med större utsikt till framgång än på Karelska näset och medan Finland ännu håller sig på fötterna. Bästa sättet att möta en angripare är att förena sig mot honom. Det ena landet efter det andra har drabbats av katastrof därför att enigheten saknades — skall detsamma nu hända igen?»

»Daily Express» konstaterade i sin ledare högst patetiskt att Finland ropar på hjälp och att Sverige icke giver något svar: »Sverige känner sina egna behov och förstår bättre än någon annan sin egen situations krav. Sverige är fullt berättigat att fatta sitt beslut. Men om en dag kommer då detta land självt är hotat, så må det komma ihåg att det vände dövärat till då dess granne sökte hjälp».

»Daily Express'» systerorgan »Evening Standard» anslog en gentemot Sverige betydligt mera förstående ton. Sveriges nej till Finland, hette det där, är hårt men begripligt. Svenskarna frukta att krossas under den nazistiska militärmaskinens fulla tyngd. Ett sådant angrepp skulle icke endast ödelägga deras eget land utan skulle också beröva Sverige möjligheten att uppehålla den hjälp som redan gives. Detta är risker som ingen statsman kan förbise. Man bör därför dröja med att anklaga svenskarna för feghet.

Tidningens synpunkt på kravet på en allierad intervention i Finland är att ingenting skulle behaga Hitler bättre än att se engelska och ryska trupper plumsa omkring i Finlands snö och överhuvud taget uppehålla varandra på så många fronter som möjligt.

Även det tredje av Beaverbrookorganen, »Sunday Express», tog avstånd från det onyanserade fördömandet av Sveriges handlingssätt: »Vi böra skänka Sverige samma sympati och förståelse som vi hoppas på från Amerikas sida i de beslut vi fatta i fråga om vårt eget krig. Ty liksom vi äro närmare Tyskland än amerikanarna, är Sverige närmare Ryssland än vi». På samma gång, tillägger tidningen, kan Sverige efter att ha vägrat att låta trupper passera sitt område, icke anständigtvis be om väpnad hjälp om en dag fienden står vid dess egna portar.

I dag återkommer »Daily Express» till ämnet i en ledare vari tidningen ivrigt pläderar mot engelsk intervention, först och främst på grund av att kampen mot Tyskland kräver landets krafter odelade men även på grund av att Sverige och Norge varken själva visat sig villiga att marschera mot Ryssland eller tillåta genomfart av allierade trupper. Följden är, skriver tidningen, att enda vägen att nå Finland är via det avlägsna och svårtillgängliga Petsamo. En expedition dit skulle bli ett nytt Gallipoliäventyr med säkra förluster och ytterst oviss vinning.

Det bör här anmärkas att Beaverbrookpressen över huvud taget är emot engelsk inblandning i kriget mot Ryssland liksom den från början varit mot all engelsk intervention på kontinenten.

I söndagspressen märktes en artikel i »Sunday Times», vars diplomatiska medarbetare förklarade sig i »välinformerade svenska kretsar i London» ha erfarit att det icke är fråga om någon brytning mellan de svenska och finska regeringarna och att det väl kan hända att behövlig hjälp i manskap till Finland kan komma att uppbådas på frivillighetens väg i Sverige och annorstädes. Vad de skandinaviska staterna önska undvika är deltagande i en öppen intervention, som skulle kunna draga in dem i krig icke endast med Ryssland utan även med Tyskland. De betvivla att i ett sådant fall ett ingripande från de allierades sida kunde komma tillräckligt snabbt och med tillräcklig styrka för att hindra att Finland bleve ödelagt.

J. L. Garvin i »Observer» förklarar sig icke vilja bruka hårda ord om Sverige, som för närvarande icke är mera berett att taga ett krig än England var efter Münchenuppörelsen. Men dess själ lever, medlen hålla på att skapas. »Det finns någonting i Sverige som kommer att betyda något i världen innan hela denna affär är över.» Under tiden hindrar icke Sveriges ställning överförandet av frivilliga av alla nationer, och av dem borde det finnas hundratusen.

»Observers» diplomatiska medarbetare skriver samtidigt att Sverige tydligen lägger an på att vinna tid, och att det enligt svenska politiska och militära auktoritetens åsikt skulle mera skada än gagna Finland om Sverige vid denna tidpunkt skrede till öppen intervention. Författaren anmäler ingen reservation mot denna åsikt.

I dagens tidningar förekomma inga ledande uttalanden om saken, fränsett det redan citerade i »Daily Express». »Manchester Guardians» diplomatiska korrespondent skriver dock att man enligt senaste under rättelser från Stockholm är böjd för att vänta att Sverige skall visa stor välvilja i fråga om frivilliga och icke göra ytterligare svårigheter eller åtminstone icke förekomma eventuella beslut av västmakterna i fråga om Finland.

Tidningarnas Stockholmskorrespondenter omnämna de uttryck för kritik mot regeringens handlingssätt som framkommit men fastställa att dess position alltjämt är orubbad. George Steer citerar i ett längre telegram från Helsingfors olika finska uttalanden och förklarar att han funnit att den svenska kommunikéns formulering och tidpunkten för dess offentlighöörande väckt misstämning i officiella kretsar, ehuru omfattningen av Sveriges insatser ekonomiskt och på andra sätt fortfarande villigt erkännas.

Bland meningsyttringar som för övrigt på de senaste dagarna förekommit i pressen märkes en artikel av den nyligen avgångne krigsministern Hore-Belisha i söndagstidningen »News of the World». Han plöder däri för öppen allierad intervention i Finland. Ryssland går

Tysklands ärenden, förklarar han, och med hänsyn till de främsta svenska malmfyndigheternas närhet till den finska gränsen är det ett vitalt engelskt intresse att Finland icke blir ockuperat. En passus på 24 rader är här, som det heter »på regeringens begäran», utelämnad. Han anser vidare med hänvisning till Norges medlemskap i Nationernas förbund de allierades rätt att genomföra en aktion under förbundets resolution i den finska frågan vara klar, även om de praktiska svårigheterna för dess genomförande icke få förringas. Här är åter en passus på officiell begäran utelämnad. I fortsättning av artikeln fullföljer författaren med mera allmänna argument sin vädjan för ett ingripande. »Det är i Finland som kampen för civilisationen föres. — England och Frankrike kunna vinna kriget. Nu är stunden att utkämpa det.»

Jag får vördsamt bifoga klipp av citerade och andra artiklar där ämnet behandlas.

49. Richert till Günther 19 februari 1940.

Rapport 235, ink. till UD ²¹/₂.

Berlin den 19 februari 1940.

Den på norskt territorialvatten i Jössingfjorden inträffade incidenten kring det tyska fartyget »Altmark» har, såsom Eders Excellens redan har sig bekant, föranlett en skarp tysk protest i Oslo samt ytterst häftiga kommentarer i tysk press.

Den tyska protestnoten inlägger skarpaste protest (»allerschärfste Verwahrung») mot den oerhörda folkrättskränkningen i norskt kustfarvatten samt mot att norska regeringen ej givit »Altmark» tillräckligt skydd. Folkrättskränkningen betecknas som en parallell till beskjutningen av Köpenhamn 1807 och som enastående i världshistorien. Tyska regeringen yrkar i noten, att det förutvarande tillståndet, så vitt möjligt, skulle återställas på »Altmark», att skadan skulle gottgöras samt att alla disponibla krafter skulle insättas mot dådets föröware. Notens avslutas med påpekandet, att det rörde sig om en den allra allvarligaste situation, som kunde draga med sig »de skarpaste konsekvenser».

De tyska tidningarna hava i regel — med undantag för Deutsche Allgemeine Zeitung, som även refererat den engelska versionen — i sina skildringar av händelseförloppet förbigått den omständigheten att »Altmark» haft engelska fångar ombord och att den engelska aktionen åsyftat att befria dessa; endast i DNB:s återgivande av norska utrikesministe-

51. Richert till Boheman 19 februari 1940.Handbrev, ink. till UD ²/₁.

Berlin den 19 februari 1940.

Av uttalanden från olika håll under senaste tid har det syns allt klarare framgå, att man numera här är mycket angelägen om fortsatt fred med de skandinaviska länderna och att man hyser en viss oro för att Sverige och Norge skola bli indragna i stormaktskriget. Det sätt, varpå man reagerat mot det engelska överfallet i Jössingfjord, synes mig otvetydigt bekräfta denna iakttagelse. Man är angelägen om att visa hänsyn mot Norge, och man är orolig för att händelsen i Jössingfjord endast är inledningen till en aktion, som kan få vittgående följder, rubba jämviktsläget och hota freden i Norden.

Stämningen mot Sverige synes mig i stort sett alltjämt vara sådan jag sökt klarlägga i min depesch nr 177 den 5 februari.¹ Det förefaller rent av som om inställningen mot oss under tiden efter avlåtandet av denna depesch blivit ännu mjukare, även om, eller kanske just därför att man synes hysa vissa farhågor för att utvecklingen kan driva Sverige från de linjer svenska regeringen hittills uppdragit för vår Finlandspolitik.

Det synes mig också alltmer påtagligt, att den uppfattning i fråga om Tysklands inställning till den svenska Finlandshjälpen, varåt jag i min nyss åberopade depesch givit uttryck, är riktig. Under de förutsättningar jag där angivit tror jag bestämt ej att vi utsätta oss för några risker härifrån även om vi väsentligt öka vår frivillighjälp (jfr senast mitt handbrev till Söderblom av i dag,² varav framgår, att understatssekreteraren Woermann ansett sig böra två gånger framhålla för mig, att man från tysk sida ej sökt påverka svenska regeringen i modererande riktning i fråga om Finlandshjälpen). Jag skulle nu t. o. m. våga säga, att jag ej tror att ens ett aktivt, officiellt svenskt ingripande i Finland i och för sig skulle behöva föranleda åtgärder från tysk sida, som skulle leda oss in i stormaktskriget; varmed jag naturligtvis inte vill säga, att jag i förhandenvarande läge skulle tillstyrka ett sådant ingripande, som säkerligen skulle medföra omedelbart upphörande av alla krigsmaterielleveranser härifrån och som väl även förr eller senare på andra vägar skulle föra oss in i stormaktskriget. Såvitt jag kunnat förstå, skulle det dock först vara tillvaron på svensk — resp. finsk — mark av franska eller engelska truppförband, som skulle föranleda Tyskland att allvarligt överväga ett ingripande i Sverige, resp. Finland.

¹ Dok. 33.

² Dok. 50.

De senaste dagarna har det gjorts gällande, att man på högsta håll här dock ej skulle vara alldeles obenägen att söka få den finsk-ryska konflikten avvecklad. Möjligen kan statssekreteraren Weizsäckers i mitt andra handbrev till Söderblom i dag¹ omnämnda uttalande till Zahle vara ett tecken i denna riktning; Zahle hade i mitten av januari för Weizsäcker understrukit samma synpunkter i fråga om återverkningarna på Tysklands ställning i Norden av en lyckligt genomförd tysk medlingsaktion, som jag framhållit under mitt samtal med statssekreteraren den 12 januari (min depesch nr 62),² och Weizsäcker återkom spontant därtill då han härom dagen sade Zahle, att dessa synpunkter förts vidare till den allra högsta utrikesledningen. Oron för ytterligare komplikationer i Norden, särskilt för Sveriges indragande i kriget, ovissheten om Sveriges hållning under ett fortsatt finskt-ryskt krig och farhågorna för att det finska motståndet snart skall brytas äro väl de faktorer, som i positiv riktning påverka den tyska ledningen, då det gäller dess ställningstagande till frågan om en medlingsaktion i Moskva. Måhända äro förutsättningarna för en sådan nu gynnsammare än tidigare även ur den synpunkten, att de sovjetryska trupperna under den senaste veckan väl ändå haft vissa framgångar, som kunna underlätta för Stalin att »med bibehållen ära» draga sig ur spelet.

52. Richert till Söderblom 19 februari 1940.

Handbrev, ink. till UD ²¹/₂.

Berlin den 19 februari 1940.

Vid mitt besök i dag hos understatssekreteraren Woermann tillfrågade jag honom om hans uppfattning rörande händelserna i Jössingfjord. Han svarade härtill, att omdömet om det engelska övergreppet endast kunde bli det som kommit till uttryck i den tyska pressen. Vad den politiska sidan av saken beträffar, ville han för dagen endast säga att det nu i första hand rörde sig om en norsk-engelsk angelägenhet. Å tysk sida hade man i varje fall hittills ej ställt några krav på norska regeringen; man vore emellertid för närvarande sysselsatt med att närmare undersöka saken. Såvitt man här kunnat finna, hade de åtgärder, norska regeringen vidtagit i förhållande till England, varit fullt i sin ordning.

¹ Dok. 50.

² Dok. 18.

54. Sändebudet i London till UD 20 februari 1940.

Telegram.

Efter första misslysningsutbrotten mot Sverige i anledning av statsministerns förklaring¹ äro tidningarna på det hela taget förstående för Sveriges ståndpunkt med undantag av Daily Express som vill skjuta hela ansvaret beträffande hjälp Finland på Sverige och motsätter sig allierad inblandning. Officiellt håll tages avstånd från dess kritik gentemot Norge. Inga offentliga uttryck för tvivel Norges vilja och förmåga hävda neutraliteten. Dock ha inför utländska presskorrespondenter Foreign Office påminnelser gjorts påstådda torpederingarna fartyg norskt vatten. Vissa korrespondenter anse sig däri vädrat avsikter kräva rätt bistå Norge med neutralitetsskyddet. Detta enligt min uppfattning förhastat.

55. Hennings till Günther 20 februari 1940.

Rapport 210, ink. till UD ²³/₂.

Paris den 20 februari 1940.

Den skandinaviska neutralitetens problem har fått fördubblad och tragisk aktualitet inför fransk opinion genom Sveriges officiella avböjande av begärd militärhjälp till Finland och den norska Altmark-affären. Pressens reaktioner ha i båda fallen varit mycket livliga, och det är fara värt, att de bli ännu livligare, sedan censuren nu synes ha dispenserats från alla tidigare givna direktiv beträffande behandlingen av de skandinaviska länderna. Den skarpaste kritiken riktar sig visserligen mot det norska handläggandet av Altmark-affären, för vilket inga ursäkter finnas, men det svenska ståndpunktstagandet i Finlandsfrågan anses baserat på samma ensidiga, av fruktan för tyska efterräkningar bestämda uppfattning av neutralitetens krav. Också uppvisar tonen i omdömena en rik skala av nyanser: från nya tecken på avvaktande tolerans — med hänsyn till opinionens splittring — och vänskapligt förebrående övertalning till medlidsam ironi och föga förtäckta beskyllningar för ofrivillig, mer eller mindre medveten maskopi med fienden, låt vara att här och var betygas ett visst förstående åtminstone för Sveriges utomordentligt svåra allmänna läge.

Finlands vädjan uppfattas över lag som ett nödrop i elfte timmen. De skandinaviska statsmännen måste besinna det öde, som väntar de-

¹ Dok. 44.

ras länder, om Finland skulle utplånas som självständig stat från Europas karta, det är det genomgående temat i flertalet presskommentarer till de svenska kommunikéerna av den 16 dennes. Le Temps, vars ledande artiklar de fyra sista dagarna, i tur och ordning avspeglat alla de nyanser i uppfattningen, som ovan antytts, uttrycker den 18 dennes sin förhoppning, att det sista ordet ännu icke är sagt från svenskt håll, och att problemet om Finlandshjälpen kommer att återupptagas från nya utgångspunkter vid ministermötet i Köpenhamn den 24 dennes. »Om den skandinaviska solidariteten, varom så ofta officiellt talats och som så nyligen högtidligen förkunnats, icke är ett tomt ord, så är det i närvarande stund den borde verka med full kraft till hela Nordens räddning.»

Altmark-affären, kommenterad den 19 och 20 dennes, föranledde Le Temps att betydligt skärpa tonen. Efter att ha konstaterat att den brittiska noten, lika korrekt i tonen som energisk till form och innehåll, av den norska regeringen otillfredsställande besvarats, skriver tidningen: »Med hänsyn till att insatsen i det pågående kriget är hela Europas, ja alla fria folks öde, kan det icke godtagas att vissa stater under neutralitetens täckmantel med brottslig efterlåtenhet gå Hitlerrikets ärenden genom att alltför motståndslöst falla undan för hot och andra skrämmedel, en tendens, som måste anses oförenlig med varje självständighetspolitik.»

I sina två ledande artiklar av den 21 dennes tar tidningen bladet från munnen och övergår från logisk argumentering till något som nästan liknar repressalياهو. Sverige och Norge skäras över en kam som felande medlemmar av den europeiska statskretsen. Konung Gustafs gårdagsdiktamen till statsrådsprotokollet¹ föranleder att börja med den bittra reflexionen, att »nu vet man åtminstone till punkt och pricka vad den är värd i praktiken, den skandinaviska solidaritet, som så många gånger högt förkunnats i Stockholm, i Köpenhamn och i Oslo». Den svenska regeringen förklaras visserligen i sin fulla rätt att intaga denna hållning och förvägra Finland »all militär hjälp». Utrikesminister Günthers upprepade förklaring att Sveriges öde berodde av Finlands, visade dock till fullo, att man i Stockholm icke gjorde sig några illusioner om det öde, som väntade Sverige, om Finland dukade under för de röda hordernas anlopp. Vad vore den systematiska neutraliteten, så uppfattad, frågar sig tidningen, annat än en politik i resignationens och självuppgivelses tecken? Samtidigt innebure den kungliga deklarationen ett öppet erkännande av Tysklands medbrottslighet i det ryska överfallet på Finlands folk, eftersom Sverige genom att militärt bespringa systemationen utsatte sig för att även möta det mäktiga Hitlerriket på slagfältet.

Den norske utrikesministerns försvar pro domo i Altmark-affären vitt-

¹ Dok. 47.

nade om samma förvirring och handfallenhet i uppfattningen av neutralitetens förpliktelser och berättigade till fullo den varning, som i den engelska pressen givits fienden såväl som de neutrala : att England hädanefter icke komme att ställa sig passivt gentemot nya brott mot gällande internationell sjörätt.

Hjälpen till Finland inskrives nu även av *Le Temps* öppet och utan omsvep som ett led i den allmänna krigföringen. Den har hittills varit otillräcklig, trots visad god vilja från så många håll, men »egoistiska tendenser ha också gjort sig gällande, och det har blott varit alltför tydligt, att fruktan förlamat vissa goda ansatser», förklarar den extra ledarskribenten med tämligen tydlig adress. Att hjälpa Finland vore att direkt rikta ett slag mot Tyskland och frigöra kriget från den orörlighet i väster, varmed Hitler hittills i så hög grad räknat i sina kalkyler. Det vore att träffa fienden på en känslig punkt och direkt påkallat av Frankrikes och dess bundsförvants eget intresse. Med »moraliska offensiver» komme man inte långt. — Det vore säkerligen förhastat att vilja fatta dessa obehärskade uttalanden som ett adekvat uttryck för uppfattningen i officiella franska kretsar.

Léon Blum, som i *Le Populaire* likaledes ägnat tre på varandra följande ledare åt den skandinaviska neutralitetens problem, protesterar indignerat mot tendensen att framställa de upprepade och alltmer enträgna franska kraven på effektiv hjälp åt Finland som något försök att indraga de skandinaviska staterna i stormaktskriget och efterlyser belägg på att Frankrike utövat den minsta påtryckning, vare sig av fysisk eller moralisk (!) art, i detta syfte. Han fritager i alla händelser socialisterna från sådana avsikter, och vad de allierade regeringarna beträffar, finner han ett talande motbevis i det faktum, att de hittills låtit den svenska malmexporten till Tyskland passera oanmärkt. Han upprepar sin förut uttalade övertygelse, att om de nordiska staterna offentligen lovat sitt bistånd åt Finland och tillkännagivit sin avsikt att vädja till de allierades hjälp i händelse av ett ryskt överfall på Finland, så hade Stalin tvekat inför ett alltför riskfyllt företag och kriget hade hållits borta från Norden. Nu måste det skandinaviska neutralitetsproblemet ställas upp annorlunda: komme Norge och Sverige att omöjliggöra en fransk och engelsk hjälpaktion för Finland som ginge utöver vad som innefattades i Genèvebeslutet? Altmark-affären, som England utan tvekan förklaras ha handlagt i full överensstämmelse med rätt och billighet, bådade intet gott för Norges del efter de »överraskande» förklaringar, som givits av utrikesminister Koht. De nordiska staterna torde göra sig reda för att det uteslutande var den nya slags neutralitet — kallad »neutralité nouveau style», »neutralité vasselage» eller »neutralité totalitaire» — vilken Hitler och Stalin ville påtvinga dem, som riskerade

att draga in dem i kriget. »Låt oss inte blanda bort ansvaret och kasta om rollerna.»

Pertinax rekommenderar i L'Ordre en »dynamisk neutralitet» som den enda, ägnad att inge respekt. Han anser sig ha funnit uttryck för en så uppfattad neutralitet i utrikesminister Günthers förklaring inför interparlamentariska gruppen den 8 dennes. De rättigheter, som innefattas i neutralitetens status, medförde också motsvarande skyldigheter, om den icke skulle komma att verka till förmån för den av de krigförande parterna, som gjorde sig minst samvete av att sätta sig över internationella regler. Han tror för sin del, att Tyskland komme att nöja sig med en smula gormande i Altmark-affären utan att bringa sina hotelser i verkställighet. Det hade alltför mycket intresse av att icke ge England ytterligare skäl att göra permanent polistjänst i norska farvatten och därmed avbryta den stora malmvägen söderut. Till den svenske konungens deklARATION i Finlandsfrågan fogas en stilla undran, om icke »monarken liksom hans rådgivare känna marken mer och mer ge vika under den svenska neutraliteten». Allmänna opinionen förmodas icke vara riktigt med på noterna. De styrande sökte åter få den i sin hand. Men sådan hänsyn kunde icke berättiga offentliggörandet av den avvisande regeringskommunikén och nu det kungliga manifestet: finnarna, vilkas sak vore densamma som Sveriges, kunde endast nedslås i sitt mod därav. Vad än Stockholmsregeringen funne för gott att göra, så stode andra intressen än de skandinaviska staternas på spel, om Sveriges territoriella integritet sattes i fara.

Hårdast i sina omdömen om den skandinaviska politiken är Mme Tabouis i L'Oeuvre, som finner att de senaste åtgörandena i Finlandsfrågan liksom i Altmarkaffären »ingenting lägga till Sveriges och Norges heder». Vad västmakterna beträffar, komme de sannolikt, om situationen icke utvecklade sig annorlunda i Norden, att inom loppet av de närmaste veckorna draga alla nödiga konsekvenser av den överraskande belysning, som nu kastats över situationen i de skandinaviska länderna. Framtiden tedde sig oviss för nationer, som icke kunde mobilisera upp tillräckligt mod att tillvarataga för dem själva livsviktiga intressen. Fortsatte Norge och Sverige att iakttaga en hållning, som vore allt annat än ärofull, återstode dem endast att i sinom tid spela rollen av olycksdrabbade länder rätt och slätt. Liksom Pertinax håller hon före att den officiella Finlandspolitiken går stick i stäv mot en allmän opinion, som hon finner sannare uttryckt i vissa svenska pressuttalanden. En revision av neutralitetsbegreppet i överensstämmelse med vissa Balkanstaters mera »dynamiska» uppfattning anser hon också av nöden, om de skandinaviska staterna icke automatiskt skola glida in i det tyska »livsrummet» — i den mån de icke förutsättas redan ha gjort det.

I mera modererade ordalag, med uttryck för en mer eller mindre fast förvissning om en svängning i folkopinionen, vartill slutligen måste tagas hänsyn, kritiserar den svenska ståndpunkten i andra tidningar, såsom *Le Petit Parisien*, *L'Epoque*, *Le Jour*, *Le Matin*, *Le Journal*, *Le Figaro* och *Paris-Soir*, men den storm, som blåst upp, låter sig svårligen längre dämpas genom personlig argumentering från beskickningens sida, om icke nya mirakler inträffa på den finska krigsskådeplatsen.

Trettio pressurklipp, däri inbegripet i franska tidningar återgivna citat och referat av svenska uttalanden, bifogas värdsamt.

56. Sändebudet i Paris till UD 22 februari 1940.

Telegram, ink. till UD ²³/₂.

En i allmänhet välinformerad person uppgiver sig ur säkraste källa ha erfarit, att franska truppstyrkor omfattande c:a 6.000 man redan skulle vara under transport norröver sannolikt för deltagande fransk-engelsk landstigningsoperation Petsamo, vilken förväntades kombinerad med finskt anfall sagda plats. Andra rykten cirkulera om finsk aktivitet för åstadkommande nytt sammanträde Nationernas förbund i syfte få till stånd positiv rekommendation militärhjälp Finland och därmed ökad möjlighet till tryck på Sverige och Norge för transitering trupper via Narvik.

Inställningen här gentemot Sverige och Norge har efter Altmarksaffären och svenska neutralitets deklARATIONERNA avsevärt hårdnat även om sista dagarna tonen pressen ånyo något dämpats.

57. Sändebudet i Paris till UD 23 februari 1940.

Telegram, ink. till UD ²⁴/₂.

Vid privatsamtal med en arméledningen närstående fransman upptog denne spörsmålet om nödvändigheten snabb och effektiv direkt militärhjälp Finland. Jag svarade med understrykande av den trängande nödvändigheten fortsatta massiva materialleveranser samt kraftigast möjliga volontärtillströmning, därvid Sverige självfallet i fortsättningen liksom hittills skulle göra sitt allra bästa. Däremot framhöll jag den allvarliga risk för Finland, som en direkt militärintervention från västmakternas sida kunde medföra, då i sådant fall faran för tyskt angrepp mot Sydfinland bakom Mannerheimlinjen sannolikt komme bliva överhängande, så snart isförhållandena i Östersjön lättat.

I dylikt fall vore enligt min personliga mening Finlands öde beseglat och västmakterna påtoge sig sålunda oerhört ansvar. Min interlokutör åhörde med synlig uppmärksamhet min argumentering och anhöll tillstånd bringa vårt samtal vidare högre ort. Jag svarade ingen erinran, varefter vederbörande utbad sig att i händelse behov senare få återkomma. Tillägger att enligt samstämmiga uppgifter från skilda håll är stämningssläget i Frankrike f. n. sådant, att dagen, då definitivt ståndpunkt måste tagas till frågan om direkt militärhjälp Finland, obönhörligt synes närma sig.

**58. Forshell till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning
23 februari 1940.**

Översänd av Richert till chefen för UD:s politiska avdelning för kännedom, ink. till UD ²⁶/₂.

Ur fullständigt säker källa ha följande upplysningar erhållits angående de danska mineringarnas utläggande i Bälten.

I början av oktober föregående år mottog danska myndigheter från Tyskland uppmaning att spärra genomfartslederna i Stora och Lilla Bält. Som motiv härför uppgavs, att man från tysk sida fruktade engelska ubåtars inträngande över danskt sjöterritorium vid sidan av de intill 3-milsgränsen liggande tyska spärrarna, vilka i Stora Bält utgöras av minor, i Lilla Bält av ubåts-nät. Man hade sett engelska ubåtar i västra Östersjön, och ansåg sig ha anledning tro, att de inkommit över neutralt vatten. Begäran om dansk minering var hållen i fordrande ton, dock ej av ultimativ karaktär. Om danskarna ej villforo den tyska önskan, såge sig tyskarna nödsakade att eventuellt själva minera på danskt vatten. Förhållandena voro alltså nästan identiskt lika de, som föregingo världskrigets danska mineringar i de nämnda farvattnen. För att förhindra, att Danmark utsattes för den hotade neutralitetskränkningen, utlades mineringarna, vilkas läge är angivet i danska underrättelser för sjöfarande.

Mineringarna ha ett mindjup av 4 m och ligga helt intill land på lägst 4 m bottendjup.

Enligt min sagesman (ej tysk) anser man inom tyska marinen såsom mycket sannolikt, att de polska ubåtarna tagit sig ut ur Östersjön intill Falsterbo. Man tror sig även ha sett en av båtarna från ett danskt fartyg vid Ven.

Berlin den 23 februari 1940.

59. Hennings till Günther 23 februari 1940.

Rapport 218, ink. till UD ¹/₃.

Paris den 23 februari 1940.

Den våldsamma ton, som av den franska pressen anslogs mot de skandinaviska länderna efter Altmarkaffären och fixerandet av den svenska ståndpunkten i Finlandsfrågan, har de senaste dagarna något dämpats, till dels säkerligen på grund av att censuren åter dragit in tyglarna efter underhandsframställningar från respektive beskickningar. De svenska presskommentarer, som utförligt citerats, hava givetvis i sin mån bidragit till att lugna de upprörda sinnena, och utrikesminister Günthers senaste uttalanden, framför allt ifråga om den neutrala sjöfartens prekära situation,¹ hava också fallit i god jord, medan den officiella norska argumenteringen i Altmarkaffären alltjämt väcker ont blod. Sålunda har även på sina håll i pressen gjorts affär av den i gårdagens franska radioutsändningar på främmande språk — alltså icke i de officiella utsändningarna på franska — meddelade tesen, att Norge i de allierades liksom i världsoptionens ögon förlorat de rättigheter, som hittills tillerkänts detta land i dess territorialvatten, eftersom dessa missbrukats i tyska intressens tjänst. Det tillades, att kärnpunkten i hela denna fråga låg i malmexporten från Narvik.

Även Le Temps trycker på denna punkt i sin gårdagsledare. Osloregeringen, heter det, har visat prov på en egendomlig likgiltighet för det missbruk, som Tyskland har gjort av de norska territorialvattnen och som utgjort en permanent utmaning mot internationell rätt. Den brittiska marinen vore i sin fulla rätt att handla så som skett, då Norge icke självt gjorde vad respekten för dess neutralitet oundgängligen fordrade. Tidningen bestrider icke ett ögonblick, att de skandinaviska staternas läge vore »dramatiskt», men därför hade de i främsta rummet sitt eget vankelmod att skylla. De tvekade att taga sitt ansvar både gentemot sig själva och gentemot andra under omständigheter, då man måste kunna träffa ett val för att trygga sin egen välfärd. Sverige vore alldeles särskilt utsatt. Enstämmigt ville man erkänna det svenska folkets bemödanden att moraliskt och materiellt bringa Finland hjälp ; man vore icke okunnig om något offer som i detta hänseende bragts »systemationen» i form av frivilliga, vapen och ammunition, för att icke tala om finansiella och humanitära åtgärder, men kvar stode den svenska regeringens vägran

¹ Günthers svar på hr Österströms interpellation, avgivet i riksdagens andra kammaren den ²¹/₂

att lämna någon som helst »omedelbar militär hjälp» till det lilla grannlandet trots det omedelbara hot mot det egna landet, vars realitet senast Pajalabombardemanget säges hava givit vid handen.

Den officiösa tidningens relativa saktmod och återvunna balans får väl i någon mån förklaras genom den militäre medarbetarens konstaterande av den finska arméns fortsatta offensivanda och nya framgångar på sista sidan i samma nummer. Även *Le Populaire* gör i sin gårdagskommentar till krigshändelserna gällande, att Finlands läge är mindre kritiskt än det på vissa håll framställles. Till stöd för denna tes åberopas en belgisk militärauktoritet. Att Finland behöver förstärkt hjälp, utgår tidningen från, men problemets lösning har i hög grad försvårats genom det svenska beslutet, som tillskrives tyska påtryckningar, Léon Blum protesterar i samma nummer ännu en gång mot den norske utrikesministerns försök att framställa det brittiska ingripandet i Altmarkaffären som en överlagd våldshandling mot »en liten nation», avsedd att indraga den i internationella förvecklingar mot dess vilja.

Pertinax konstaterar i *L'Ordre*, att den norska regeringen ännu vore lord Halifax svaret skyldig och understryker den hänsynsfullhet, varmed västmakterna hittills gått fram mot de neutrala och särskilt de skandinaviska länderna i deras handelsförbindelser med fienden. De hade fått och komme att få tid på sig att lägga om sin ekonomi, ehuru fienden uppenbart gynnades genom det nuvarande systemet. Det kontingentsystem, som baserats på det normala handelsutbytet under fredstid, hade sålunda ännu icke tillämpats. Kontrollmyndigheterna nöjde sig med att i varje enskilt fall försäkra sig om varans yttersta destinationsort. Från 1914—1918 års krig hade man dåliga erfarenheter av denna »empirism». Den komme också att få sitt slut, men »vi ha icke velat gå för brådstörtat tillväga» (»brûler les étapes»).

Finlandshjälpens och blockadvapnets effektivisering är för Maurice Sarraut, det radikala oraklet i *La Dépêche de Toulouse*, den nuvarande situationens bägge huvudproblem, som till varje pris måste lösas med eller mot tredskande neutrala småstaters vilja. »Om Sverige och Norge gå med på att låta Finland duka under, så samtycka vi icke till en sådan tingens ordning, och vår plikt är att göra allt för att hindra att det går därhän. Det är icke allt: vi kunna heller icke samtycka till att blockadvapnet splittras i våra händer genom efterlåtenhetssynder, som icke bekännas. Vi kunna icke samtycka till att en s. k. sträng neutralitet tillämpas mot oss, som visar sig obefintlig gentemot Tyskland.» Mot den »räddhågans politik», som sålunda tager sig uttryck, funnes det bara en ripost: en politik i den rättvisa fasthetens tecken. Tidningen blir mera svävande på målet, när det gäller Förenta Staterna, vars villkorliga lånepolitik gentemot Finland säges framkalla oförställd »häpnad» i många lojala

sinnen. Det överlämnas emellertid åt »amerikanarna själva» att avgöra om en sådan hållning verkligen är värdig deras stora nation.

Madame Tabouis i L'Oeuvre finner luften i Stockholm tjock »av skam och förödmjukelse», i synnerhet efter Pajalabombardemanget, som det svenska flyget ingenting gjort för att avvända. Hon sätter fortfarande sitt hopp till en svängning i opinionen, stark nog att påtvinga regeringen sin vilja, sedan upprustningen bibragts ett ännu mer forcerat tempo. Hon erkänner motvilligt faran av att Tyskland landsatte trupper på Finlands sydkust, om västmakterna öppet blandade sig i leken genom att sända fullt utrustade trupper i organiserade förband till Finlands hjälp. Som den mest förödmjukande detaljen i den nordiska situationen anför hon Pravdas lyckönskan till den svenska regeringen för dess »förstående» hållning i den finsk-ryska konflikten. Både Moskva och Berlin förklaras livligt intressera sig för utrikesministermötet i Köpenhamn, av vilket hon själv icke väntar sig några betydelsefulla resultat. De tre skandinaviska staternas sägas »i grunden mycket splittrade» och besjälade av »föga sympati för varandra». Danmark ansåge sig icke hotat, då Tyskland hade allt intresse av dess neutralitet för sin egen försörjning. Norge sökte ännu efter möjligheter att hålla sig utanför stridsviolet, medan Sverige redan satt sin armé på fältet.

I Le Figaro av den 23 dennes ställer Lucien Romier följande horoskop: Om Finland får både vapen och trupper till sommaren, kan det definitivt avlägsna den ryska faran från Skandinavien. Får det endast vapen och inga trupper, komme efter ett sommarfälttåg ett fritt Finland att till äventyrs finnas kvar i söder och sydväst, medan ryssarna behärskade de norra delarna av landet fram till Norges och Sveriges gräns. Komme skandinaverna då att begära Tysklands skydd, frågar han sig. Tyskland självt väntade bara på ett sådant bud. Av fruktan för att bliva inblandade i en lokal konflikt skulle skandinaverna sålunda, som fångar, tvingas in i den allmänna konflikten. I samma nummer framlägges av tidningens till den finska krigsskådeplatsen utsände korrespondent en i viss mån motsatt och med vissa svenska synpunkter i förvånande grad överensstämmande uppfattning av läget, medan märket Guermantes (författaren Gérard Bauer) med mycken mänsklig förståelse klarlägger den neutrala inställningen till interventionsproblemet — som det nästan förefaller, i direkt men säkerligen ofrivillig polemik mot ledarskribenten M. Wladimir d'Ormesson.

Femton pressurklipp biläggas vördsamt.

60. Prytz till Günther 24 februari 1940.

Rapport 296, ink. till UD 27/2.

London den 24 februari 1940.

Jag får vördsamt hänvisa till min ovan åberopade depesch¹ angående samtal med Lord Halifax efter min återkomst från Sverige, då jag redogjorde för den svenska regeringens neutralitetspolitik och förhållandet till Finland. Den engelske utrikesministern ställde då i utsikt ett förnyat samtal, varom han emellertid ännu icke anhållit.

Av åtskilliga tecken att döma vill det synas, som om Foreign Office tills vidare accepterat de svenska synpunkterna, åtminstone i vad avser Sveriges ställning till den finska konflikten. Detta bekräftas i dag av »Daily Telegraph's» i allmänhet väl underrättade diplomatiska korrespondent Mr. Gordon-Lennox i hans veckobrev »The Whitehall Letter» med följande uttalande:

»Sverige och Storbritannien: I officiella kretsar visar man full förståelse för de svenska (och norska) regeringarnas ställning till det finsk-ryska kriget. Man fäster sig ej mycket vid kommentarer i den svenska pressen, vilka återspegla oppositionella och mindre representativa meningsriktningar inom den svenska huvudstaden. Man är benägen att till fullo uppskatta vägande svenska skäl mot utsändandet av en expeditionskår från de allierades sida. Brittiska och franska trupper på svensk mark skulle giva Tyskland legitim anledning att intervensera. Vårt krig skulle, med andra ord, överföras till svensk mark.

Det medgives här, att direkt militärt ingripande från Sveriges sida till Finlands hjälp skulle vara liktydigt med en svensk krigsförklaring mot Sovjet-Ryssland och göra det dubbelt svårt för Sverige att motsätta sig transitering av allierade trupper, varigenom samma fara för tyskt ingripande skulle uppstå. Storbritannien förhåller sig därför avvaktande.»

61. Kommuniké genom T.T. 25 februari 1940.

»Danmarks, Norges och Sveriges utrikesministrar ha varit samlade till möte i Köpenhamn den 25 februari. Från mötet sändes telegrafiska hälsningar till finske utrikesministern och isländske statsministern.

Vid mötet behandlades de förhållanden som sammanhånga med den finsk-ryska konflikten. Utrikesministrarna vilja understryka, att det för

¹ Dok. 38.

Nordens alla folk framstår som det allvarligaste och mest betydelsefulla önskemål att konflikten snarast möjligt må erhålla en fredlig lösning, som upprätthåller Finlands fulla självständighet.

Utrikesministrarna bekräftade enigheten om sina länders neutralitetspolitik. De avvisa alla påståenden om att de föra denna politik under hänsynstagande till påtryckningar från den ena eller den andra sidan, och de ärna fullfölja den opartiskt och självständigt åt alla håll. De voro överens om att vidhålla neutralt territoriums okränkbarhet i enlighet med folkrättens regler.

Utrikesministrarna enades om att avge allvarlig gensaga mot och söka motverka den folkrättsstridiga sjökrigföring, som åsamkar de neutrala staterna stora förluster av människoliv och ekonomiska värden, då deras fartyg färdas för att upprätthålla dessa staters legitima och nödvändiga handel. De voro ense om att deras regeringar böra stödja varandra vid förhandlingar med de krigförande rörande dessa frågor.

Utrikesministrarna möttes i den övertygelsen, att om kriget ej upphörde innan våldsamma och långvariga strider ha medfört ännu större olyckor än hittills, skulle det komma att alstra ett så djupt agg mellan folken att vägen till varaktig förståelse blir ytterligare försvårad. De komma därför att med glädje hälsa varje strävan till förhandlingar mellan de krigförande, som kunna leda till en rättfärdig och hållbar fred.»

62. Hennings till Günther 26 februari 1940.

Rapport 224, ink. till UD $\frac{1}{3}$.

Paris den 26 februari 1940.

Att Finlands kamp endast är en akt i det drama, vari hela Norden så småningom skall tvingas spela med, och att detta nordiska drama i sin tur endast är avsett att bliva en episod i det större drama, vari Europas framtid utgör insatsen, därav får man här ett allt bestämdare intryck, när man söker sondera den opinion, som pressen snarast återger i en till många tolkningar inbjudande fixeringsbild. Ger man sig in i diskussion »å båtons rompus» om dagens brännande problem med de utrikespolitiska skribenter, som fört det häftigaste språket mot den nordiska neutralitetspolitiken, visar det sig i mer än ett fall, att de starka orden dikterats av stundens ingivelse och närmast dölja en viss rådvillhet, utan tvivel tillfinnandes även i officiella kretsar. Man föreställer sig uppenbarligen, att de skandinaviska länderna icke riktigt veta, på vilken fot de skola stå, och att kraftord från ett håll äro ägnade att avskräcka dem från att alltför villigt lyssna till lockelser eller hotelser från det andra hållet.

Det kan måhända vara av intresse att återge huvudpunkterna av några samtal, som pressattachén vid beskickningen haft med sibyllan i L'Oeuvre, Madame Geneviève Tabouis — icke så mycket på grund av öppenhjärtigt lämnade informationer med anspråk på fakticitetsvärde som med hänsyn till den överraskande belysning de kasta över känsloläget i tongivande publicistiska kretsar.

Madame Tabouis erinrades att börja med om den osparda möda hon inför Stockholms-mötet i oktober utvecklat för att klargöra Finlands ovärdighet att upptagas i den nordiska familjekretsen med hänsyn till dubiösa in- och utrikespolitiska föregående. Finlands talan fördes den gången med övertygelse från svensk sida. Vad nu denna trumeld av förebräelser? Svaret blev »Tag icke den franska pressens utfall så allvarligt! Jag anser fortfarande att Sverige gjort klokast i att icke engagera sig i det oundvikliga finsk-ryska mellanhavandet. Men när det nu skett, få ni taga konsekvenserna! Oss fransmän är Finlands öde i och för sig likgiltigt. Det intresserar oss endast i den mån händelserna däruppe kunna bidra till en snabb lösning av den allmänna konflikten.»

Sverige vill alltså officiellt hålla sig utanför — för att inofficiellt bringa Finland en desto mer effektiv hjälp, direkt och indirekt. Det vore en klok och hållbar, kanske den enda hållbara ståndpunkten — om det bara gällde Finland. Frankrike och England beredde sig nu att sända trupper i organiserade förband; det skulle enligt svensk uppfattning medföra Tysklands uppträdande på valplatsen och Finlands öde beseglat, kanske även Sveriges, innan dessa hjälptrupper ännu hunnit fram till de olika fronterna. Denna uppfattning hade enligt Madame Tabouis företrädare även inom franska regeringen: finansministern Reynaud, kolonialministern Mandel, bland andra, stode härutinnan i opposition mot konseljpresidenten, som låtit sig övertygas av den finska tesens energiska och temperamentsfulla officiella förespråkare i Paris. De, som i Frankrike ropade högst på obegränsad militär och annan hjälp åt Finland, vore de forna Münchenmännen, de som på sin tid »icke ville dö för Prag eller Danzig», eftersom Frankrike icke har några egna intressen att bevaka i Östeuropa, och de forna »italofilerna», de som för att rädda den »fascistiska» statsidén ville förvandla det pågående stormaktskriget till ett franskt-brittiskt korståg mot bolsjevismen med Tyskland och eventuellt även Italien som bundsförvanter i den återupplivade fyrmaktspaktens tecken. Frågan om Finlandshjälpen hade med andra ord befunnits vara ett värdefullt propagandainstrument i den inrikespolitiska maktkampen.

Om denna cyniska uppfattning av Finlands och Nordens internationella problem är Madame Tabouis ingalunda ensam i den publicistiska världen. Det logiska resultatet borde ju bliva, och det ställdes även i utsikt, att hon själv såväl som Pertinax, som heller icke visat sig okänslig för den

svenska argumenteringen i Finlandsfrågan, hädanefter komme att — med reservation för censurmyndighetens eventuella veto — plädera s. k. spansk noninterventionspolitik, i form av fortsatt frivillighjälp till Finland från västmakternas sida. Några illusioner om effektiviteten av denna hjälpform gör man sig visserligen icke, och Madame Tabouis citerade till bevis ett i lördags från franske ministern i Stockholm ingånget telegram till Quai d'Orsay, enligt vilket stämningen («le moral») i Finland vore djupt nedtryckt som följd av det svenska svaret och ett sammanbrott nära, i händelse tysk medling icke accepterades av Moskva. Det hade nu icke så mycket att betyda. Realpolitik i Norden vore ur västmaktssynpunkt att snarast möjligt och resolut klippa av malmexporten på Tyskland, vartill Altmarkaffären utgjorde en inledning, liksom realpolitik i Södern vore att ställa det i sin press åter aggressiva Italien mot väggen och förmå Turkiet att acceptera oljeblockad i Svarta havet — om Ryssland till slut icke föredroge att taga skeden i vackra hand och begå ett nytt »förräderi»!

Madame Tabouis' ocensurerade uttalanden om fransk syn på det allmänna läget och speciellt läget i Norden förtjäna måhända uppmärksammas icke minst med hänsyn till att de på flera punkter överensstämmer med vad som från andra håll erfarits om stämningen i förtroliga samtal. Att mycket långt framskridna förberedelser till en massiv militär intervention i Finland gjorts från fransk sida, torde vara ställt utom allt tvivel, men om, när och hur denna intervention slutligen skall sättas i verket, därom stå inga bestämda upplysningar någonstades att få, och av allt att döma har något definitivt beslut ännu icke fattats på högsta ort.

63. Hennings till Günther 26 februari 1940.

Rapport 225, ink. till UD ¹/₃.

Paris den 26 februari 1940.

Den franska pressen har i avvaktan på Köpenhamnskonferensens resultat, som man här i allmänhet tillskrivit en måhända överdriven betydelse, avhållit sig från utförligare kommentarer till läget i Norden. Man synes häva utgått ifrån att Tyskland utövat starkt tryck i olika riktningar och befarat eftergifter från skandinaviskt håll. Att dessa farhågor visat sig obefogade, har nu kunnat konstateras genom den i dagens tidningar publicerade officiella kommunikén.¹

Den förhandsbetraktelse, som Le Temps av den 25 dennes ägnade konferensen, hade en avgjort välvillig karaktär, ehuru vissa reservationer göras beträffande formen för den skandinaviska Finlandspolitiken. »Det

¹ Dok. 61.

är icke bevisat, att denna politik kan upprätthållas så värst länge ännu och att den innebär mindre risk än en handling av oförbehållsam solidaritet med det finska folket.» Handelsminister Domös uttalanden citeras liksom marskalk Mannerheims välkomsthälsning till de svenska och norska frivilliga, med tillägg att det vore orättvist att icke erkänna betydelsen av de offer, som gjorts för Finlands sak av Skandinavien folk, och alldeles särskilt av svenskarna.

I en officiös Havaskommentar till statsministerns gårdagstal¹ konstateras svenska folkets fasta vilja att försvara sitt oberoende med vapen i hand, vidare att den övervägande delen av folket står bakom regeringens Finlandspolitik och slutligen att de krigsrisker, som mer och mer hota vårt land, icke äro ett löst antagande. I dagens Paris-Soir citeras ett intervjuuttalande av utrikesministern av innebörd, att de i Köpenhamn samlade ministrarna möjligen sutte inne med upplysningar rörande situationen i Finland, som ännu icke kunde offentliggöras. En stark diplomatisk aktivitet förutsattes äga rum på denna front.

Kvällstidningarnas kommentarer till Köpenhamnsmötet resultat hava präglats av en viss besvikelse, och det finns grundad anledning tro, att den officiella kommunikéns avslutande fredsvädjan kommer att frambesvärja nytt blåsväder i en del av pressen. Början har gjorts i Paris-Soir, som beskyller skandinaverna för att hava hjälpt »Hitlers fredsoffensiv» på traven igen efter tidigare givet holländskt-belgiskt exempel. Ett flertal tidningar — L'Epoque, Le Jour, Le Journal, L'Ordre — hava liksom på givet tecken tagit upp frågan om den svenska malmexporten till ingående debatt, delvis på grundval av mycket ovederhäftiga premisser.

Tjugo pressurklipp bifogas värdsamt.

64. Forshell till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning 28 februari 1940.

Översänd av Richert till chefen för UD:s politiska avdelning för kännedom, ink. till UD ¹/₃.

För kännedom ber jag härmed få översända VPM angående det militärpolitiska läget.

Berlin den 28 februari 1940.

¹ I Borlänge.

VPM
angående politiska läget.

(Utdrag.)¹

Det efterföljande utgör en sammanställning av uttalanden till marinattachén av utländska och tyska officerare samt tyska ämbetsmän under senast förflutna vecka.

1. Läget i Norden.

Det torde nu vara utom tvivel, att det officiella Tyskland kallt ställer in sig på Finlands undergång, som anses endast vara en tidsfråga. Hur mycket detta öde än av det stora flertalet tyskar, särskilt militära, beklagas, måste enligt tysk uppfattning det egna intresset i kampen på liv och död med England dominera över känslor, för vilka ej finnes plats i politiken, lika litet från tyskt som från engelskt håll. Det blir även alltmera tydligt, att samgåendet med Ryssland allmänt i militära kretsar anses som ett för tillfället nödvändigt ont. Härom fällde en högre tjänsteman inom Wehrwirtschaft nyligen följande uttalande, sedan han först förklarar sig vilja personligen kämpa för Finland: »Det är tragiskt, att då den tiden kommer, då vi kasta asiaterna tillbaka till Asien, det kanske intet finnes kvar i Finland att rädda. Bortsett från de skaror, som kommit över till Sverige, är det fara värt, att ej många finnar då återstå.»

Enligt ett uttalande till en härvarande kollega har till honom av Geheimerat Dr. Schmidt, som står tyske utrikesministern nära, framhållits, att man i Tyskland hade garantier för, att ryssarna skola göra halt vid Sveriges och Norges gränser, om Finland invaderats. Till detta uttalande må fogas, att den tidigare nämnde tjänstemannen i Wehrwirtschaftsministerium personligen till marinattachén sagt detsamma, men samtidigt yttrat tvivel om att ryssarna verkligen hålla denna överenskommelse — vilken för övrigt skymtat i uttalanden av tyska sjöofficerare i ledande ställning — ifall Tyskland längre fram klämmas mellan sköldarna. Han nämnde även, att hans verksamhet givit honom god inblick i Tysklands beroende av svensk malm. Detta beroende vore givetvis uppenbart, men överdrives ofta, och hänförde sig ingalunda å priori till Norrlandsmalmen. Tyskland redde sig väl med endast Bergslagsmalm. Den förra låge så avlägset till och kunde under flera omständigheter vara svår att hämta. Såsom exempel på tankegångar inom partibetonade högre Wehrwirtschaftskretsar synas mig dessa anmärkningar värda uppmärksamhet.

¹ Den utelämnade delen berör ej ämnet för denna publikation.

Det kan vidare nämnas, att till flera kollegor av ryssar vid middagen på SSR:s ambassad den 23. 2. uttalades tillfredsställelse över svenska konungens¹ och statsministerns² neutralitetsförklaring.

Min danske kollega har sagt mig, att man i höstas och på förvintern i Danmark fruktade ett tyskt landstigningsförsök i Sverige (eventuellt Norge?) över Danmark. Den danska riksdagsdebatten i landets försvarsfråga, varunder vilja till militärt försvar för neutraliteten kom till uttryck, hade föranletts av denna fruktan.

2.-----

Berlin den 28 februari 1940.

65. Prytz till Günther 28 februari 1940.

Rapport 314, ink. till UD ⁴/₃.

London den 28 februari 1940.

Den engelska pressen kan i allmänhet sägas hava visat förståelse för svenska regeringens Finlandspolitik. Detta gäller såväl dagspressen som den mera grundliga »week-end»-pressen, inklusive veckotidskrifterna. Det framhålles allmänt, att lusten och viljan att bistå Finland icke gärna kunna vara starkare än hos svenska folket och regeringen. Det enda men avgörande skälet för Sveriges vägran att lämna Finland den begärda direkta hjälpen anser man vara Tysklands hållning, det vill säga faran för ett tyskt ingripande. På vissa håll framhålles emellertid, att risken för ett tyskt ingripande troligen kommer att bliva än större, därest Ryssland skulle tränga fram till Sveriges och Norges gränser. Att Ryssland skulle göra halt vid Finlandsgränsen med de lappländska malmfälten och, framför allt, de norska Atlanthamnarna inom räckhåll, anser man nämligen knappast troligt, och Tyskland anses då icke kunna underlåta att åt sig säkerställa en viss intressesfär i Skandinavien, med eller utan samförstånd med den ryska förbundsbrodern, troligen med.

Även svenska regeringens beslut att icke tillåta, att västmakterna genom Sverige sända trupper till Finlands hjälp — ett beslut, som anses utesluta väpnad hjälp till Finland, eftersom en isolerad allierad expedition via Petsamo icke anses kunna rädda Finland — respekteras såsom grundat på samma skäl: hot om tysk intervention. Det konstateras också, att västmakterna härigenom faktiskt avstängas från eventuella försök att förvandla finska fronten till en antitysk front, och något yrkande på

¹ Dok. 47.

² Dok. 44.

att västmakterna trots detta, genom någon kränkning av den skandinaviska neutraliteten, skola »sprida kriget» till Norden, har icke på allvar framställts — om man bortser från Hore-Belishas förordande av öppen intervention i Finland.¹

Det betonas emellertid ofta, att den svenska politiken är en »policy of the moment», och att ett förändrat läge kan föranleda en kursförändring. En utförlig och förstående granskning av vår ställning till Finland förekommer i den första ledaren i »Manchester Guardian» för den 23 februari. Det heter där bland annat: »Norge och Sverige, särskilt Sverige, äro hårt prövade. Varje naturlig impuls tvingar dem att gå in med full kraft för att hjälpa finnarna, i synnerhet som det är tydligt, att deras förenade styrka kunde helt och hållet hålla Ryssland tillbaka.» »Särskilt svenskarna skulle önska att intervensera till Finlands förmån. Ett ögonblick såg det ut, som om det vore möjligt, att en populär iver skulle få övertaget över den mera försiktiga regeringen, men regeringen har hållit fast, Konungen har givit den sitt offentliga stöd och, för ögonblicket åtminstone, är neutralitetspolitiken fixerad. Svenskarna se faran, ty den är uppenbar för allas ögon — om Finland faller, vems tur kan det icke bli därnäst? Om Finland har försvunnit, har en ovärderlig del av en stor väpnad styrka förlorats. Men Tyskland finnes där. Om de svenska styrkorna redan engagerat sig i Finland, och Tyskland anfaller, vad är då Sveriges chanser? Om Ryssland, efter att till slut hava översvämmat Finland, skulle vända sig mot Norge och Sverige, då kunde Tyskland besluta, att det måste skaffa sig »kompensationer» gentemot sina nya vänners och gamla rivalers förvärv. Sverige skulle då tvingas att bevaka sin södra kust, strax bakom vilken dess främsta spannmålsproducerande region är belägen. England och Frankrike skulle visserligen utan tvivel hjälpa, men Tyskland är nära; rykten om dess förberedelser nå skandinaviska öron. Detta är åtminstone det argument, som hittills hållit Sverige neutralt, och även om vi vilja beklaga det, måste vi respektera det. Vi kunna tycka, att de — och även andra neutrala — skulle göra klokare i att sätta allt på ett kort och gå in på den sida, där de kunna finna trygghet, men vi böra icke glömma, att vad tyskarna göra i Polen, ett skådespel, som de med avsikt uppföra, icke är uppmuntrande för någon liten nation, vilken slaget kan drabba.»

I fortsättningen framhåller tidningen, att skandinaverna visserligen kunna överskatta faran. Det finnes nämligen skäl, varför Tyskland borde betänka sig två gånger, innan det överföller Sverige. Ett sådant skäl är den svenska järnmalm, och tidningen erinrar om, att ett slagfält, om man antog att ett sådant skulle komma till stånd, icke är någon lämplig grund för utvinnande av malm.

¹ Jfr dok. 68.

Det anses sannolikt, att Tyskland troligen önskar ett snart slut på det finska kriget, då allt tyder på, att Tyskland strävar efter att få ett grepp om ryska tillgångar av olika slag, något som onekligen försvåras genom kriget.

Till slut drager tidningen den konklusionen, att å ena sidan England och Frankrike måste hjälpa Finland intill den yttersta gränsen av sin förmåga, dels därför att de äro förpliktade därtill av varje hänsyn till den sak, för vilken de gått till krig, och dels därför att också deras egen fiende, Tyskland, därigenom indirekt skadas. Å andra sidan hava svenskarna också att betänka, att genom att giva den största möjliga frivilliga hjälp till Finland hålla de en sannolik fiende på avstånd.

Liknande tankegångar komma till uttryck i en ingående studie av den finska frågan i det senaste numret av »Economist», synbarligen författad av tidskriftens diplomatiska medarbetare Mr. Davidson. I denna artikel, »Help for Finland», framhålles, att de allierades möjligheter att hjälpa Finland helt och hållet äro beroende av Tyskland: det tyska hotet hindrar Sverige icke bara från att självt hjälpa Finland utan också från att tillåta transitering av trupper. Genom att hota Sverige kan Tyskland ensamt bestämma, vilken hjälp som skall givas Finland.

En allierad intervention mot Sveriges och Norges önskan utdömes helt både på grund av »moraliska» skäl och på grund av att en sådan åtgärd omedelbart skulle framkalla tyskt »bistånd» för försvar av vår neutralitet. I detta samband framhåller författaren även, att Altmark-affären visat, huru bestämt vårt motstånd mot varje neutralitetskränkning skulle bliva.

Författaren diskuterar emellertid även möjligheten av, att i ett förändrat läge de skandinaviska länderna skulle begära allierad hjälp för sig själva eller för Finland. Han framhåller därvid, att det finnes en »betydande minoritetsopinion» i Sverige till förmån för direkt bistånd åt Finland. Det vore därför icke otänkbart, menar han, att en regeringsförändring i Stockholm skulle leda till en politik, innebärande öppen begäran om allierad hjälp. Det kunde också tänkas, att ett ytterligare blotande av de nazistiska och bolsjevikiska planerna på norra Europa skulle föranleda Sverige och Norge till begäran om hjälp, men dessa omständigheter kunde icke åstadkommas genom de allierades initiativ. Dessa äro därför nödsakade att invänta antingen en omsvängning av politiken i Stockholm och Oslo eller ett anfall på dessa länder av Tyskland eller Ryssland. Det finnes, enlig författarens mening, ingen möjlighet att undvika den slutsatsen — huru pinsam den än må vara — att de allierade icke kunna göra någonting annat, än att energiskt fullfölja »noninterventionen».

Situationen kan emellertid förändras, menar Davidson: »Åter och åter

har Sverige understrukit det faktum, att det icke n u kan göra mer för att hjälpa Finland. Det är möjligt, att landet genomlever sitt München, och att bättre förberedelser och en mera beslutsam anda komma att följa efter — såsom de gjorde i England.»

Frankrike och England skulle, framhålles det slutligen, kunna bidra till en sådan beslutsamhet, om de gäve anledning till mera förtroende till de allierades beslut och förmåga att vinna seger över Tyskland.

En viss undran varför Sverige icke hellre stöder Finland nu, medan det finska motståndet vållar Ryssland svårigheter, i stället för att uppskjuta striden till dess Ryssland fått fria händer, uttrycker »Yorkshire Post» i en ledande artikel den 24 dennes, »The Allies and Finland». Förutsättningen för detta resonemang är givetvis, att Ryssland verkligen skulle hota även Sverige och Norge, något tidningen anser övervägande sannolikt.

Ovannämnda tidningsartiklar bifogas värdsamt.

66. Prytz till Günther 28 februari 1940.

(Utdrag.)¹

Rapport 323, ink. till UD ⁴/₃.

London den 28 februari 1940.

Vid framläggandet av flottans budget inför underhuset — numera liksom de övriga krigsdepartementens anslagsaskanden begränsad till »symboliska» anslag på 100 pund — begagnade Churchill tillfället till att avge en större exposé över sjökriget och Englands maritima ställning. Jag får värdsamt bifoga texten till anförandet i det officiella referatet av underhusdebatten.

Churchill begagnade även tillfället att på sedvanligt temperamentsfullt sätt visa sitt missnöje över de neutralas reaktion inför sjökrigets skärpning. Han framhöll det egendomliga i att den tyska brutaliteten, grymheten och laglösheten faktiskt kommit att accepteras såsom om de tillhörde krigets dagliga rutin. »Den neutrala pressen gjorde mera väsen, när jag höll ett tal, där jag sade dem, vad deras skyldighet vore, än den har gjort, när hundratals av dess fartyg blivit sänkta och tusentals av dess sjömän dränkts — eller mördats, ty det är det rätta ordet — på öppna havet. Uppenbarligen är, enligt den nuvarande teorin i de neutrala

¹ Den utelämnade delen berör ej ämnet för denna publikation.

staterna, Tyskland berättigat att förvärva en serie fördelar genom att bryta alla regler och begå enkla våldshandlingar mot de neutrala och sedan gå vidare och vinna en annan serie fördelar genom att insistera, närhelst det passar det, på den strängaste tolkning av den internationella rätt, som det själv har rivit i stycken (skratt). Det är icke alls egendomligt, att engelska regeringen börjar bli ganska trött på detta, jag börjar bli ganska trött på det själv (skratt). I tolkningen av de regler och konventioner, som gälla de neutrala, måste humanitet snarare än juridiskt pedanteri vara vår huvudsakliga ledtråd, och att döma av »Altmark»-episoden, som beredde så mycket nöje förra veckan, synes det vara icke bara det engelska folkets åsikt utan hela den civiliserade världens.» — Churchills uttryck om det nöje, som »Altmark»-episoden skulle hava åstadkommit, kan kanske till en viss grad förklaras av att ju denna affär här framför allt utnyttjats som ett propagandanummer: befriandet av de 300 fångarna har under de talrika festligheterna för »Graf Spees» nyligen hemvända besegrare betraktats som det slutliga fullbordandet av segern vid La Plata.

Det kan knappast sägas, att Churchill fått någon gynnsam press efter sitt sista uppträdande. »Times» ägnar, måhända med avsikt, sin första ledare för dagen åt Lord Halifax' samtidigt hållna tal i Oxford, som behandlade betydligt mer subtila frågor angående ungdomens uppfostran i diktaturstaterna och demokratierna.

I den populära pressen visar man missnöje med Churchills metod att spara alla sensationella nyheter rörande sjökriget till sina egna föreställningar. Särskilt framhålles det betänkliga i undanhållandet av viktiga fartygsförluster under en längre tid, medan den tyska radion och skvallret man och man emellan redan fått grepp om nyheten. Typisk för denna inställning är »Daily Express», vars ledare bifogas.

»Manchester Guardian» har även en allvarlig ledare, jämväl bifogad, i anledning av talet och varnar för Churchills alltför stora optimism och säkerhet.

67. Prytz till Günther 29 februari 1940.

Rapport 321, ink. till UD ⁴/₃.

London den 29 februari 1940.

Jag får härmed vördsamt översända avskrift av militärattachén greve von Rosens memorandum nummer 64 av den 28 dennes angående västmaktshjälp till Finland, som innehåller vad beskickningen för ögonblicket är i stånd att meddela angående den hjälp, som här kan givas.

Såsom av nämnda memorandum framgår, är hjälpaktionen lagd efter två linjer: den definitiva frivillighjälpen genom den finska frivilligbyrån och vissa förberedelser inom den reguljära armén för det fall, att ett beslut senare skulle fattas beträffande officiell intervention. Det manskap, som utbildas för tjänstgöring i nordiskt klimat, kan även senare tänkas tillfört frivilligecorpsen, om detta skulle befinnas lämpligt.

Beslut om officiell intervention har säkerligen ännu icke fattats och kan förmodligen endast förväntas, om det finska motståndet kan upprätthållas en längre tid. Ett snabbt sammanbrott i Finland torde snarare minska än öka utsikterna till engelsk intervention.

Bilaga.

Till Avdelningschefen vid försvarsstabens underrättelseavdelning.

Härmed har jag äran meddela vissa förhållanden rörande västmakts-hjälpen åt Finland. Skrivelsen har givits formen av ett »Meddelande», enär alltför stor oklarhet råder beträffande vissa omnämnda åtgärder för att berättiga ett delgivande till statsrådet såsom »Rapport».

Beträffande hjälpen åt Finland synes Frankrike företräda en aktiv linje medan Storbritanniens uppträdande präglas av en tilltagande försiktighet. I Times för den 26 februari behandlas förhållandet till Finland i två ledande artiklar, vilka ganska klart torde återgiva den inställning, som f. n. är rådande inom officiella kretsar. Det göres sålunda gällande, att ett avgörande ryskt anfall mot Mannerheimlinjen är förestående. Man räknar upp den materiella hjälp i form av vapen, flygplan m. m., som lämnats Finland. Vidare framhålles att liknande hjälp lämnats från Frankrike och en del neutrala stater. Engelska krediter för möjliggörande av vapeninköp ställas i utsikt. Men man sticker icke under stol med, att endast en del av materielen vid denna kritiska tidpunkt hunnit fram till stridslinjen. Det konstateras dock att materielltillflödet är i gång och att även frivilliga äro i antågande från olika håll i allt större skaror. Förhoppningar uttalas att snöstormar och vårväder skola möjliggöra för finnarna att hålla stånd till dess isarna bryta upp, vilket beräknas ske i södra Finland under april och omkring en månad senare längre norr ut. Skulle Finland hava lyckats hålla stånd till denna tidpunkt, anses materiel och personal hava hunnit tillströmma i tillräcklig utsträckning för att förhindra en rysk erövring av landet.

Samtidigt som Storbritannien för denna försiktiga politik vidtagas dock förberedelser för att möta olika eventualiteter. Planer finnas med säkerhet färdiga och åtgärder vidtagas för att vid behov kunna i anslutning till Frankrike föra en aktiv interventionspolitik.

Hore-Belishas presskampanj¹ för en öppen brytning med Ryssland och det »stora» krigets utbredande till Norden synes dock för närvarande icke tillvinna sig större anslutning bland ansvariga kretsar.

Det stöd, som för närvarande lämnas Finland, utgöres som bekant av materiell och humanitär hjälp samt översändande av frivilliga. Beträffande den materiella och humanitära hjälpen hava relativt tillförlitliga siffror offentligen lämnats i pressen, varför jag förbigår denna del av verksamheten.

Beträffande frivillighjälpen däremot äro allehanda rykten i gång, varför en närmare redogörelse för de faktiska förhållandena torde vara på sin plats.

I anslutning till härvarande finska legation finnes en rekryteringsbyrå, som skötes av brittisk personal, där frivilliga till Finland anmäla sig och efter vederbörliga undersökningar antagas. Män över 27 år äro berättigade att söka värvning, men man synes hava börjat göra undantag härutinnan och yngre personer hava även vunnit anställning under den senaste tiden. I närvarande stund uppgives 2.000 frivilliga vara kontrakterade.

Utöver dessa brittiska frivilliga passeras London även av frivilligkontingenter från andra håll. Sålunda har en sändning ungrare om 350 man nyligen lämnat London och man förväntar en ytterligare omgång av minst samma storlek under den närmaste tiden ävensom ett hundratal belgare. Däremot har den finska legationen icke erhållit någon konfirmation på de uppgifter, som göra gällande att omkring 10.000 italienare (»Garibaldidivisionen»), en polsk brigad, ett hundratal schweizare m. fl. vore i antågande. Man har sålunda för tillfället endast att räkna med en tillförsel av 2.000 à 3.000 frivilliga från London.

Emellertid erbjuder transporten av frivilliga över Nordsjön under rimlig tid de största svårigheter. Tillgången på passagerartonnage är mycket begränsad. För närvarande förfogar man endast över de båda norska turbotarna »Myra» och »Iris», vardera medförande 50 man per tur, samt den för ändamålet förhryda ångaren »Meteor», som rymmer 300 man. Om tre veckor utbytes »Meteor» mot två finska båtar, vardera rymmande 300 man. På grund av konvojeringen torde i bästa fall tre transporter mellan Skottland och Bergen kunna fullgöras i månaden. Den finske legationsmedlem, som ansvarar för transporterna, räknar f. n. med möjligheten att endast kunna transportera 700 à 1.000 man per månad. Sedan de finska ångarna kommit i gång torde, för såvitt intet händer med båtarna, dessa siffror kunna höjas med 600 à 900 man. Den första kontingenten (350 ungrare) anländer till Bergen den 26—27 februari,

¹ Jfr dok. 68.

varför från denna tidpunkt man har att räkna med en ström av 1.000—2.000 man i månaden. (En förutsättning härför är, att de skandinaviska länderna icke resa hinder genom en begränsning av kontingenterna under det antal, som kan överföras i en omgång.)

Som synes förmår icke den frivilligkontingent, som på detta vis via England befordras till Finland, utgöra någon slags avgörande faktor i kriget i Finland. För att dock tonnagefrågan icke skall behöva verka till denna grad hämmande har man från finska legationens sida gjort föreställningar hos Lord Chatfield (Minister for Co-ordination of Defence). Denne har lovat åvägabringa ändring i saken och undersöka möjligheterna för att ställa brittiskt tonnage till förfogande, varigenom ett något större antal på detta sätt anskaffade frivilliga skulle kunna överföras per månad. Beträffande en annan möjlighet för överförande av frivilliga, vartill man måhända kan bliva nödgad taga ställning, skall jag återkomma i ett senare sammanhang.

Ehuru kostnaderna för de frivilliga äro avsevärda (200 pund per man då de befinna sig fullt utrustade i Finland, enligt uppgift lämnad i ett föredrag av minister Gripenberg) torde icke ekonomin lägga någon hämsko på frivilliganskaffningen. Lord Nuffield har lämnat en grundplåt på 100.000 pund och offerviljan är stor. Lord Nuffield lär dock vara missnöjd med händelsernas utveckling. Han anser, att det dröjer för länge innan effektiv hjälp når Finland. Som ett exempel på hur man på olika håll söker minska den ekonomiska bördan för Finland må anföras, att de ungerska kontingenterna färdas kostnadsfritt genom Italien och Frankrike.

Utrustningen av de frivilliga torde icke heller medföra några större svårigheter. De första brittiska kontingenterna sägas skola medföra förstklassig utrustning. Avsikten härmed torde vara önskan att göra ett gott intryck vid framkomsten. Huvuddelen skall emellertid utrustas med sådan materiel, som redan finnes i Finland, dit bl. a. bortåt 100.000 fältuniformer redan blivit skickade.

De frivilligas militära kunskaper äro i allmänhet rätt små på grund av avsaknaden av värnplikt i Storbritannien. I regel hava de anmälda endast undergått en kortare utbildning vid officersutbildningskåren i skolor och universitet eller vid territorialarmén. Även om någon utbildning skulle medhinnas före avresan torde dock förbanden efter framkomsten till Finland vara i behov av samövning innan de insättas i stridslinjen.

Inledningsvis har redan anförts, att Storbritannien i närvarande stund icke torde vara hågat för en intervention i Finland men att förberedelser dock äro vidtagna för ett dylikt ingripande. Det kan icke döljas, att en ganska utbredd stämning för en operation till Finlands stöd förefinnes, och om fransmännen skulle utöva ett starkt tryck för åvägabringandet

av ett dylikt företag, kan det finnas möjligheter för, att det brittiska motståndet övervinnes.

Med ledning av de jämförelser man kunnat göra mellan från Frankrike erhållna uppgifter och vissa lösryckta meddelanden, som vid olika tillfällen här kunnat uppsnappas, är det möjligt att i någon mån skaffa sig en uppfattning om vad som är i görningen.

Man söker på allt vis skaffa sig upplysningar om Petsamo och Murmansk. Bl. a. avreser i dagarna en äldre engelsman (67 år) vid namn Commander Worsley på en hemlig expedition till de nordligaste trakterna i Norden. Worsley är specialist på arktiska förhållanden, deltog i Shackletons expedition till sydpolen samt var med om de allierades operationer i norra Ryssland 1918—19. Han åtföljdes av ett okänt antal man, för vilka han i Oslo avser inköpa sovsäckar, vilka skulle ingå i utrustningen. Worsley är mycket intresserad av eventuella befästningsarbeten vid Petsamo och Murmansk, antalet kanoner, deras kaliber o. s. v.

Inom brittiska armén uttages i likhet med i Frankrike personal på frivillighetens väg och mot högre avlöningsförmåner för expedition till en trakt, där stränga vinterförhållanden äro rådande. Man gissar mellan Norden och Kaukasus, men de som anmält sig studera frivilligt svenska och finska, vadan tvivel icke behöva råda om destinationsorten.

I Aldershot har en utbildningsbataljon varit sammandragen för vinterutbildning. Personalen har huvudsakligen utgjorts av befäl, många med skandinaviska förbindelser och många från Skottland. Vissa uppgifter tyda på, att denna bataljon är avsedd som kader för ett större förband. Bataljonen lär nu vara förflyttad. Några deltagare hava meddelat vänner, att de snart skola avresa utomlands. Det förefaller dock troligt, att de närmast förflyttas till någon övningsplats, där truppförbandsutbildningen kan genomföras (Skottland?).

De franska uppgifterna om tonnage under samling och eventuell inskeppning i slutet av denna månad skulle kunna peka på, att förberedelser vidtagits för en hög beredskap i avsikt att, om så skulle visa sig lämpligt, snabbt och överraskande utföra en operation.

Det har emellertid visat sig omöjligt att erhålla officiella bekräftelser av något slag beträffande förhållanden i samband med en eventuell intervention. Enligt vissa uppgifter skulle dock den engelsk-franska ledningen hava beslutat en sådan, vilket undandrager sig mitt bedömande. Under förutsättning att så är fallet torde någonting under de närmaste månaderna komma att företagas. Såväl i War Office som i Amiralitetet har man visat ett påfallande intresse för isförhållandena i Östersjön. Enligt mitt förmenande sammanhänger detta intresse med den omständigheten, att så länge de nordliga delarna av Östersjön äro tillfrusna kunna tyska stridskrafter svårigen påverka västmaktsoperationer i norra Skandina-

vien. Om avsikten är att utnyttja den fördel, som isen erbjuder, skulle detta peka på en operation under mars månad.

I händelse att västmaktsingripande är bestämt, torde man ur brittisk synpunkt f. n. helst vilja låta det komma till utförande i nedanstående form. Ett utbyggande av frivilligtjänsten ligger nära till hands. De frivilliga kunna utökas med personal ur de för tjänst i nordliga trakter utbildade förbanden. Erforderlig materiel och utrustning av såväl brittiskt som franskt ursprung finnes i Finland och sändes alltjämt dit. Tonnage för transporten över Nordsjön kan för detta ändamål Storbritannien utan svårighet uppbringa. Transporten av ett så stort antal frivilliga över svenskt-norskt territorium torde bliva en känslig fråga. Slutligen får man icke blunda för det förhållandet, att en större allierad frivilligtrupp i norra Finland lätt kan utlösa en Petsamo-operation, i synnerhet om dessa förband skulle bliva hårt ansatta under operationernas gång.

Rörande transporter av krigsmateriel mellan Storbritannien och Finland anses dessa i brittiska kretsar gå mycket långsamt. Detta sammanhänger med, att allting konvojerats till Bergen. I vissa fall hava fartyg, som konvojerats till Bergen, sedermera på egen risk fortsatt till Trondheim, där urlastning ägt rum. I händelse större transporter av personal och materiel kunna förväntas från Storbritannien samtidigt som de svenska järnvägarna äro svårt belastade, torde frågan om ett rationellt utnyttjande av hamnarna i Bergen, Trondheim och Narvik böra upptagas.

London den 28 februari 1940.

G. F. von Rosen
Major
Militärattaché.

68. Prytz till Günther 29 februari 1940.

Rapport 330, ink. till UD ⁴/₃.

London den 29 februari 1940.

Förre krigsministern Hore-Belisha söker, som bekant, propagera för en aktiv intervention i Finland från de allierades sida. Han har framlagt sina synpunkter dels i ett tal, som han höll i sin valkrets den 23 februari, och dels i en sensationellt hållen artikel i »News of the World» för den 25 dennes. Jag får värdsamt bifoga referat av talet i »Times» samt artikeln i »News of the World».

Belisha gör gällande, att allvarliga risker finns för att Sverige och särskilt Norge skulle kunna utnyttjas av den tysk-ryska koalitionen och med tiden bliva en farlig bas för sjökriget mot England. »Norge pekar

som en pistol mot Storbritanniens hjärta. Vi måste se till att detta vapen icke laddas mot oss.» Han fäster också uppmärksamheten på det tyska utnyttjandet av det norska territorialvattnet och erinrar om att det är genom dessa vatten som de tyska slagkryssarna gått ut och »Bremen» och andra handelsfartyg återvänt, och att det är denna väg som den ovärderliga järnmalmen går till Tyskland. Han säger också, att de tyska fartygen som fritt passera i dessa vatten, mer än en gång begagnat dem för torpederingar av brittiska fartyg. Om icke Norge kan säkerställa att dess egen neutralitet blir strängt upprätthållen så har det, menar han, icke rätt till att klaga, »om de allierade behandla dess territorialvatten som en del av den ocean där de strida».

Det må inskjutas, att enligt vad beskickningen erfarit från tidningen »News of the World» Hore-Belishas artiklar varit en besvikelse ur tidningens synpunkt. Redaktionen hade fått mottaga en mängd brev, vari tidningen kritiserats för att hava publicerat dessa artiklar, och någon ökad efterfrågan på tidningen hade icke förmärkts.

Hore-Belisha har icke heller fått något medhåll i pressen. Beaverbrookpressen skyndade sig att skarpt fördöma hans förslag. Betecknande är »Evening Standards» ledare dagen efter hans tal i Devonport, här bifogad, med rubriken »Behöva vi en ny fiende?» Tidningen framhåller, att Belishas resonemang innebär att, eftersom England icke kan komma åt Tyskland, skall det i stället anfälla Ryssland. Man skulle alltså utvälja en motståndare, icke därför att han vore farlig, utan därför att han vore sårbar. Tidningen varnar bestämt för att England skulle inveckla sig i krig med en koalition som sträcker sig från Rhen till Beringssund.

Hore-Belishas forne vän och medarbetare, den kände militärpolitiska experten Liddell Hart — som redan tidigare (i en artikel insänd med 234 B 13. 2. 40¹) bestämt varnat för alla interventionsplaner — tager återigen till orda för att avråda från dylika spekulationer. I en artikel i »Sunday Express» för den 28 dennes upptager han till granskning frågan om Finland kan räddas. I fråga om Sveriges läge framhåller Liddell Hart däri, att det är icke svårt att förstå att dess försiktiga neutralitet hittills tagit överhand över lusten att stoppa den ryska invasionen i Finland. Han anser för sin del, att det svenska försvaret skulle ha större möjligheter längs den kortare gränsen vid Torneälv än vid den utvidgade finska fronten med dess sparsamma förbindelseleder. Dessutom pekar han på risken för ett tyskt anfall. Han framhåller därvid att Sverige vid en sådan eventualitet borde kunna räkna på bistånd från England och Frankrike samt att Tyskland icke borde underskatta svårigheterna för en invasion. Sverige vore nämligen icke en krigsskådeplats, där Tyskland kunde utnyttja sin fulla styrka.

¹ Ej återgiven.

Icke heller i övrigt kan det sägas att tanken på en brittisk intervention i Finland och en därav följande brytning med Ryssland omhuldas av opinionen. Jag tillåter mig i detta hänseende hänvisa till den allmänna förståelsen för Sveriges noninterventionspolitik, varom inberättats i ovan-citerade skrivelsen¹, och till de därvid fogade pressuttalandena.

Nämnas må även att Lloyd George i ett tal under gårdagen uttalade bestämda varningar för en brytning med Ryssland.

Man synes, åtminstone i pressen, resignera inför det faktum, att Sverige och Norge bestämt vägra varje medverkan till en sådan intervention och att isolerad allierad aktion även om den vore genomförbar knappast skulle leda till önskvärt resultat.

Det må emellertid tilläggas att det för närvarande synes som om pressen lider en viss brist på signaler angående de styrandes intentioner.

69. Hennings till Günther 29 februari 1940.

Rapport 253, ink. till UD ⁵/₃.

Paris den 29 februari 1940.

Köpenhamns-mötets eftermäle i fransk press har, såsom förutsagts i beskickningens föregående pressrapport (225 B. 26. 2.1940)² blivit ytterst blandat, för att icke säga direkt ovänligt. Det kan med en till visshet gränsande sannolikhet förutskickas, att den franska pressens hållning i detta fall dikterats från Quai d'Orsay.

Le Temps finner i sin ledare av den 27 dennes den utsända kommunikén³ framför allt vittna om den ytterliga förlägenhet, vari de skandinaviska länderna befinna sig, slitna mellan sin önskan att verksamt hjälpa det nödställda Finland och sin vilja att icke indragas i stormaktskriget. De hade aldrig dolt, att de önskade en medling, som ingåve dem bestämda förhoppningar, att kunna hålla sig utanför konflikten intill änden; men när de mena, att förhandlingar mellan de krigförande i närvarande stund kunna leda till »en rättvis och varaktig fred», riskera de att storligen be- draga sig. En kompromissfred, som låte Hitlerregimen bestå, innehure i första hand en fara för de skandinaviska staterna, som genom händelsernas egen logik måste indragas i den nationalsocialistiska stormaktens planetsystem. De skandinaviska utrikesministrarnas kraftigt understrukna önskan om snar fredlig lösning av den finsk-ryska konflikten finner tidningen på ett egendomligt sätt sammanträffa med de envisa ryktena om

¹ Dok. 65.

² Dok. 63.

³ Dok. 61.

en tysk medling mellan Helsingfors och Moskva. Från olika håll hade också gjorts gällande, att Berlin utövat påtryckning på de skandinaviska regeringarna till förmån för en kompromissfred. Tidningen nödgas emellertid konstatera, att i Köpenhamnskommunikén talas om »en lösning, som tryggar Finlands fullständiga oberoende». Det vore nu det minsta som kunde sägas, helst som utrikesminister Tanner avböjt medling. Det tyska spelet i denna affär vore i alla händelser mycket tydligt. Berlin fruktade en utvidgning av det europeiska kriget mot norr, varigenom rikets situation bleve ännu svårare än den redan var efter sex månaders fientligheter.

I sin ledare av den 29 dennes återupptager den officiösa tidningen sin attack mot den skandinaviska neutralitetspolitiken i samband med en kommentar till de Rooseveltska gesantemas diplomatiska aktion i Rom. Det befinnes, att den »rättvisa och varaktiga fred», som Mr. Roosevelt och påven rekommenderat de krigförande, men för vilken de nödiga förutsättningarna ännu icke förelåge, vore av vida mindre tvetydig natur än den av de skandinaviska staterna åstundade. Som bevis anföres det påvliga organets »påfallande stränga» omdöme om Köpenhamnskommunikén, i vars som ytterligt banal betecknade fraseologi man förgäves sökte »ett lojalt och hjärtligt återbetygande av den skandinavisk-finska vänskapen»; ja de tre nordiska länderna hade till allmän överraskning icke ens funnit det nödvändigt att tillkännage sin egen effektiva solidaritet inför de faror, som hota deras oberoende. Ytterligare vatten på sin kvarn anser sig tidningen hava fått genom Mr. Winston Churchills underhustal den 28 dennes¹ med dess »fränt uppriktiga» kritik av vissa neutrala länders politik, som »Hans Majestäts regering börjat tröttna på och som han själv börjat få nog av». »Dessa ord», konkluderar *Le Temps*, »utgöra en varning, som vissa stater, vilkas neutralitet i tillämpningen är minst sagt osäker, böra uppmärksamma».

Karakteristiskt nog är tonen i den officiösa morgontidningen, *Le Petit Parisien*, lika ovänlig och försåtlig. »De skandinaviska staternas fredsinitiativ har inspirerats av Tyskland», så rubricerar utrikesredaktören, M. Lucien Bourguès, den 27 dennes sin kommentar till Köpenhamnsmötet Någon, fred mellan Finland och Ryssland annat än på grundval av s t a t u s q u o a n t e anser han utesluten såväl ur politisk som ur moralisk synpunkt efter de enorma offer som bragts och det övermänskliga mod, som visats av finska folket. I London och Paris ansåge man att Finland ensamt borde få avgöra sitt öde; ingen press i någon riktning kunde i varje fall ifrågakomma från de allierades sida. »Finland har väckt hela världens beundran. Världen skulle icke kunna fatta, att räddhågade grannars råd utan tvingande skäl komme Finland att ge upp ett motstånd, som redan för-

¹ Dok. 66.

svagat och modfällt fienden i så hög grad, att han icke längre dolde sin trängtan efter fred.» Huvudredaktören, M. Elie-J. Bois, spinner vidare på det Churchillska temat dagen efter. Intet »juridiskt pedanteri» finge hädanefter förmå Frankrike och England att spela pellejösar till de neutralas uppbyggelse. Churchill hade uttryckt bägge ländernas bestämda vilja i ordalag, präglade av sanning, humanitet och verklig rättvisa.

I Paris-Soir utpekas den danske utrikesministern som den egentlige initiativtagaren till medlingsförslaget, medan det officiella Sverige vore bekymrat och sökte få reda på vilka fordringar bolsjevikerna uppställde eller komme att uppställa. Den svenska opinionens kraftiga reaktion konstateras, och i riksdagen hade åtskillig undran försports, varför finnarna icke inbjudits till en konferens, i vilken de vore de närmast intresserade.

Madame Tabouis rapporterar i L'Oeuvre, att man i initierade Paris-kretsar anser Köpenhamnskonferensen blotta »en sällsam kapitulationsanda» hos de skandinaviska representanterna. Den skandinaviska solidariteten hade definitivt blivit ett tomt ord. Finska kriget hade endast diskret vidrörts, och förgäves efterlyste man ett ord av uppmuntran eller sympati till Finland i kommunikén. Det betänkligaste var emellertid yrkandet på omedelbar fred. Alla folk önskade fred, fransmännen också, och ännu mer än skandinaverna, »ty de lida av kriget, medan skandinaverna på sin höjd lida av sin fruktan». Men en omedelbar fred önskades just nu endast av tyskarna, och skandinaverna hade givit ett högst egendomligt bevis på svaghet och förblindelse genom att gå i fällan. Framför allt ville nu Tyskland en medling mellan Helsingfors och Moskva, som emellertid icke heller Moskva ville höra talas om — enligt denna sanningsskälla.

Henri de Kérillis understryker i L'Epoque Tysklands starka intresse av en omedelbar medlingsaktion i den finsk-ryska konflikten, som återställde jämviktsläget i Östersjön till Tysklands förmån. Om en tysk medling lyckades, komme de skandinaviska regeringarna, att döma av deras senaste förklaringar, att stödja den av alla krafter och att hälsa den som en märklig tysk seger. Tyskland skulle därigenom få ett väsentligt ökat inflytande i Skandinavien och ett oundgängligt hjälpmedel att neutralisera blockadens verkningar. Därjämte finge Hitler en ny utgångspunkt för en allmän »fredsoffensiv», som skulle tillåta honom att åter uppträda som antikommunismens Sankt Görän och Västerlandets räddare, och han förutsattes umgås med planer att söka intressera Roosevelts utskickade för en sådan problemlösning. Han antages fullfölja sina nordiska fredstrevare i största hemlighet för att icke se sin internationella prestige nedsatt genom ett misslyckande.

I Excelsior höras mildare tonfall. »I djupet av sitt hjärta», skriver huvudredaktören, M. Marcel Pays, »äro skandinaverna icke neutrala.

De ha icke ens så stor rädsla för Hitler-Tyskland och Sovjet-Ryssland, som man kunde frestas tro. Deras hemliga fruktan är att Frankrike och England, vilka de innerligt önska se som segrare, än en gång låta sig luras av en motståndare, som visat sig vara en mästare i konsten att variera skrämself- och förförelsetaktik, våld och list för att vinna sina syften. Den enda lärdom, som de allierade kunna draga av Köpenhamnskonferensen — så olik Belgradkonferensens förlopp —, är nödvändigheten av att fördubbla sin energi i krigföringen, så att de neutrala icke längre behöva hysa någon tvekan om att det är rättvisans och frihetens sak, som skall segra.»

Även Le Populaire röjer en viss förståelse för de skandinaviska staternas svåra position, och Léon Blum anser sig, efter att hava informerats av de skandinaviska delegerade vid andra internationalens nyss avslutade Brysselkonferens, kunna konstatera fullständig enighet i den europeiska opinionen beträffande orsakerna och ansvarsfördelningen, för att icke tala om de politiska och moraliska insatserna, i det pågående kriget.

Det finns grundad anledning antaga, att denna presskampanj mot de skandinaviska staterna kommer att omedelbart avblåsas, sedan beskickningen vid Quai d'Orsay gjort upprepade démarcher för att klarlägga situationen. Nya direktiv såväl till pressens diplomatiska representanter som till censuren hava formellt utlovats. Men det bör framhållas, att ingenting i närvarande stund — icke minst på grund av skiljaktiga meningar om Mr. Sumner Welles' Europamission — är ömtåligare och mer ägnat att oro sinnena än aktioner, även i den mest platoniska form, som kunde inge opinionen föreställningar om möjligheten av en fred utan ett militärt avgörande. Konseljpresidenten Daladier har i går inför kammarens utrikeskommission starkt understrukt dessa synpunkter och uttalat sin bestämda förvissning, att en regimförändring i Tyskland på grund av ett inre sammanbrott, ekonomiskt eller moraliskt, icke vore att räkna med, och följaktligen vore heller ingen »rättvis och varaktig fred» möjlig, förrän den tyska militärmakten krossats. Från flera tillförlitliga håll uppges, att M. Daladier, som personligen starkt gått in för tanken på väpnad intervention i Finland, nu fått ögonen öppnade för de oförutsebara komplikationerna av en sådan intervention och i besvikelsen över att nödgas ändra hållning, upptänts av en helig vrede, som i första hand gått ut över de skandinaviska staterna. Sveriges vägran att militärt bispringa det nödställda grannlandet med reguljära trupper ansåge han liktydigt med Finlands dödsdom, då värvning av frivilliga även i väsentligt ökad utsträckning aldrig kunde bli annat än en halvmesy, om överförandet icke kunde ske i organiserade förband.

Tjugotvå presurklipp bifogas vördsamt.

70. Sändebudet i Paris till UD 1 mars 1940.

Telegram.

Samstämmiga uppgifter från skilda håll tyda på att tanken fransk-engelsk militärinvention Finland, vilken för någon tid sedan synes ha varit i hög grad aktuell, nu tillsvidare skjutits i bakgrunden i avbidan händelsernas vidare utveckling.

71. Günthers minnesanteckningar 2 mars 1940.

(Utdrag.)

Fortlöpande anteckningar angående händelseutvecklingen under finsk-ryska vinterkriget, förda av Günther med biträde av Söderblom och avseende tiden januari—mars 1940.¹

»Under en middagsbjudning hos härvarande brittiske minister, varvid kabinetssekreteraren var närvarande, erhöll ministern vid 12-tiden på natten ett chifffertelegram från London, vars huvudsakliga innehåll delgavs kabinetssekreteraren och var följande: Brittiske ministern skulle påföljande dag (den 2 mars) på morgonen erhålla ett »most important message» för svenska regeringen, och han borde därför snarast begära företräde. I telegrammet hade även omnämnts, att Frankrike och England »with all their might» skulle inskrida till Sveriges och Norges försvar, därest den planerade allierade hjälpen till Finland skulle indraga Sverige i konflikt med Tyskland och Ryssland.

Den 2 på förmiddagen, strax före klockan 10, omtalade jag i telefon för utrikesminister Koht, att en brittisk *démarche* av nyss angivet slag vore att vänta, och förhörde mig rörande norske utrikesministerns inställning till en liknande framställning. Koht kunde ej tala härom i telefon och det överenskomms, att utrikesrådet Bull skulle resa till Stockholm på kvällen.

Den 2 på förmiddagen mottog Konungen i närvaro av Kronprinsen och mig generalkonsul Nordling från Paris, vilken överlämnade ett handbrev från Daladier, vari meddelades, att Nordling vore betrodd med ett ytterst viktigt budskap. Nordling meddelade, att franska regeringen nu vore beredd att skicka trupper till Finland, i första hand 50.000 man, ¹

¹ De utelämnade delarna beröra ej ämnet för denna publikation.

som skulle sändas över Narvik. Denna truppsändning inginge i en allmän anfallsplan mot Sovjetunionen, som med början den 15 mars komme att insättas mot Baku och redan dessförinnan genom Finland. Man önskade ej Sveriges indragande i kriget och skulle eventuellt låta soldaterna resa utan vapen, som skulle sändas särskilt.

Brittiske ministern måste på grund av dechiffreringssvårigheter uppskjuta sitt redan på natten annonserade besök hos mig till klockan 2.30 på eftermiddagen. Han överlämnade då ett meddelande av följande lydelse:¹

Vid det samtal, som utspann sig om detta meddelande, förklarade jag mig ej kunna acceptera att diskutera det ur synpunkten av hjälpen åt Finland. Jag sade, att det måste betraktas ur synpunkten av Storbritanniens krigsföretag mot Tyskland och Ryssland och dess intresse av att förhindra Tysklands råvaruförsörjning. Jag uttalade också en undran, huruvida man tänkt taga så mycken hänsyn till våra länder, att man velat giva oss tid att mobilisera. Vidare frågade jag Mallet, om de allierade styrkorna vore att förvänta, även om Sverige sade nej. Denna fråga kunde Mr. Mallet ej besvara.

Jag förklarade mig skola underställa regeringen aktstycket men ville genast säga ifrån att främmande truppers genommarsch över svenskt område ej kunde ifrågakomma. Vad beträffar tidpunkten för aktionen undslapp det Mr. Mallet, att den vore tänkt omkring den 20 mars. Han förklarade, att man tänkt sig två kårer, en för Finland och en för Sverige. Jag frågade, huru stora styrkor som vore att vänta, vilket Mr. Mallet ej kunde upplysa om. Jag nämnde då, att jag visste, att man på finskt håll uppskattade behovet av trupper i Finland till 200.000, och med denna beräkning finge man väl räkna med ett behov av minst 300.000 till Sverige och Norge, alltså 500.000 man, och sporde, huruvida denna styrka funnes till hands, vilket Mr. Mallet ej trodde. Slutligen frågade jag, om man räknade med angrepp på västfronten för att avlasta eventuellt tryck mot oss från tysk sida. Detta föreföll Mr. Mallet osannolikt. På mitt inkast, att det syntes många, som om man å brittiskt och franskt håll snarare företoge interventionen i Norden i syfte att förlägga striden dit, förklarade Mr. Mallet, att en dylik uppfattning vore »unfair». Jag bekräftade emellertid, att detta vore en allmän uppfattning här i landet. — Mr. Mallet nämnde också, att en motsvarande démarche vore att vänta från fransk sida.

¹ Dok. 72.

Omedelbart därefter mottog jag franske ministern, som hade sin regerings uppdrag att understödja Mr. Mallet's démarche. Han fick besked om att genommarschtillstånd ej kunde lämnas, vilket på hans fråga be-tecknades såsom regeringens officiella besked. Jag tillrådde hjälpsändningar över Petsamo och Murmansk.

Den 2 på aftonen underrättades Sahlin per telefon genom Söderbloms försorg om att brittiska och franska ministrarna tillkännagivit sina regeringars beredskap att sända trupper till Finland och förebådade en formlig hemställan om genommarsch. Därvid hade också talats om bistånd åt Sverige i händelse av tysk reaktion. Vidare meddelades, att svenska regeringen förklarar sig ej kunna lämna dylikt tillstånd. — — — Sahlin framförde enligt instruktion dessa meddelanden redan samma afton till Tanner, som lovade att snarast återkomma till saken. Vid telefonsamtalet med Sahlin upplyste denne, att han ej trodde, att finnarna riktat en definitiv vädjan till de allierade om truppsändning.

72. Note från brittiska beskickningen 2 mars 1940.

Lämnad av Mallet till Günther ²/₃.

A i d e - m é m o i r e .

The Allied Governments understand that the military position of Finland is becoming desperate. After carefully considering all the possibilities they have reached the conclusion that the only means by which they can render effective help to Finland is by the despatch of an Allied force, and they are prepared to send such a force in response to a Finnish appeal. The force with its full equipment is available and could sail at short notice. In order to render help to Finland where help is needed the force would have to cross Norwegian and Swedish territory, and His Majesty's Government will in due course formally request leave for its passage.

His Majesty's Government realise that the Swedish and Norwegian Governments may be apprehensive that this action may expose them to a strong German reaction. Against that eventuality, the Allied Governments are willing to afford Sweden and Norway extensive military assistance, and preparations for doing so are already far advanced.

The scale of this assistance would depend on the maintenance facilities available in Sweden and Norway and on the military plans of those countries. To obtain information on these points, detailed staff conversations are clearly essential, and His Majesty's Government would be prepared immediately to send officers for this purpose.

In addition to these purely military aspects of the Allied plan, there will doubtless be other considerations which will arise in the minds of the Governments of Norway and Sweden. The Allied Governments are prepared immediately to send fully qualified missions to discuss all these matters at the same time.

Översättning.

De allierade regeringarna inse, att Finlands militära läge håller på att bli förtvivlat. Efter att noga ha övervägt alla möjligheter ha de kommit till den slutsatsen, att det enda sätt, på vilket de kunna effektivt hjälpa Finland, är att avsända allierade trupper och de äro beredda att sända sådana trupper såsom svai på en finsk begäran. Trupperna med full utrustning stå till förfogande och kunna avsegla efter kort varsel. För att giva hjälp åt Finland, där hjälp behöves, måste trupperna genomfara norskt och svenskt territorium, och Hans Majestäts regering kommer att i sinom tid rikta en formlig begäran om tillstånd för deras genomresa.

Hans Majestäts regering inser, att svenska och norska regeringarna kunna befara att denna åtgärd kan utsätta dem för en kraftig tysk reaktion. De allierade regeringarna äro beredda att lämna Sverige och Norge långtgående militär hjälp emot denna eventualitet, och förberedelser härför äro redan långt framskridna.

Omfattningen av denna hjälp kommer att bero på tillgängliga underhållsmöjligheter i Sverige och Norge och på dessa länders militära planer. För att erhålla upplysningar på dessa punkter äro uppenbarligen ingående stabsöverläggningar ofrånkomliga, och Hans Majestäts regering är beredd att omedelbart sända officerare för detta ändamål.

Förutom dessa rent militära aspekter av den allierade planen finnas otvivelaktigt andra synpunkter, som komma att göra sig gällande för norska och svenska regeringarna. De allierade regeringarna äro beredda att omedelbart sända befullmäktigade representanter för att samtidigt diskutera alla dessa frågor.

73. Note från brittiska beskickningen i Oslo till norska utrikesdepartementet.

På dok. har Söderblom antecknat: »Text lämnad till Norge 2. III. 40 (identisk med den i Stockholm lämnade med tillägg av sista stycket)».

The Allied Governments understand that the military position of Finland is becoming desperate. After carefully considering all the possibilities they have reached the conclusion that the only means by which they can render effective help to Finland is by the despatch of an Allied force, and they are prepared to send such a force in response to a Finnish appeal. The force with its full equipment is available and could sail at short notice. In order to render help to Finland where help is needed the force would have to cross Norwegian and Swedish territory, and His Majesty's Government will in due course formally request leave for its passage.

His Majesty's Government realize that the Swedish and Norwegian

Governments may be apprehensive that this action may expose them to a strong German reaction. Against that eventuality, the Allied Governments are willing to afford Sweden and Norway extensive military assistance, and preparations for doing so are already far advanced.

The scale of this assistance would depend on the maintenance facilities available in Sweden and Norway and on the military plans of those countries. To obtain information on these points, detailed staff conversations are clearly essential, and His Majesty's Government would be prepared immediately to send officers for this purpose.

In addition to these purely military aspects of the Allied plan, there will doubtless be other considerations which will arise in the minds of the Governments of Norway and Sweden. The Allied Governments are prepared immediately to send fully qualified missions to discuss all these matters at the same time.

In connexion with this plan, the British authorities are in a position to send forces to secure Trondheim, Bergen and Stavanger within four days of the consent of the Norwegian Government being obtained. The forces for Finland, and those destined for the support of Sweden, could begin arriving in Norwegian ports on the 20th March. This latter date cannot be accelerated and is dependent on Norwegian acceptance of the plan within the next few days.

Oslo, March 2nd, 1940.

Ovanstående note är av en mot dok. 71 svarande lydelse med följande tillägg (översättning):

I samband med denna plan äro de brittiska myndigheterna i tillfälle sända stridskrafter för att säkra Trondheim, Bergen och Stavanger inom loppet av fyra dagar efter det att norska regeringens samtycke erhållits. De för Finland avdelade trupperna ävensom de, som äro avsedda till stöd åt Sverige, kunde börja anlända till norska hamnar den 20 mars. Sistnämnda datum kan icke sättas tidigare och dess fastställande är beroende på norskt godkännande av planen inom de allra närmaste dagarna.

Oslo den 2 mars 1940.

74. UD till sändebuden i London och Paris 2 mars 1940.

Telegram.

Brittiska och franska ministrarna i dag meddelat beredskap sända allierad styrka Finland med anledning finsk vädjan samt förebådat formlig hemställan om passage över norskt och svenskt område. Tillika har i händelse tysk reaktion utlovats militärt understöd Sverige Norge och uttalats beredvillighet omedelbart sända officerare för stabsöverläggningar. Svenska regeringens politik är oförändrad, tillstånd genommarsch

lämnas ej. Ni är oförhindrad vid behov framhålla detta. Sedan flera veckor pågå rysk-finska preliminära fredskonversationer via Stockholm. Ryska villkor fixerade definitivt finskt svar ännu ej lämnat.

75. Sändebudet i Paris till UD 3 mars 1940.

Telegram.

Under timslångt samtal med Coulondre ordnat på franskt initiativ hai jag ingående utvecklat riktlinjerna för Sveriges neutralitetspolitik särskilt i Finlandsfrågan. Coulondre sade sig slutligen till fullo förstå Sveriges politik men uttalade önskemål svenska vederbörande måtte finna utväg transitering allierade volontärer i så stor utsträckning som möjligt utan att giva tyskarna anledning att intervensera. Av samtalet framgick:

1. Coulondre var emot brytning med Ryssland som gäve inga fördelar men väl nackdelar. Ryssarna skulle kastas i armarna på tyskarna. Turkiets inställning komprometteras. Läget Balkan kompliceras. Lämpliga angreppspunkter obefintliga även via Norden.

2. Finlands kamp är symbolisk. På vissa håll drives intervention-tesen med tanke svenska malmfälten men franska regeringens Finlandsvänliga inställning dikteras av folkets uppriktiga önskan att bevara Finlands oberoende. Sålunda önskade man undvika inkorporering av finska kriget med det stora. Materielsändningar såsom flygmaskiner och artilleri komma fortsättas ökad omfattning. Stämningen i landet för Finland så stark att Daladier själv frågat sig om han politiskt överlever finskt débâcle vilken farhåga Coulondre icke delar med hänsyn till Daladiers starka ställning. Coulondre däremot orolig utrikespolitiska verkningarna då rysk seger skulle influera Italiens, Rumäniens och Turkiets hållning.

3. Ryssarna hemställt engelsk medling på basis av ryska krav på Karelska näset, områden norr Ladoga, Hangö och ytterligare garnisonsorter. Villkoren liktydiga med uppgivande Finlands självständighet varför hemställan avböjts.

4. Med Coulondres kännedom om ryska förhållanden ansåg han sannolikt att ryssarna inom ej avlägsen framtid benägna fred, vilket han för sin del hoppades.

76. Gunthers minnesanteckningar 3 mars 1940.

(Utdrag.)

Fortlöpande anteckningar angående händelseutvecklingen under finsk-ryska vinterkriget, förda av Günther med biträde av Söderblom och avseende tiden januari—mars 1940.¹

Den 3 på förmiddagen infann sig utrikesrådet Bull i utrikesdepartementet. Han meddelade, att man i Norge fått mottaga samma démarche som i Stockholm från de brittiska och franska ministrarna i Oslo. Dock innehölle det brittiska meddelandet² ett tillägg utöver vad som sagts i Stockholm, nämligen att Storbritannien vore berett att »säkra» (»secure») de norska hamnarna Trondheim, Bergen och Stavanger inom fyra dagar efter norskt tillstånd att landsätta trupper, avsedda för Sveriges skydd. Vidare hade franske ministern i Oslo lämnat ett skriftligt meddelande. Bull meddelade, att Norge vore beslutet att säga nej efter utrikeskommitténs och regeringens överläggningar på måndag (4 mars), och erhöll upplysning om att Sverige redan svarat avböjande. Vad beträffar hållningen, för den händelse de allierade ändock landstege i Norge, vore meningarna något delade. Man vore övertygad om omöjligheten för Norge att gå till krig mot Storbritannien. Troligen komme man att protestera och möjligen göra passivt motstånd genom att undanhålla transportmedel och dylikt.

Ungefär samtidigt mottog Konungen franske ministern och bad honom till Daladier vidarebefordra ett telegram med hemställan om att den planerade aktionen ej måtte äga rum i vad angår Sverige och med hänvisning till möjligheten av en fredlig uppgörelse.

Klockan halv 5 framförde kabinetssekreteraren till brittiske ministern Sveriges avböjande hållning till en eventuell framställning om genomtåg för trupper såsom svenska regeringens officiella svar å föregående dags démarche. Mr. Mallet tog svaret mycket onådigt och förklarade: »I will forward this reply to my Government who will be extremely disappointed. You abandon the Finns to their fate.»¹

På eftermiddagen infann sig Nordling hos Söderblom för att enligt överenskommelse få del av innehållet i Konungens telegram till Daladier. Av samtalet erhöles ett intryck, att Daladiers uttalanden ej kunde med

¹ De utelämnade delarna beröra ej ämnet för denna publikation.

² Dok. 73.

bestämmdhet tolkas så att ett allierat beslut redan vore fattat. Nordling påstod emellertid med bestämdhet, att finske ministern i Paris den 28 lämnat Daladier en skriftlig framställning om truppsändningar.

77. Sändebudet i Paris till UD 4 mars 1940.

Telegram, ink. till UD ⁵/₃.

Vid samtal med Champetier de Ribes om fransk-engelska démarchen i finska frågan antydde denne, att man med kännedom Sveriges neutralitetspolitik och ohågenhet medgiva fri passage militära förband för ett par veckor sedan noga övervägt de andra möjligheter, vilka kunde erbjuda sig för lämnande militär hjälp Finland, men därvid funnit dessa orealiserbara. Under sådana omständigheter och då Finland allt svårare hotades, hade man kommit till den slutsatsen att, därest officiell finsk vädjan gjordes om franskt-engelskt militärt bistånd, ingen annan möjlighet stode öppen än vädjan från västmakterna till Sverige och Norge om fri passage. Hittills hade dock Finlands appell snarast formen underhandsframställning och så vore också fallet med démarchen i Stockholm. Sedan jag på nytt ingående och utförligt försvarat riktlinjerna för Sveriges utrikespolitik, särskilt understrykande de oerhörda risker som en genom passage-rättens beviljande framkallad tysk militärintervention innebure icke blott för Finland och kanske Sverige utan också för de till Finland överförda västmakttruppema och därmed också för Frankrikes och Englands prestige, förklarade Champetier de Ribes att om han självfallet icke kunde ansluta sig till svenska ståndpunkten han dock fullt förstode densamma, samt att han hoppades att saken icke skulle behöva ställas på sin spets utan kanske till sist kunna ordnas genom någon camouflerad kompromisslösning liknande non-interventionen i Spanien. Champetier de Ribes berörde vidare spontant fredskonversationerna mellan Finland och Ryssland samt förklarade sig med hänsyn omfattningen ryska kraven starkt betvivla möjligheten uppnå resultat. Tillägger min egen bestämda uppfattning är att fransk-engelska tanken militärhjälp Finland via Skandinavien har lika mycket inrikes- som utrikespolitisk bakgrund, då franska och engelska regeringarna med hänsyn folkstämningen inom landet av självbevaringsdrift torde vara utomordentligt angelägna att på andra makter kunna överflytta ansvaret för ett eventuellt finskt sammanbrott, vare sig detta åstadkommes på militär väg eller genom en för Finland förödmjukande fredlig uppgörelse.

78. Hennings till Günther 4 mars 1940.

(Utdrag.)

Rapport 287, ink. till UD ⁸/₃.

Paris den 4 mars 1940.

Inför Finlands ödestimma, som man i allmänhet anser slagen, sedan Mannerheimlinjen genombrutits och trots nya finska segerbulletiner från fronten norr om Ladoga, upptages i den franska pressen med förnyad styrka kraven på en mer energisk räddningsaktion från västmakternas sida, och de skandinaviska länderna, vilkas insats i Finlandshjälpen i flertalet tidningar systematiskt förtiges eller bagatelliseras, göras indirekt ansvariga för den väntade katastrofen genom sin vägran att själva lämna eller förmedla militär undsättning i organiserade förband. Uppgifterna om en skandinavisk medling i konflikten, som taga en alltmer bestämd form, bidra icke till att dämpa denna våldsamma indignation, av allt att döma avsedd att bereda de i konfliktens förlängande intresserade regeringarna ett slags moraliskt alibi, om en kompromissfred skulle bli resultatet av tre månaders heroisk kamp, eller om Finland slutligen skulle få dela Polens öde. I verkligheten torde man på ansvarigt håll göra sig reda för, att en militär intervention härifrån endast kunde bli en gest, som en uppjagad opinion förutsattes fordra, då varken Frankrike eller England inför en väntad tysk våroffensiv av en nyktert resonerande sakkunskap anses kunna undvara tillräckligt antal förstklassiga trupper och modern krigsmateriel, att icke tala om nödiga transportmedel, för att Finland skulle kunna effektivt bispringas i tid, d. v. s. innan Tyskland tagit tillfället i akt att skaffa sig äskade panter. Den tyska faran i Norden framställes emellertid gärna som av feighet eller obefogad fruktan framkallade skandinaviska hjärnspöken, när den åberopas som skäl för att Finlandshjälpen allt fortfarande bör »camoufleras» som helt och hållet frivillig. Sätillvida kan dock — efter beskickningens i föregående skrivelse (253 B. 29. 2. 40)¹ omnämnda démarcher — en förändring i pressens hållning iakttagas, som några tidningar, förut mer eller mindre agressiva i tonen, nu inställt eller dämpat sina angrepp, medan andra ansett sig oförhindrade att i genomskinliga omskrivningar ge sin bitterhet mot Finlands neutrala grannar desto mer fritt utlopp. Till den förra gruppen torde man få hänföra *Le Populaire*, *L'Oeuvre*, *Le Petit Parisien* och *Excelsior*; till den senare *Le Temps*, *L'Ordre* och *Le Figaro*, förut snarast välvilligt »neutral». Det bör framhållas, att denna iakt-

¹ Dok. 69.

tagelse endast har giltighet för dagen; morgondagen kan gott medföra nya förskjutningar i opinionen, givetvis till vår nackdel, om ställningen försämras i Finland och om Sverige även i fortsättningen intar en avvisande hållning till nya eventuella fransk-engelska framställningar om rätt till trupptransport genom Skandinavien. Men det bör också framhållas, att beskickningens medlemmar i enskilda samtal, även med franska tidningsmän och diplomatkollegor, i allmänhet röna förståelse för framförda synpunkter och i varje fall icke ha någon känning av den animositet, som tar sig så starka uttryck i pressen. Därav skulle man möjligen våga draga den slutsatsen, att denna pressopinion icke alltid är fullt uppriktig utan alltjämt är dirigerad med bestämda syften för ögonen. Sviterna för vårt goda namn och rykte lära därför icke bli mindre fatala i det långa loppet.

En axplockning ur de senaste dagarnas tidningar må tjäna till illustration av vad ovan sagts.

79. Du Rietz till Sköld 4 mars 1940.

Översänd av Hennings till UD för kännedom, ink. dit $\frac{8}{3}$.

Frågan angående fransk-engelsk hjälp till Finland har hittills varit av synnerligen labil natur. För att i möjligaste mån hålla chefen för underrättelseavdelningen orienterad i vad rör Frankrike, har jag sökt genom en serie handbrev följa frågans utveckling. Då läget nu synes ha i viss mån stabiliserat sig, får jag härmed värdsamt insända nedanstående sammanfattande rapport.

Enär frågan omgivits med största hemlighetsfullhet och officiella uttalanden bärande sanningens prägel icke stått att få, vågar jag icke garantera den absoluta riktigheten av mina meddelanden. De utgöra endast egna slutsatser, dragna från ett stort antal iakttagelser å olika områden.

För att riktigt förstå den franska inställningen till Finlandsfrågan torde det vara nödvändigt att söka sätta in den i dess sammanhang med det tidigare utbrutna kriget mellan stormakterna, sådant detta ter sig härifrån.

Detta krig har ju hittills fått en annan karaktär, än man i allmänhet torde väntat. Uttrycket »det totala kriget» har säkerligen i de flestas tankar varit förknippat med en fruktansvärd insats av militära förstörelsemedel mot icke endast fiendens stridskrafter, utan nående in över

hela det fientliga landet och dess befolkning. Denna tolkning har emellertid tydligen icke varit Hitlers. Han har sett ännu mera i stort och i ännu större utsträckning »totaliserat» kriget, som i hans regi fått helt nya dimensioner. Hans arsenal innehåller tydligen flera — om icke alla nya så dock bättre smidda — vapen än de som tidigare kommit till användning. I hans arsenal ingå bl. a. propaganda-, skrämself-, mut- och spionerivapnet o. s. v. varjämte han organiserat landets försvar mot fiendens vapen av samma slag, samt i möjligaste mån även mot det gamla, välkända blockadvapnet. Det rent militära vapnet synes han vilja spara för dödsstöten, sedan de andra vapnen gjort sin verkan, nedhållande eller nedkämpande fiendens olika motståndscentra (ekonomi, moral, folkförsörjning o. s. v). Han synes ha kopierat sin krigföring efter tjuvfäktingens olika faser varvid matadorens värjstöt mot tjurens hjärta motsvaras av de militära förstörelsemedlens totala insättande.

Det totala kriget synes vara totalt även i det avseendet, att det sträcker sina verkningar till alla länder, vars resurser kunna ha betydelse för de krigförande. Krigets nya »tysta vapen» vinna eller förlora bataljer lika väl som de gamla, mera högljutt dånande, vilket tydligt märkes på lägets växlingar. I fråga om dessa vapen är emellertid säkerligen Frankrike sämre rustat än sin motståndare, såväl i fråga om försvar — genom bristande organisation och förutseende — som för anfall.

De ledande i Frankrike ha givetvis märkt detta och söka nu — i motsats till vad vid krigets utbrott torde varit fallet — tillfälle till militär kraftmätning. Ännu vilja de dock icke riskera ett anfall mot Siegfriedlinjen. Därav deras arbete på att finna en annan lämplig krigsskådeplats utanför det område inom vilket de nu äro instängda.

När det rysk-finska kriget utbröt, väckte detta icke genast något större intresse i Frankrike. Man hade tidigare med blommor i stället för vapen i händerna följt Österrike, Tjeckoslovakien och Polen till graven. Det skulle nu bli en ny bukett eterneller att placera på en ny grav. Man kände en stark medkänsla med det finska folket, men det var tills vidare allt.

Efter hand som Finlands motstånd visade sig starkt ökades emellertid det franska intresset, enär här började skymta en för egna ändamål användbar krigsskådeplats. Vapen och ammunition sändes i icke ringa utsträckning och tanken på en intervention började uppkomma. England synes dock ha ställt sig avvisande ända till dess synpunkten angående kontrollmöjligheter av den svenska malmen drogs fram. Kunde Norge-Sverige dragas in i det »riktiga» kriget samtidigt som malmskeppningen kunde ledas från Tyskland till de allierade, ställde sig saken något annorlunda. Den finska propagandan för intervention, som har skötts med verklig finsk »sisu», vann då terräng, och den 9 februari, vid högsta krigsrådets sammanträde i Boulogne, torde beslut ha fattats om avsändande av

en expeditionskår via Norge-Sverige. Saken hölls strängt hemlig och det iser nästan ut som om avsikten varit att ställa de nordiska regeringarna inför ett fait accompli vid truppens ankomst till norsk hamn. En svensk-fransk affärsman skickades till Trondheim för att köpa norska sedlar för 2 millioner frcs, sannolikt för att finansiera truppens uppehåll och genomfärd.

Frankrikes önskan att verkligen hjälpa Finland är odiskutabel. Från franskt håll lär också en plan ha uppgjorts om landstigning i Petsamo, men den vann icke engelsk anslutning, säkerligen bl. a. därför att England icke ville stöta sig med Ryssland. Det saknas icke tecken som tyda på att England alltjämt hoppas kunna intaga Tysklands nuvarande plats i förhållande till Ryssland. Molotov lär ju också nyligen i ett tal ha sagt: »Ryssland går sin orubbliga väg fram. Var och en är välkommen följa oss, men vi förbehålla oss också rätten att, när vi vilja, byta följeslagare.»

Efter mötet i Boulogne torde Frankrike ha beslutat sända i första hand två brigader — en polsk och en alpjägarbrigad. Huruvida även England tänkt sända färdiga förband — det talades om en kanadensisk brigad — eller uteslutande frivilliga, synes osäkert. I varje fall torde avsikten ha varit att utnyttja Altmarksaffären såsom påtryckningsmedel för att få kontroll över Narvik.

Redan i medio av februari torde franska organisationen ha varit färdig och överste Ganeval framfört till marskalk Mannerheim meddelande om planerna, för att därigenom stärka de finska truppernas mod i väntan på hjälpens ankomst.

I slutet av februari torde truppen ha varit färdig att inskeppas, sannolikt från Brest eller Bordeaux, och vissa tecken tydde på att en styrka på omkring 6.000 man någon av de sista dagarna i månaden skulle ha avgått. Så synes emellertid icke ha varit fallet och hela frågan torde numera ha upptagits till ny omprövning.

Vilka skälen härtill kunna ha varit är svårt att med säkerhet avgöra. Troligen voro de främst inverkan de förhållandena en ändrad uppfattning om Norges och Sveriges reaktion mot det avsedda försöket och olämpligheten av att driva saken till sin spets under Sumner Welles besök i Europa samt hänsynen till den verkan på Finlands ställning, som ett tyskt ingripande mot detta land skulle få. Även förhållandena i Främre Orienten kunna ha inverkat. Det kan nämligen ifrågasättas, om icke avsikten varit att Turkiet och Orientarmén skulle underlättat företaget genom ett samtidigt igångsatt anfall mot oljefälten i Kaukasus. Även här ha tydligen svårigheter kommit i vägen. En isolerad aktion i norr kan under rådande förhållanden ha syntts alltför vansklig.

Huruvida därmed all hjälpsändning kommer att upphöra eller om

i stället ren frivilligrörelse skall tillgripas, synes ännu icke klart. Av tidigare anförda skäl synes man emellertid kunna utgå ifrån, att de allierade alltjämt äro på utkik efter en väg ut, som icke leder direkt mot Siegfried-linjen. Det synes icke uteslutet, att det nu är vägen över Italien, som skall prövas. Jag har av mina iakttagelser på olika områden fått den uppfattningen att F rankrike icke är tillräckligt rustat för nu pågående art av krigföring och därvid använda vapen. Därpå torde för övrigt debatterna om censur och propaganda samt nyligen införda restriktioner m. m. kunna anses utgöra bevis. En hel del av dessa restriktioner torde i längden starkt påverka ett land av sådan ekonomisk struktur och ett folk av sådan sinnesförfattning som det franska. Dessa restriktioner drabba ekonomiskt ganska hårt alla de otaliga små restauranger och »bistros», som finnas spridda överallt i landet. De drabba även dessa inrättingars stora klientel, som berövas ett av sina allra käraste nöjen. Den enkle franske medborgaren är van att då och då äta ett gott mål på en restaurang och att vid alla tider på dagen kunna få sig ett glas och en pratstund med några likasinnade. Kringskäras nu dessa möjligheter på grund av ett krig, som i varje fall icke ser ut som ett krig, och vars mål ännu så länge synes honom rätt oklart, är det all sannolikhet för, att hans kritiska insatser blir större än hans krigiska. Var skall soldaten hemma på permission få berätta om sina bedrifter och vad har han därvid fått att förtälja? »Le roussepettier» får större verksamhetsfält än »le guerrier», vilket säkerligen icke blir till landets fromma. Frankrikes situation synes väl värd att beaktas och tjäna till läxa. Det har med stor kraftanspanning rått bot på sin bristande militära rustning, endast för att finna, att dess försummelser inom andra, för krigets nya former viktiga samhällsområden, gör denna rustning otillräcklig. De ha vidare funnit, att det totala kriget kräver organisation på lång sikt, något som icke ligger för folkets psyke. Dess berömda improvisationsförmåga räcker icke till för att möta de nya krav, som uppstått. Det börjar skymma över vägen. Är det ett övergående moln eller börjar det lida mot aftonen? Säkerligen det förstnämnda, men det franska folket hade hoppats få göra en krigspromenad i solen.

Paris den 4 mars 1940.

uppgift, att Sverige för att till varje pris uppnå fred avbrutit all transport till Finland under förevändning nödvändigt avsluta egen mobilisering, önskvärt erhålla bekräftelse att uppgiften i fråga kan dementeras.

82. Hennings till Günther 7 mars 1940.

Rapport 304, ink. till UD $\frac{2}{3}$.

Paris den 7 mars 1940.

Den anglo-italienska blockadkonflikten och ryktessmideriet kring Mr. Sumner Welles, som idag inträffat i Paris, har för ögonblicket skjutit de överhängande frågorna rörande Finlandshjälpen och de skandinaviska ländernas hållning en smula i bakgrunden av allmänna intresset. Den stora pressens intresse för dessa frågor är därför inte mindre brinnande, men det förefaller som om beskickningens argumentering på olika håll så småningom burit frukt. För att skingra föreställningarna om en oöverstiglig klyfta mellan Sveriges regering och folk i interventionsfrågan, varpå så många tidningar byggt i sina kommentarer till den finsk-ryska konflikten, har statsministerns radierade Borlänge-tal av den 25 februari varit till värdefull hjälp, sedan det tillgängliggjorts i fullständig fransk översättning. Chefredaktören för Le Temps, M. Jacques Chastenet, som personligen djupt engagerat sig i de franska interventionsplanerna, förklarade sig vid ett sammanträffande idag ingenting ha att invända mot den svenska ståndpunkten, som han helt visst skulle dela, om han vore svensk, men som fransman måste han se problemet ur fransk synvinkel. Frankrike kunde icke avslå Finlands eventuella vädjan till västmakterna, om den svenska hjälpen befundes otillräcklig att avvärja en katastrof, men han ville icke underskatta svårigheterna att komma till rätta med två stormakter på en för dem fördelaktigare krigsskådeplats i Östersjöbäckenet, om icke samtidigt en allvarlig aktion igångsattes i Svarta Havet och Kaukasus. Av samtalet framgick för övrigt ganska tydligt, att de franska interventionsplanerna ännu befunno sig på ett förberedande stadium, och att den Finlandsromantik, varåt man ännu för ett par veckor sedan hängivit sig i konseljpresidenten närstående kretsar, nu fått vika för mer realpolitiska synpunkter på problemet. Samma intryck av vaknad eftertanke får man vid samtal med andra ledande utrikespolitiska pennor i tidningar, som på sista tiden mer eller mindre öppet sökt sak med de skandinaviska länderna för deras påstådda passivitet och undfallenhet mot tyska påtryckningar.

Det blir ibland litet för mycket av det goda, såsom när Le Matin idag återger ett rykte, att de skandinaviska frivilliga i Finland i antal passerat

det andra hundratusentalet! Le Journal, som alltid intagit en ytterst korrekt hållning, har den senaste tiden i ett flertal krigskorrespondenser framhåvt omfattningen och betydelsen av den svenska frivillighjälpen, som numera förmenas stark nog att till slut åstadkomma en positiv insats. Le Petit Parisien's korrespondent kommer säkerligen icke att få upprepa sitt visserligen i halvt skämtsamt form framkastade påstående, att finnarna vid sidan av Stalin och solen, som favoriserade de ryska operationerna, också hade att kämpa med den svenske statsministern, »som vägrar hjälpa dem».

Léon Blum påyrkar i Le Populaire att landet får klart och tydligt besked om Frankrikes position inåt och utåt. Ögonblicket vore måhända inne att göra sig reda för, huruvida formeln »rädda Finland» icke måste innebära något annat än vapenleveranser och rekrytering av isolerade frivilligkontingenter. Opinionen borde få veta, hurusom och varför Frankrikes och Englands beslut i denna fråga vore beroende av Sveriges och Norges, eller rättare sagt, beroende av det sätt, varpå Sverige och Norge jämkade ihop sin uppfattning om den kollektiva säkerheten och sin uppfattning om neutralitetens krav.

Alla slags medlingsrykten surra i luften, än knutna till Mr. Sumner Welles' beramade Londonmöte med Amerikas sändebud i de fyra nordiska staterna, än till dr. Sven Hedins senaste Berlinbesök, vars betydelse åtminstone Le Journal synes benägen att reducera till rimliga proportioner.

Tjugo pressurklipp bifogas vördsamt.

83. Prytz till H. Beck-Friis 7 mars 1940.

Handbrev, ink. till UD ¹¹/₃.

London den 7 mars 1940.

Jag begagnar en kurirlägenhet i dag för att nämna några symptom på den stora tveksamhet, som här synes råda beträffande den ställning man bör intaga till finska kriget.

Jag erfor i går, att den ledare i »Times» för den 5 mars, som jag insände med mitt handbrev samma dag,¹ varit föremål för ganska betydelsefulla strykningar, innan den fick sitt slutliga skick. Den ursprungliga lydelsen gick mera tydligt ut på, att tiden hade kommit för en aktiv insats från de allierades sida, icke blott i Finlands och »civilisationens» intresse utan också av mer realpolitiska skäl. Det antyddes också, att en

¹ Ej återgivet.

aktivare hjälp från de allierade icke nödvändigtvis behövde innebära en brytning med Ryssland, eftersom Sovjet icke förklarar Finland krig.

Dessa farliga passager hade strukits på redaktionen för att bringa artikeln mera i överensstämmelse med vad man trodde vara de styrandes inställning, alltså tveksamhet vis-à-vis planerna på en allierad intervention.

Beskickningen har på två olika vägar fått taga del utav de strukna partierna av artikeln och jag återgiver härnedan ledarens sista stycke i dess ursprungliga skick (de uteslutna raderna inom parentes) :

“The Finnish Government and command make no secret of the fact that what they have been promised already in the way of arms falls considerably short of their minimum requirements. The difficulties of meeting these requirements have been frequently mentioned in these columns. But it is becoming clearer every day that this war is no side issue. Finland is defending more than the cause of liberty and more than her own soil. The whole North is in peril from the aggression directed against her and not, perhaps, against her alone. Our own cause is being buttressed by her resistance to the evil of tyranny.

(For these reasons it appears that the time has come to measure coolly and face boldly such risks as may be involved if Great Britain and France should greatly increase the measure of their support. Be it remembered that the Soviet has never declared war upon Finland, so that aid sent to her by the Allies will not by any means necessarily lead to hostilities between them and Russia.)

The Finnish resistance has already weakened Russia, colossus though she be, appreciably, and has eaten up great stores of oil which might otherwise have reached Germany for use against us. For that, if for no other reason, Finland is entitled to expect gratitude and recompense. There is no baneful magic in the word “diversion” if hostile resources are being diverted simultaneously. But there is now no time to waste in debate.

(The hour for a decision has arrived, because in the last resort this war, like every war, is being fought by men, and human endurance, however magnificent the spirit with which it may be buckled, has limits which cannot be exceeded).

As we look back upon the annals of old wars we are constantly struck by the opportunities which have been missed through a policy of false economy, of failure to appreciate the comparative unimportance of secondary risks. The Gallipoli campaign in the last War is an outstanding instance. Let us not prepare for ourselves once more the melancholy task of discussing lost chances — to find, perhaps, as we have many a time found in the past, that the will and the means to seize them were really there all the while and that only some misunderstanding prevented us from doing so. Our interest is clear, and there is a moral issue involved as well as the material. The whole sentiment of this country demands that Finland should not be allowed to fall.

(It is unthinkable that we should permit it but, if we were to do so, there would be widespread disappointment and even indignation, because the conscience of the people would have been wounded and shocked).”

Den enda seriösa tidning här, som mer öppet diskuterar möjligheterna för en allierad intervention i Norden, är »Yorkshire Post» — som ju anses stå Halifax och Eden nära. (Jämför den ledare som insändes med skr. nr 314¹ den 28 februari). Den militärpolitiske medarbetaren i tidningen — jag vet ej vem han är men han påstås vara en högre militär — hade den 5 dennes en intressant artikel angående den finska frågan i sin helhet. Han synes där helt hava gått över på linjen att de allierade böra akta sig för direkt intervention.

Jag refererar huvudinnehållet av artikeln i dessa frågor: till en början framhålles hurusom finska kriget framkallat nya problem för den tyska strategien. Enligt författarens mening är Tysklands handlande helt och hållet beroende av om Finland kan hålla stånd. Besegras Finland skulle Tyskland helt enkelt tvingas att ingripa, både för att säkra järnmalmstillgången och för att anticipera en allierad intervention. Ifråga om möjligheten för uppkomsten av en ny krigsskådeplats säger han:

»Sannolikheten för att kriget skulle förflytta sin huvudskådeplats beror på finnarnas förmåga att hålla tillbaka den röda armén. Skulle de icke kunna göra detta, bleve den nuvarande begränsningen av krigföringen mogen för en utvidgning i enlighet med den nya politik, som varje regering bleve tvingad att antaga i en förändrad situation, fylld av nya faror.

Att hjälpa finnarna att hålla ryssarna borta ser ut att vara den bästa planen, men det är ingen lösning. Intervention skulle vara en paradox och framkalla det krig, som den vore avsedd att förebygga, eftersom en större strid skulle utspelas i Skandinavien emot Ryssland med Tyskland som deltagare. Konflikten skulle automatiskt sprida sig österut till Indiens portar vid de punkter på den långa asiatiska vägen där Ryssland kan operera.

Detta är ett skäl varför indirekt hjälp till Finland föredrages framför någon som helst hjälp med truppstyrkor (any aid in main force).»

Författaren vänder sig därefter mot Hore-Belisha, »the new champion of intervention», och framhåller, att det visserligen finnes en viss sanning i hans argument, att en aktion nu skulle kunna beröva Tyskland den ryska oljan och den svenska järnmalmen, varpå utgången av striden hänger, men »detta måste vägas gentemot ett världskrigs uppkomst».

Mer positiv är författaren däremot ifråga om järnmalmstrafiken i norska kustvattnet. Han anser det vara en klar skyldighet för de allie-

¹ Dok. 65.

rade att stoppa den järnmalm, »som kommer ned igenom Norges kustkanal». »Om vi gjorde det och beslagtogo oljan också, skulle den tyska kampanjen misslyckas. Detta är en politik för sig och den är på ett vitalt sätt uppenbar för de allierade. Respekten för territorialvattnen är en del av vår politik, precis såsom för neutralt land, men när vattnen praktiskt taget annekteras av den ena sidan, förändrar problemet karaktär och fordrar aktion.»

Därefter behandlar författaren fredstrevorna i finsk-ryska kriget och finnarnas strategiska läge. Artikeln bifogas. —

En annan konsideration, som kanske icke är alldeles utan betydelse för ställningstagandet här, är frågan huru en verklig brytning med Ryssland skulle inverka på vissa grupper av vänsteropinionen. Trots att arbetarpartiet är »aktivistiskt» ifråga om Finland, saknas icke varnande röster. I dag publicerar exempelvis »Daily Herald» en sådan varning från en grupp framstående socialister (»Russian War would be Disaster»). Där framhålles, att, hur svåra fel som Sovjetunionen än begått under de sista åren, så skulle en stor del av folket i detta land — i synnerhet arbetarna, som med sympati följt de stora sociala och ekonomiska experimenten inom Sovjetunionen — tolka en regeringsåtgärd i denna riktning såsom en attack på socialismen. Jag bifogar insändaren till »Daily Herald».

En viss risk finnes naturligen, att antikrigspropagandan — som visserligen ännu icke utgör någon fara — skulle kunna driva satsen, att detta vore ett kapitalisternas krig mot socialismen — i dess tyska och ryska form.

I opinionshänseende får man väl icke heller bortse från styrkan i argumentet: »Om vi icke kunna komma åt eller rå på Hitler, skulle vi därför ge oss i krig med den asiatiska stormakten Ryssland?» Motargumentet »Smash Russia and you smash Germany» är visserligen också populärt men de besinningsfulla tro väl icke att det är så lätt att »smash Russia».

Men alldeles oavsett dessa konsiderationer, förefaller det som om inom regeringen mycket delade meningar råda om lämpligheten av att taga något avgörande steg i riktning mot aktiv intervention. Det synes som om de, som anse hela företaget alltför äventyrligt både politiskt och militärt — särskilt på lantmilitärt håll synes man vara skeptisk — hittills hava övertag över de mer »aktivistiska».

84. UD till sändebuden i London och Paris 8 mars 1940.

Telegram.

Utrikesministern har vid samtal idag med brittiska och franska ministerrna Stockholm understrukit att ingen som helst svensk-tysk kontakt

förekommit i samband med finsk-ryska fredsförhandlingarna. Alla rykten att Sverige skulle agerat under tysk påverkan äro sålunda grundlösa. Vidare framhölls att svenska regeringen alltsedan konfliktens början konsekvent undvikit påtryckning Finland. Ministrarna äga vetskap att finsk delegation 7 mars anlände Moskva.

85. Sändebudet i Paris till UD 8 mars 1940.

Telegram.

Vårt telegram nr ...¹ Den omständigheten att Paris-Soirs korrespondent tillåtes från Stockholm telefonledes överbringa diplomatiska indiskretioner av oerhörd betydelse har inom skilda kretsar här väckt synnerlig förvåning. Från vissa Sverigevänliga håll ha uttalats farhågor, att till följd av den storm av besvikelse och förbittring, som kännedomen om fredsförhandlingar etc. framkallat överallt i Frankrike, regeringen kunde föranledas att i samförstånd med England utöva hårt tryck på den finska för fredsanbudens förkastande mot löfte franskt-engelskt militärt bistånd ena eller andra formen oavsett Sveriges och Norges ståndpunkt.

86. Sändebudet i Paris till UD 8 mars 1940.

Telegram.

Enligt vad fransk general uppgivit för militärattachén skulle franska regeringen i dag begärt klart besked av finska regeringen om densamma önskade fransk-engelsk militär intervention eller icke. På fråga huru denna eventuellt skulle verkställas, förklarade vederbörande, att Petsamoalternativet icke finge betraktas som uteslutet. Han nämnde vidare, att för några dagar sedan beslut fattats om kraftigt påskyndande sändning utbildade volontärer, vilken fråga dock nu tillföljd händelseförloppet kommit i något ändrat läge.

¹ Dok. 81.

87. Hennings till Günther 8 mars 1940.

Rapport 314, ink. till UD ¹¹/₃.

Paris den 8 mars 1940.

Gårdagens Stockholmstelegram¹ i Paris-Soir angående de finsk-ryska medlingsförhandlingarna slog ned som en veritabel bomb i Paris och utgjorde givetvis allmänna samtalsämnet i hela staden. Bittra och upprörda ord om Sverige och svenskarna kunde man höra, var man satte sin fot på gator och kaféer, och på tidningsredaktionerna synes man allmänt hava tagit meddelandet för gott som en diplomatisk indiskretion av uppseendeväckande mått. Det långa telegrammet presenterades också under en form, som tydligen avsåg att ställa vårt land i skottgluggen, för att icke säga vid skampålen, som medskyldig i de bägge stormakternas gemensamma aktion mot Finland. I diplomatiska kretsar kunde man icke nog förvåna sig över att ett telefonreportage av denna art kunnat transmittas från Stockholm utan förhandsoensur. Av allt att döma ha de allierade regeringarna ännu icke fattat ställning till den nya situation, som skapats, och pressen ålägger sig idag, på några undantag när, en viss moderation i uttrycken för sitt ogillande och undviker att draga några slutsatser rörande väntade reaktioner på det diplomatiska fältet.

»Ett ultimatum från Sovjet till Finland utlöper i morgon vid midnatt, överlämnat av Sverige och understött av Tyska Riket, uppställer det ännu mer drakoniska villkor än dem som ställdes före fientligheternas öppnande», så lödo de fyrspaltiga rubrikerna över artikeln i Paris-Soir, och författaren ger en dramatisk skildring av dokumentets överlämnande i Helsingfors genom ett »speciellt sändebud från H. Maj:t Konung Gustaf V». Tyske ministern hade samtidigt låtit veta, att han ansåg sin närvaro i Helsingfors överflödig om han icke hollies à jour med förhandlingarnas gång. Sverige hade å sin sida, då det önskade fred till varje pris i den finsk-ryska konflikten för att äntligen kunna andas lugnt, inställt alla vidare transporter till Finland »under förevändning att nödgas fullborda sin mobilisering och hålla sig redo för varje eventualitet». Finland hade blott valet mellan två alternativ: endera vika utan hopp och acceptera sin styckning i väntan på att helt underkuvas, eller att vädja till de allierade om total hjälp och kämpa striden till slut på liv och död mot Ryssland och det därmed nu förenade Tyskland. Till råga på olyckan vore fältmarskalk Mannerheim svårt sjuk sedan ett tiotal dagar.

¹ Dok. 81.

I Le Temps återgavos samma kväll medlingsrykten av liknande art i telegram från London och Helsingfors, ehuru i vida mer diskret form och med tillägget, att finnarna icke förefölle benägna att acceptera eller ens att diskutera de uppställda villkoren. Havaskorrespondenten i Helsingfors finner det däremot »rätt naturligt» att de i Finlands öde direkt intresserade makterna söka få ett slut på konflikten i norr.

Morgontidningarna kommentera i dag nyheten. Beskast är Wladimir d'Ormesson i Le Figaro, som rubricerar sin ledare »Les maquignons», d. v. s. »hästbytarna» eller »kohandlarna». Han utgår från att det verkligen är fråga om ett ultimatum, och att det är Tyskland, som tagit initiativet till att »sälja Finland åt Sovjet». Man kunde och borde beklaga, för »den nobla svenska nationens» skull, vars ära stod på spel, att dess regering så villigt lånat sig åt »denna yttersta manöver» för att »helt enkelt och simpelt strypa Finland». De skandinaviska ländernas politik karakteriseras med M:me Du Barrys bekanta ord på schavotten: »Ännu en kvart, herr bödel!» Finska regeringen besvärjes att icke förlora modet. »Vad oss beträffar, som med indignation bevittna den eländiga komedi, som utspelas kring det nobla Finland, så äro vi redo att på alla upptänkliga sätt besvara dess vädjan.»

Pertinax konstaterar i L'Ordre att ingenting kunde vara den svenska regeringen mer ovälkommet än en finsk vädjan till västmakterna om total hjälp. Om Finland kapitulerade, komme stormaktskriget tills vidare icke att utvidgas till norra Europa. Men endast tills vidare, ty man kunde ingalunda vara säker på att något som helst stabilt läge framginge som resultat av en finsk-rysk fredstraktat. Även om Ryssland hölle sig lugnt, bleve i längden lockelsen för Tyskland alltför stark att söka komma över de finska nickelgruvorna och den svenska malmen. De norska territorialvattnen erbjöde dessutom förträffliga baser för operationer mot England och dess sjöfart. »Fransmän och engelsmän böra icke glömma, att de i Norden ha icke ett men tre mål att fullfölja: stödja Finland, undandraga de svenska malmfälten en direkt eller indirekt tysk-rysk dispositionsrätt och avstänga de norska fjordarna för Tysklands flotta och flyg.»

De enda tidningar, som söka urskulda Sveriges deltagande i denna medlingsaktion, äro Le Journal och Excelsior, bägge med hänvisning till vårt lands prekära läge och den åderlätning, som våra vapenförråd redan undergått för Finlands skull. Den sistnämnda tidningen förklarar denna Berlinintrig, vari ett dödsskrämt Sverige tvingats medverka, »övergå alla de brott som Hitlerriket hittills begått». Det öde, som Moskva tillämnade det hjältemodiga Finland, vore analogt med det som Berlin efter München beredde Tjeckoslovakien. Frågan om västmaktshjälpen vore nu ställd på sin spets och krävde omedelbart svar. Några tidningar, däribland L'Ordre och Le Journal, diskutera alltjämt möjligheterna av sådan hjälp via

Petsamo; flertalet synes dock endast räkna med en genommarsch i Skandinavien utan att närmare precisera medel och metoder.

Le Petit Parisien, L'Europe och L'Oeuvre referera händelseförloppet utan att knyta några för Sverige direkt förödmjukande kommentarer därtill. I några tidningar antydes att dr. Sven Hedin och direktör Wenner-Gren haft ett finger med i spelet. I dagens Paris-Soir betecknas avbrytandet av de svenska telefonförbindelserna med utlandet som en »brutal» åtgärd. Eör dagens kurir medhinner icke några utförligare referat. Det kan befaras att stormen kommer att tillväxa i styrka om beskickningen icke sättes i tillfälle att på något sätt tillrättalägga situationen med hänsyn till vad som verkligen förefallit.

14 pressurklipp bifogas vördsamt.

88. Sändebudet i London till UD 9 mars 1940.

Telegram.

Morgontidningarna understryka Sveriges ödesdigra roll Finland och Nordens öden. Några återgiva rykten att Stockholm handlat under tryck från Berlin. Gårdagsdementin¹ om svensk påtryckning Finland återges allmänt. Svinhufvuds Berlinresa och Ribbentrops Romresa ägnas stort utrymme och mycken spekulation. Focus för dagen flyttat från Stockholm till Berlin och Rom. Ledande kommentarer fåtaliga men giva uttryck aktivisering västmaktshjälpen till Finland, därest finnarna förkasta villkoren.

89. UD till sändebudet i Paris 9 mars 1940.

Telegram.

Utrikesministern idag hos franske ministern i Stockholm hemställt om åtgärder med anledning av franska pressens och radions tendentiösa och oriktiga framställning av Sveriges hållning. Ni bör söka få fram erforderliga dementier. Vi framhålla som exempel Radio Paris Mondial's insinuation 8 mars 21:45 att Sverige skulle söka erhålla Åland som kompensation för ryskvänlig medlingsaktion.

¹ Avfattad på grundval av dok. 84 och tillställd London-pressen av beskickningen.

90. Hennings till Günther 9 mars 1940.

Rapport 320, ink. till UD ¹¹/₃.

Paris den 9 mars 1940.

I anslutning till ovan åberopade skrivelse¹ får jag härmed värdsamt inberätta de ytterligare reaktioner, som den svenska medlingsaktionen framkallat i fransk press.

Paris-Soir, som på torsdagen — dock först i sin sista edition, när censuren »legat på» artikeln ända till kl. 16 — kunde publicera det första meddelandet om de finsk-ryska förhandlingarna i Stockholm, lyckades på fredagen icke komma i telefonförbindelse med sin korrespondent därstädes och beklagar sig över att M. Kessel två gånger blivit avbruten av de svenska myndigheterna. Tidningens dåliga humör tar sig påtagliga uttryck i presentationen av Finlandsnyheterna på första sidan: mot bättre vetande uppges sålunda de i oktober förkastade ryska villkoren icke ha innefattat ockupation av Hangö och avträddande av Fiskarhalvön, varjämte försåtligt insinueras, att ingen hjälp kommit från de skandinaviska länderna, till vilka Finland hittills nöjt sig med att vädja för att icke utmana Tyskland och därmed kompromettera sina nordiska grannars säkerhet. Helsingfors säges strängt fördöma Sveriges hållning, ett resultat av tyska påtryckningar; ja, Sverige hade — enligt en av tidningens Helsingforskorrespondenter — gått så långt att det lånat sig till en manöver, bestående i att föreslå Helsingforsregeringen att icke förhandla med Moskva utan med Kuusinenregeringen. »Detta klumpiga försök att förvandla Sovjetunionens angreppshandling till ett inbördeskrig har med indignation tillbakavisats.»

Le Temps ägnar sin gårdagsledare åt den rysk-tyska samverkan i Finlandsfrågan, som etablerats i Stockholm. Finnarna förmodas finna de ryska anspråken oantagliga. Säkert vore däremot, att Sverige erbjudit sina bona officia under tysk påtryckning. Det ankomme nu på finnarna att avgöra, hur de ryska kraven borde besvaras. Medan beslutet övervägdes, borde de göra klart för sig, att Frankrike och England, som redan bragt dem en avsevärd hjälp, vore redo att bringa dem en ännu mer avsevärd och mer omedelbar hjälp (»plus appréciable et plus directe»). De borde också göra klart för sig — och med dem alla folk, som stå tvekan på krigets tröskel — att man inte kan reglera en översvämning, och att hädanefter den tyska faran är oskiljaktig från den ryska faran. Artikeln är med tämlig säkerhet skriven av tidningens ene huvudredaktör, M. Chastenet, och torde av de försiktiga men likväl positivt förbin-

¹ Dok. 87.

dande ordalagen att döma ha tillkommit i intim kontakt med konseljpresidentens närmaste omgivning. Tidningens nyhetsmaterial från Finland och Skandinavien är genomgående hållet i en objektiv och mot vårt land ytterst hänsynsfull ton.

Mera oförblommerat och öppenjärtigt framlägges av Pierre Bernus en obestriddigen i vida kretsar förefintlig opinion i den Le Temps närstående Journal des Débats. Vad som sker i Stockholm, heter det, är »synnerligen allvarligt». Sverige söker förmå Finland till en neslig kapitulation av fruktan för två barbarer, som styrkan ensam kan hålla i schack. »Svenskarna äro rädda. Deras hållning kan endast förklaras genom denna känslöstämning som kommer så många fega handlingar åstad.» De hade redan rest svåra hinder mot den hjälpaktion, som likväl anmanats av Nationernas förbund, till vars »nästan fanatiska anhängare» de hörde, så länge de trodde sig utom all fara i dess hägn. — Sedan de avslagit den vädjan om hjälp, som Finland riktat till dem, ville de nu förmå detta land att lämna ut sig åt angriparen, bundet till händer och fötter. Det antydes att den svenska regeringen avskurit utlandspressens telefonförbindelser »liksom för att isolera de finska underhandlarna» och sålunda kunna »topprida» dem ostörd av världsoptionen. »Det skådespel som Sverige erbjuder världen är sorgligt nedslående (»attristant»), för att icke använda starkare ord, som likvisst vore på sin plats», heter det, och inga officiösa informationer från Stockholm, utsända med avsikt att mildra det dåliga intrycket, kunde fördölja sanningen: att svenska regeringen gjorde allt vad som stod i dess makt för att övertala Finland att acceptera en kompromiss, som måste få de mest förödande konsekvenser. Tidningen sätter sin lit till att Finland skall se sin räddning i en energisk vägran, följd av energisk handling från västmakternas sida — motiverad av omständigheterna lika mycket som av deras eget omedelbara intresse.

Morgonpressen fortsätter i dag sina angrepp mot svenska regeringen för dess påstådda tryck på Helsingforskabinettet, och flertalet tidningar uppmana enträget den finska regeringen att inkomma med en officiell vädjan till Paris och London om direkt hjälp i form av militär intervention.

Vladimir d'Ormesson i Le Figaro menar att Finland ännu icke fattat något beslut i detta ärende, då de tysk-svenska påtryckningarna sattes i gång. Finska regeringen visste i varje fall att den kunde räkna på västmakterna. Det funnes icke två krig i Europa, endast ett.

L'Oeuvre vill gärna tro, att det ej är fråga om något formellt ultimatum från rysk sida, eftersom något formellt krigstillstånd ej råder, och eftersom fredsförslaget överlämnats till Finland av en »vän»: Sverige (de ironiska citationstecknen äro redaktionens). Tidningen erkänner att Fin-

lands omedelbara grannar, »åtminstone hittills», låtit den av N. F. anbefallda materiella och humanitära hjälpen passera. Men om därtill fordras hjälp även i annan form, har finska regeringen endast att säga ifrån. M:me Tabouis antyder, att Ryssland givit Sverige vissa utfästelser i fråga om Ålandsöamas framtida status — det skulle rent av vara fråga om en broderlig delning — i ersättning för dess bona officia i medlingsaffären. Dock håller hon för sannolikt, att även inom finska regeringen vissa medlemmar önskade slut på kriget snarast möjligt — i den mån det icke bara gällde att vinna tid.

Léon Blum söker i *Le Populaire* komma till klarhet om vad som verkligen skett i det som synts ske. Han låter förstå, att om Finland nu riktade en vädjan till västmakterna, skulle en expeditjonskår transporteras och debarkeras i lämplig hamn utan att beslutet gjordes beroende av ett uttryckligt samtycke från Sverige och Norge. Han håller för troligt att finska regeringen på grund av föreställningar från svensk sida hittills avhållit sig att göra en dylik appell. Det vore dock en väsentlig fråga, som ännu vore obesvarad, hur Sverige och Norge skulle ställa sig, om Finland förkastade Rysslands »ultimatum» och formellt vädjade till England och Frankrike.

Lucien Bourguès spelar mera försiktigt på samma strängar i *Le Petit Parisien* och understryker faran av att Moskva installerade en Kuusineregering i de eventuellt lösryckta delarna av Karelen, som bleve en farlig magnet för vissa oroselement inom ett sålunda stympat Finland.

Marcel Pays i *Excelsior* finner Stockholm försatt i den falskast möjliga situation och förstår Sveriges tvekan. »För att försvara en neutralitet, som vore likvärdig med självuppgivelse under ryskt-tyskt ok, utsatte sig svenskarna för risken att nödgas bekämpa de nationer, som bragte Finland, Sveriges systemation, en direkt hjälp.»

Endast Henri de Kérillis i *L'Epoque* anmäler betänkligheter mot de ivriga försöken att forcera fram en officiell finsk vädjan till västmakterna och därmed framkalla en tysk intervention, vars konsekvenser icke kunde överblickas. Han anser det omöjligt för Finland att vägra antaga ett rimligt fredsförslag från rysk sida: men det nu framställda kunde endast sporra ett heroiskt folk till ny förtvivlad kamp. Vad Frankrike och England beträffar, vore deras folkopinion en smula desorienterad genom den vändning som händelserna tagit, om också deras diplomati icke röjde någon överraskning. Själv hade han i sin tidning sökt återhålla den okontrollerade entusiasm för Finlands sak, som nu hotade att draga in Frankrike och England i diplomatiska och militära aktioner, vilkas utgång måste förbli oviss och som kunde katastrofalt återverka på det allmänna krigsläget.

Annorlunda vore det, om man inskränkte sig till en militär operation

mot Narvik, avsedd att avskära den tyska järnförsörjningen därifrån och som ingen kombinerad tysk-rysk armé kunde hindra. Lyckades denna operation, vore för Frankrike och England mycket vunnet, men på vad sätt gagnades Finlands sak därav? Författaren frågar sig till slut, huruvida icke hemliga krafter kunnat vara i verksamhet för att förmå Paris- och Londonregeringarna att överge sin försiktiga hållning eller för att uppvärma västmaktsopinionen till en kokpunkt — med en hård psykologisk chock som beräknat bakslag efter ett avstående eller ett misslyckande.

Slutligen bör antecknas, att Paris-Soir, efter att ha varit i kontakt med beskickningen, nu utlovat en omedelbar dementi av tidigare återgivna rykten om svensk press på Finland i form av ett avbrott i hjälpverksamheten m. m.

25 pressurklipp bifogas vördsamt.

91. Prytz till H. Beck-Friis 9 mars 1940.

Handbrev, ink. till UD ¹¹/₃.

London den 9 mars 1940.

Härmed ett P. S. till mitt handbrev den 7 dennes i interventionsfrågan.¹ Sedan brevet skrivits — kurir avgick icke i går — hava underrättelserna om de finsk-ryska fredstrevorna ställt hela frågan om de allierades hjälp till Finland i en ny krass dager. Ett obehagligt antingen-eller synes rycka allt närmare inpå de styrande. I pressen har dock hittills endast få ledande uttalanden gjorts. De återspegla den plötsliga aktualiseringen av frågan om de allierades Finlandspolitik. Ännu i går, då alla tidningar voro fulla av meddelanden om fredsunderhandlingarna, saknades varje ledande kommentar i morgontidningarna, så när som på i »Daily Mail». Dess ledare gav närmast uttryck åt en dyster resignation inför möjligheten av en fred i Norden under tysk egid. Ingen kunde taga ansvaret att förmå Finland att kämpa vidare, eftersom den hjälp som utlovats av så många länder icke varit tillräcklig.

“Even now Britain and France should ask themselves whether they are prepared for large-scale intervention, or whether they are going to wash their hands of Finland. But, remember — if HITLER mediates successfully he will be installed as the friend and ’protector’ of Scandinavia.”

¹ Dok. 83.

I dag hava visserligen »Daily Telegraph» och »News Chronicle» ledare som framhålla, att aktivare stöd måste givas Finland, om det skall kunna kämpa vidare. »Times'» ledarskribenter och diplomatiska korrespondent tåga ännu.

Signifikativt nog hade den sistnämnde, McDonald, i går skrivit en liten försiktig kommentar, vari fredsryktenas betydelse reducerades och det erinrades om Finlands »heroiska och nästan ensamma kamp». Men denna notis — här bifogad — uteslöts, sedan den första midnattsupplagan tryckts.

I dag har emellertid tidningens parlamentariske korrespondent fått upphäva sin stämning i betydligt mer aktivistisk riktning. Han framhåller, att medlingsförsöken väckt mycken oro inom olika partier och slutar med en varning till regeringen, att nu måste en bestämd hållning intagas »för att giva inte bara Finland men också dess grannar en föreställning om de allierades avsikter, något som nu helt synes saknas». Jag bifogar artikeln i fråga.

Av uttalanden inom Foreign Office framgår, att man där är mycket ängslig för att ett finskt-ryskt fredsslut kommer att betyda en Pax Germanica i Norden med därav följande konsekvenser.

92. Sändebudet i Paris till UD 10 mars 1940.

Repetition av tidigare i förvanskat skick inkommet telegram.

Oron att fredskonversationerna skola resultera och Ryssland sålunda efter likvidering finska kriget återfå sin nu förlamade handlingsfrihet befinner sig här ständigt stigande. Tidningarna överflöda rykten och kommentarer allehanda slag och kritiken mot att icke Frankrike och England tidigare militärt intervenerat Finland tager sig starka uttryck. Allt tyder på att från fransk sida intet underlåtes för att söka förmå Finland intaga hårdast möjliga hållning.

93. Bankdirektören Marcus Wallenberg jun. till Boheman 10 mars 1940.

Telegram.¹

Under timslångt samtal 8 dennes med (*franske*) finansministern redogjort ingående Sveriges politik samt järnmalsfrågan. Mitt intryck finansministerns uppfattning följande frågor var: Han ansåg sannolikt

¹ Insänt genom beskickningen i Paris.

finnarna komma acceptera fred. Skulle konflikten likväl fortsätta komma de allierade alltjämt leverera material samt skicka volontärer i den utsträckning Sverige medger. Större expeditionskår ej påtänkt. Förutom upprätthållandet Finlands självständighet är motivet baserat egoistiskt intresse Rysslands försvagande i förhoppning intern omvälvning. Västmaktskrigets avgörande var knutet till Svarta havet.

94. Sändebudet i Paris till UD 11 mars 1940.

Telegram.

I anledning av allt våldsammare pressattacker mot Sverige ny demarche i dag gjord censuren för att fästa uppmärksamheten på att Sveriges attityd ofta framställs i falsk dager och göres till föremål direkt kränkande uttalanden. Vederbörande lovade söka åstadkomma framställningens beaktande samt meddelade förbud, i går utfärdad, beröra frågan svenskt-norskt veto truppassage.

95. Sändebudet i Paris till UD 11 mars 1940.

Telegram, ink. till UD 12/3.

Då den hätska lögnkampanjen mot Sverige trots alla demarcher oavbrutet fortgår och parlamentsdebatt Finlandsfrågan börjar i morgon har jag i samförstånd med Wallenberg icke ansett mig kunna underlåta vidtagna åtgärder för publicering vissa tillrättaläggande uppgifter. Se vårt telegram nr ... ¹ Quai d'Orsay och censuren underrättade och uttala sitt fulla gillande.

96. Sändebudet i Paris till UD 11 mars 1940.

Telegram, ink. till UD 12/3.

Följande aktstycke har i dag tillställts Havas för publicering i morgondagens tidningar:

Tant de rumeurs et d'hypothèses — souvent complètement dénuées de fondement — circulant ces derniers jours sur le rôle qu'aurait joué la Suède dans les pourparlers en cours entre la Finlande et l'U. R. S. S., la Légation de Suède à Paris tient à préciser

¹ Dok. 96.

1:o) que l'initiative de ces pourparlers n'a nullement été prise par le gouvernement suédois qui s'est confiné strictement dans le rôle d'intermédiaire entre les deux gouvernements finlandais et soviétique sans assumer en aucune manière celui de médiateur,

2:o) que la Suède, évidemment, n'a pas exercé une pression quelconque sur la Finlande, ainsi que, du reste, elle n'a pas été elle-même l'objet d'une telle pression de la part de l'Allemagne ou de n'importe quel autre pays,

3:o) et que, par suite, à aucun moment, comme on l'a parfois prétendu, la Suède n'a suspendu les transports ou les livraisons de matériel pour la Finlande, à laquelle elle continue, pour sa part, à apporter une aide de plus en plus intense dans le cadre antérieurement établi.

Översättning av det Agence Havas tillställda aktstycket.

Då så många — ofta fullständigt grundlösa — rykten och hypoteser under de senaste dagarna varit i omlopp beträffande den roll Sverige skulle ha spelat i samband med de pågående underhandlingarna mellan Finland och U. S. S. R., finner sig svenska beskickningen i Paris föranlåten precisera

1., att initiativet till dessa underhandlingar ingalunda tagits av svenska regeringen, som strängt begränsat sin roll till den av en förmedlare mellan finska och sovjetryska regeringarna utan att på något sätt påtaga sig rollen av medlare,

2., att Sverige givetvis icke utövat någon som helst påtryckning på Finland liksom det för övrigt självt icke blivit föremål för någon sådan påtryckning från Tysklands eller någon som helst annan makts sida, och

3., att Sverige följaktligen icke, såsom man emellanåt påstått, vid något tillfälle inställt transporterna eller leveranserna av materiel till Finland, åt vilket land det för sin del fortsatt att lämna en alltmera intensifierad hjälp inom tidigare fastställd ram.

97. UD till sändebudet i Paris 11 mars 1940.

Telegram.

Enligt utsändning Paris Mondial i går skall Marcel Pays, Excelsior, påstått att svenske utrikesministern varnat den finske att om utländska frivillighjälpen blir för stor skulle Sverige tvingas inställa sina transporter. Detta påstående bör dementeras enligt instruktion vårt telegram nr . . . ¹ svensk radioutsändning i kväll bemötes påståendet.

98. UD till sändebudet i London 11 mars 1940.

Telegram.

Med anledning tonen i fransk och engelsk press bör Ni söka lämpligt tillfälle att framhålla för utrikesministeriet att ingen som helst svensk-tysk kontakt Finlandsfrågan förekommit och att varje tal om svensk-tyskt närmande fullständigt ogrundat.

¹ Dok. 89.

99. Prytz till Boheman 11 mars 1940.

Handbrev, ink. till UD ¹⁴/₃.

London den 11 mars 1940.

Ehuru jag icke haft någon direkt anledning att själv söka Halifax eller Cadogan under de sista fjorton dagarna, har jag vid samtal med kollegor, som med dem berört de finsk-ryska underhandlingarna, erfarit, att man i Foreign Office visat en stigande förståelse för de svenska synpunkterna.

Om jag sammanställer detta med andra upplysningar från militärt håll, är det ganska tydligt, att man inom kabinettet varit tveksam om Englands politik, och att särskilt i fråga om en militär intervention i större skala till Finlands hjälp meningarna varit mycket delade. De synas alltmer hava utvecklats i en riktning, som skiljer sig från den franska.

I parlamentet i eftermiddag meddelade premiärministern till svar på en fråga från oppositionen, att han i saknad av officiella rapporter ännu icke vore i stånd att lämna några upplysningar om Englands ställning till de pågående konversationerna.

På särskild fråga konfirmerade han, att, för det fall att Finland anhölle om hjälp, sådan skulle lämnas av England och Frankrike i största möjliga utsträckning och under Nationernas förbunds egid. I vilken utsträckning andra länder kunde komma att medverka, ville han ej yttra sig om. En sekundär fråga från Labour håll, om England vore berett kränka de skandinaviska ländernas neutralitet, lämnades obesvarad.

Aftontidningarna i dag publicera officiellt den av mig tidigare integrerade uppgiften, att Sovjet den 22 februari anhöll om engelsk medling, vilket avböjdes, då villkoren syntes Foreign Office alltför betungande för Finland.

»Evening Standard» slutar i dag sin ledare, som bär överskriften »Kaleidoscope», med följande:

»De tidningar, vilka synas antyda, att Finland borde fortsätta striden oberoende av villkoren, borde betänka sitt ansvar. Storbritannien skulle endast kunna tillråda en sådan kurs, om det vore i stånd att lämna överbälgigande (»immense») militärt bistånd. Det geografiska läget, oberoende av allt annat, utesluter möjligheten av något sådant.»

Jag är icke ängslig för den slutliga engelska opinionsbildningen vis à vis Sverige, om Finland skulle besluta sig för fred. Vi komma en tid att få uppbära ansvaret för det, som väl bliver framställt som en kapitulation, men inom ledande kretsar tror jag, under förutsättning att tyska garantier icke komma i fråga, att vår politik så småningom skall vinna förståelse.

100. Sändebudet i London till UD 12 mars 1940.

Telegram.

Chamberlains underhusförklaring i går icke avsedd utgöra svar på frågan om truppsändning Finland även om denna innebure neutralitetskränkning. Denna fråga framställdes muntligen efter förklaringen och lämnades obesvarad. Förklaringen anses i regel stärka finnarnas förhandlingsläge. Maisky meddelade mig i dag att överenskommelse klar alla huvudpunkter. Pressen lägger tungt ansvar på Sverige både för förhindrande effektiv allierad hjälp, vilken vägran icke anses helt oåterkallelig, och för förmedling av ryska fredsvillkoren, vilka antagas överensstämma med dem som London tillbakavisade 22 februari. Indirekt svenskt tryck Finland antydes alltjämt.

101. Sändebudet i Paris till UD 12 mars 1940.

Telegram.

Vid besök i dag hos Champetier de Ribes utvecklade jag ånyo utförligt linjerna svensk Finlandspolitik och dementerade kategoriskt med utgångspunkt från beskickningens gårdagskommuniké¹ allehanda i tidningarna återgivna falska tendentiösa rykten. Jag framhöll vidare med hänsyn vidmakthållandet av de traditionellt så vänskapliga förbindelserna Sverige—Frankrike önskvärdheten att tidningarna instruerades iakttaga varsamhet vid publicering av okontrollerade, ofta uppenbart orimliga uppgifter från alla möjliga otillförlitliga källor, ävensom att i den mån kritik av svenska politiken ansågs böra ifrågakomma i varje fall giva densamma värdig form med undvikande av de ohövligheter och hätska utfall, som nu dagligen återkomma. Vederbörande förklarade sig ej vilja dölja att, även om svenska folket alltjämt åtnjöte stora sympatier i Frankrike, den svenska regeringens politik i vida kretsar betraktades med utpräglad misstro, vilket givetvis i viss grad berodde på det realpolitiska skälet att i nuvarande situation Sveriges och Frankrikes intressen icke helt sammanfölla. Han erkände emellertid det berättigade i mina invändningar mot tidningspressens ryktessmideri och olämpliga utfall samt lovade ånyo att göra sitt bästa för att tonen skulle dämpas.

¹ Dok. 96.

102. Sändebudet i Paris till UD 12 mars 1940.

Telegram, ink. till UD ¹³/₃.

I sitt mot svenska regeringen starkt hostila tal i kammaren efterlyste Daladier upprepade gånger finsk appell militärintervention västmakterna. Uteblivandet tillskrevs svensk påtryckning. Sverige hade till och med hotat uppriva järnvägsrälsen för hindrande allierad truppassage. Antydan gjordes vidare om starka meningsbrytningar inom svensk opinion, vilka oavsett regeringens nuvarande ståndpunkt kunde medföra ändrat läge möjliggörande trupptransporter med hjälp modiga svenska arbetare. Talet präglad av djup besvikelse över Finlands tystnad och stor villrådighet trots starka ord. Kammarens ljumma applåd antydde desorientering i nyskapad situation. Blum beklagade, att Daladier ej nöjt sig med Chamberlains korta förklaring utan begått onödiga verbala förlöpningar. Ovanstående utgör sammanfattning av en beskickningstjänstemans intryck av talet, vartill texten ännu ej föreligger. Måhända komma vissa partier att undertryckas av censuren, vilket tidigare vid olika tillfällen skett.

103. Prytz till Söderblom 12 mars 1940.

Handbrev, ink. till UD ¹⁵/₃.

London den 12 mars 1940.

Jag sänder härmed det officiella referatet av interpellationsdebatten den 6 dennes angående järnmalmstransporterna i norska territorialvattnet.

Till svar på frågan, om regeringen hade kännedom om dessa transporter, och huruvida något försök att uppbringa sådana laster hade gjorts, svarade Churchill, att regeringen vore väl medveten om transporterna och deras betydelse för Tyskland, »but the arrest of such traffic would involve many serious considerations».

På en »supplementary question» angående eventuella repressalier gentemot de tyska sänkningarna av neutrala fartyg svarade Churchill undvikande, att alla relevanta omständigheter äro under ständigt övervägande.

104. Note från brittiska beskickningen 12 mars 1940.

Lämnad av Mallet till Günther ^{13/3}.¹

Stockholm, 12th March, 1940.

Your Excellency,

I have the honour to inform Your Excellency, under instructions from His Majesty's Principal Secretary of State for Foreign Affairs, that His Majesty's Government in the United Kingdom have received from the Finnish Government an urgent request that they and the French Government should make an immediate appeal to the Swedish and Norwegian Governments to permit the passage of British and French military forces across Swedish and Norwegian territory to Finland.

2. In these circumstances I have the honour to request the permission of the Royal Swedish Government for the early passage of such forces across Swedish territory.

3. A similar communication is being addressed to the Norwegian Government by His Majesty's Minister at Oslo.

I have the honour to be,
with the highest consideration,
Your Excellency's most obedient,
humble Servant

V. A. L. Mallet.

Översättning.

Stockholm den 12 mars 1940.

Eders Excellens,

På uppdrag av Hans Majestäts statssekreterare för utrikes ärendena har jag äran meddela Eders Excellens, att Hans Majestäts regering i det Förenade Konungariket från finska regeringen mottagit en brådskande begäran att brittiska regeringen och franska regeringen omedelbart måtte rikta en framställning till svenska och norska regeringarna att medgiva transitering av brittiska och franska trupper genom svenskt och norskt territorium till Finland.

2. Under sådana omständigheter har jag äran anhålla om Kungl. svenska regeringens tillstånd till snar transitering av dylika trupper genom svenskt territorium.

3. En liknande framställning riktas av Hans Majestäts minister i Oslo till norska regeringen.

Jag har äran etc.

V. A. L. Mallet.

¹ En motsvarande framställning gjordes muntligen från finsk sida den 11 mars 1940 och besvarades s. d. i följande ordalag:

»Svenska regeringen måste fortfarande svara bestämt nej, då den anser, att följden bleve Nordens indragande i storkriget med olyckliga konsekvenser för hela Norden.»

Mallet torde muntligen ha erhållit samma svar.

105. UD till sändebudet i Paris 12 mars 1940.

Telegram.

Enligt presstelegram skulle franske konseljpresidenten i kammaren bl., a. hava yttrat, att han väl kände till de påtryckningar, som svenska regeringen utövat på den finska. Om detta riktigt återgivande, bör Ni omedelbart inlägga energisk protest samt anhålla om uppgift, på vilka informationer Daladier stöder dessa grundlösa påståenden.

106. Intervjuuttalande av Günther 12 mars 1940.

Riktat till Agence Havas' korrespondent i Stockholm, M. Serge de Chessin.

A la question relative aux origines de la négociation russo-finlandaise le ministre déclara ce qui suit: L'initiative des pourparlers est venu de la Russie. Le gouvernement suédois a reçu les propositions soviétiques et les a fait connaître au gouvernement finlandais. Il était tout naturel que la Suède, amie de la Finlande, se comportât de cette manière. La Suède n'avait aucune raison pour dissimuler les conditions russes. En cachant à la Finlande ce que pensait l'ennemi de ce pays, le gouvernement suédois aurait accompli un acte inamical envers une nation presque alliée.

Le représentant de l'Agence Havas demanda ensuite au ministre: Est-ce qu'une tierce puissance n'a pas cherché à exercer une action en faveur de la médiation suédoise?

Nous n'avons eu aucun contact avec l'Allemagne, répondit le ministre, concernant cette affaire. Je vous donne l'assurance que pas une parole n'a été échangée à ce sujet. Nous n'avons agi que pour aider la Finlande. Nous avons transmis les propositions reçues. Nous ne les avons jamais recommandées.

Après avoir expliqué notre rôle, conclut le ministre, je ne puis m'empêcher d'exprimer un certain étonnement à constater que le public en France a mal compris notre situation et notre politique.

Översättning.

På fråga om upphovet till de rysk-finska förhandlingarna förklarade ministern följande: Initiativet till förhandlingarna togs av Ryssland. Svenska regeringen har mottagit de sovjetryska förslagen och bragt dem till finska regeringens kännedom. Det var helt naturligt, att Sverige såsom Finlands vän uppträdde på detta sätt. Sverige hade intet skäl att hemlighålla de ryska villkoren. Genom att för Fin-

land dölja, vad detta landa fiende tänkte, skulle svenska regeringen ha utfört en ovänlig handling gentemot en nära' nog allierad nation.

Agence Havas' representant frågade därpå ministern: Har icke en tredje makt sökt företaga en aktion för att främja en svensk medling?

Vi ha icke haft någon kontakt med Tyskland i detta ämne, svarade ministern. Jag försäkrar Eder, att inget som helst meningsutbyte i saken ägt rum. Vi ha endast handlat för att hjälpa Finland. Vi ha vidarebefordrat de ryska förslagen. Vi ha aldrig anbefallt dem.

Efter att förklarat vår roll — slutade ministern — kan jag ej underlåta att uttrycka en viss förvåning över att konstatera, att allmänheten i Frankrike missförstått vårt läge och vår politik.

107. Hennings till Günther 12 mars 1940.

Rapport 343, ink. till UD ¹⁶/₃.

Paris den 12 mars 1940.

Den våldsamma storm, som blåst upp i den franska pressen med anledning av de romantiserade indiskretionerna rörande de finsk-ryska fredsförhandlingarna i Paris-Soir nådde på söndagen sin höjdpunkt. Beskickningens omedelbart gjorda demarcher såväl hos censurmyndigheten som vid Quai d'Orsay, varom på annat sätt inrapporterats,¹ synas ha medfört omedelbart resultat såtillvida som den hätska lögnkampanjen dämpats och kritiken av den svenska regeringens hållning bibragts en mer hyfsad; ton. Därtill har väl också i sin mån bidragit en växande undran över Finlands hårdnackade tystnad inför de allt enträgnare framförda kraven på en vädjan över Sveriges huvud om direkt och väpnad hjälp från de allierades sida. Beskickningens muntliga och skriftliga klarlägganden och dementier i press och radio ha överallt beredvilligt mottagits och offentliggjorts, men för morgondagen kan ingen svara, då konseljpresidenten själv i dagens kammartal icke blott underlåtit att fästa avseende vid vad som från svenskt håll framförts utan själv lämnat nya bidrag till ryktessmideriet, däribland sådana, som veterligen förut stoppats av censurmyndigheten. Men det bör framhållas, att även om denna systematiska hetskampanj mot de skandinaviska länderna är icke blott tolererad utan även dirigerad från högsta ort, så vilar den dock på en stark och utbredd folkstämning, som uppriktigt ömmar för Finlands öde oberoende av alla strategiska och allmänt politiska kombinationer, vartill en utvidgning av stormaktskriget mot norr kunde ge anledning. Om Finlandspolitiken här skulle aktiviseras i en av Sverige icke önskad riktning, kan givetvis en situation när som helst inträda, då beskickningen mer eller mindre försättes ur spelet som reglerande faktor i opinionsbildningen.

Vad Le Temps beträffar, har den visserligen i ledande artiklar den 10

¹ Dok. 94, 95 och 96.

och 11 dennes energiskt pläderat den av regeringen uppenbarligen omfattade tesen om Sverige som ett av fruktan för krigiska komplikationer lydigt redskap i Tysklands händer, men tonen är genomgående värdig och korrekt. Finland förutsattes ha gått med på fredsförhandlingar under detta dubbla tryck. Om de allierades militära undsättningsprojekt talas endast i allmänna ordalag, dock med understrykande av den fasta viljan att aktivt ingripa efter anfordran.

De tre huvudinterpellanterna i deputeradekammaren, Léon Blum, Fernand-Laurent och L. O. Frossard, påyrka var i sin tidning, att de allierades militära hjälpkaktion i händelse av en finsk vädjan bör sättas i verket, även om Sverige och Norge skulle motsätta sig genommarsch. Blum erinrar i *Le Populaire* om folkförbundstraktatens stipulationer i detta avseende och uttrycker en bestämd förhoppning att en direkt och formell vädjan från finsk sida skulle medföra uttryckligt samtycke till genommarsch från Sverige och Norge. Några goda råd och förmaningar hade Finland icke behov av, och man kunde småle »litet otåligt och irriterat» åt vissa Parisjournalisters beskäftighet i denna väg, men huvudsaken vore att Frankrike och England utan omsvep och tydligare än hittills någonsin skett gåve tillkänna sin beredvillighet att taga steget fullt ut och acceptera alla konsekvenser av sitt handlande.

Fernand-Laurent anser i *Le Jour* att opinionen från krigets första dag förstått, att Finland utgjorde »en sektor av vår egen front», icke minst med hänsyn till Tysklands intressen för det svenska järnet. Om Sverige, terroriserat av Tyskland, i sin tur terroriserat Finland, så att det icke vågade rikta en vädjan till västmakterna, stode man inför den katastrofala eventualiteten att i stället Hitler uppkallades att ingripa. Finland liksom dess grannar hade sedan endast att undergå Tjeckoslovakiens öde. Detta land hade icke vädjat, och därför hade Frankrike och England förblivit passiva.

L. O. Frossard finner i *La Justice* frågans kärnpunkt ligga i vad Frankrike och England egentligen skola taga sig till, om Finland till slut icke accepterar erbjuden hjälp.

Marcel Pays i *Excelcior* fastslår att Europa icke upplevat ångestfullare dagar sedan fientligheternas början. Sverige hade åtagit sig en beklämmande uppgift. Stockholm — liksom Berlin — förnekade, att det fallit undan för påtryckningar utifrån. Den annars så frispåkiga svenska pressens tystnad vore mera värtalig än allt polemiserande på denna punkt. »Vi vägra tro att det nobla Sverige driver sin finska systemation till en så föga berättigad och så fullkomligt onödig kapitulation» (som en kompromissfred skulle innebära). Svenska regeringen hade ännu icke dementerat att hr Tanner av den svenske utrikesministern underrättats om, att ett alltför betydande tillopp av utländska frivilliga skulle

tvinga Sverige att inställa vidare transporter. Ingen statsman kunde taga ansvaret av en sådan åtgärd inför historien. (Beskickningen har i dag dementerat.)

Kulmen i kränkande omdömen och försåtliga antydningar når M:me Tabouis i L'Oeuvre av den 10 dennes. Upprepade gånger talas om Sveriges fega och eländiga hållning (»l'attitude lâche, miserable de la Suède» eller »de Stockholm»). Det funnes en chans på tre att marskalk Mannerheim och de ministrar, som vore för fortsatt motstånd och appell till västmakterna, hembure spelet mot fredsmäklarna i Moskva. Det svenska utrikesutskottet skulle ha gått i författning om att »vidtaga alla nödiga åtgärder för att kunna bjuda väpnat motstånd mot varje intervention, varifrån den än komme», en gest, som man i Paris och London icke tillade större betydelse utan betraktade »som en ynkelig manöver ('manœuvre médiocre') av svenska regeringen för att besvara pressens stränga men rättvisa domslut». Icke minst den amerikanska opinionen med president Roosevelt påstås vara »konsternerad» över Sveriges hållning. Censuren har farit hårt fram med den temperamentsfulla damens utgutelser i dagens nummer, men i stället presenteras en karikatyr av Finland som den stackars Josef, bortschackrad till rövarna Stalin och Hitler av sina nordiska bröder, och i tidningens manchette sages Sverige vilja inskränka sig till rollen av en tampong—kloroformerad, frågas det.

Det må räcka med detta urval av förvrängda fakta och otidigheter i ord och bild, överflödande framför allt i reportageartiklar från Helsingfors och de skandinaviska huvudstäderna. Några tidningar, såsom Le Journal, Le Petit Parisien och Le Matin, innehålla dock även välvilligt hållna korrespondenser med redogörelser för den intensifierade svenska hjälpverksamheten.

Henri de Kérillis varnar alltjämt i L'Epoque för förhastade beslut, som skulle ge Frankrike och England en ny öppen fiende och en ny front, där krigslyckan kunde bli oviss. Det vore uppenbart, att i Finlandsdramat sentimentala faktorer tagit överhand över realpolitiska hänsyn vid bedömandet av situationen. Fransmännen borde icke förgäta, att det är Tyskland som är huvudfienden, och att alla händelser, stora och små, som kunde inträffa på vår planet, i Finland som annorstädes, borde bedömas främst med hänsyn till sina omedelbara återverkningar på det fransk-tyska kriget. Det gällde att icke splittra sina krafter. Svårigheterna för en effektiv krigföring på en avlägsen front i norr specificeras. »När det gäller att förhandla med Sverige och Norge, som för ögonblicket förbjuder oss att komma fram den vägen, d. v. s. den enda användbara vägen, måste man dock räkna med vilken ofantlig trumf även en tillfällig erövring av malmfälten och malmhamnarna skulle ge de allierade på hand», n. b. om man verkligen lyckades komma dit — och komma först

dit. Sådant kunde diskuteras i pressen, men det kunde medföra oberäkneliga risker, om en talare eller konseljpresidenten själv i en offentlig kammardebatt läte locka sig att avslöja tankar och planer, som borde förbli hemliga. Finland hade ännu icke riktat någon appell, trots att västmakterna inviterat landet därtill. Finland icke blott tvekar utan är i färd med allt förhandla med Ryssland. Under sådana förhållanden kan ingen ta sig något bättre före än att avvakta Helsingfors' beslut. — Sådana realpolitiska utläggningar ägnar nu även Gustave Hervé i La Victoire denna fråga.

Ett femtiotal pressurklipp bifogas vördsamt för det intresse de kunna erbjuda.

108. Sändebudet i Paris till UD 14 mars 1940.

Telegram.

Edert telegram nr . . .¹ Har i dag hos kabinettchefen Coulondre ånyo kategoriskt dementerat den av Daladier i går trots beskickningens alla föregående dementier upprepade uppgiften svensk påtryckning Finland ävensom förfrågat mig varifrån dessa rykten emanerade. Efter tvekan och sedan jag bestämt lovat att Coulondres uttalanden skulle av UD betraktas strikt konfidentiellt och absolut ej tillåtas sippra ut, meddelade Coulondre, att uppgiften främst emanerade rapportering från Stockholm däribland gjorts gällande att Erikko dag efter dag uppkallats UD, därifrån han återkommit alldeles uppriven antydande hård påtryckning utövades för fredsslut Ryssland. Sedan jag beklagat felaktiga rapporter igen, tillade Coulondre, att man ju för övrigt kunde ha olika uppfattning om vad som menades med »pression». Å franskt håll ansåg man i varje fall, att Sveriges avslag på icke blott Finlands vädjan militärhjälp utan också på västmakternas begäran transitering trupper utgjorde en påtryckning, som visserligen kunde betecknas som indirekt men likväl vara allra allvarligaste slag. Sedan vi längre stund diskuterat riktlinjerna för svenska Finlandspolitiken, vilka Coulondre förklarade sig som gammal diplomat själv förstå utan att kunna ställa i utsikt förståelse hos franska folkopinionen, berörde jag de uttalanden angående svenskt hot att uppriva järnvägsrälsen m. m., vilka av Daladier fällt i kammaren men undertryckts i officiella parlamentsreferatet. Härpå svarade Coulondre undvikande, att det var sagda referat, som gällde, och att han följaktligen ej kunde inlåta sig på diskussion om vad den temperaments fulle Daladier först låtit undslippa sig men sedermera ansett sig böra undertrycka.

¹ Dok. 105.

109. Sändebudet i Paris till UD 14 mars 1940.

Telegram, ink. till UD 15/3.

Pressen karakteriserar allmänt Tanners tal såsom en övertygande anklagelseakt mot Sverige. Jour kallar svenske utrikesministerns förklaringar¹ »embarassées» bekräftande styrkan Tanners argument. Pertinax skriver att liten skandinavisk stat av störres påtryckningar föranletts dagtinga med Sovjet hellre än att ingå allians med västmakterna, som försummat tillfälle ockupera svenska malmfälten, men skadan ännu reparabel om England i morgon skickar eskader till Narvik. Finlands kapitulation graverande hypotek för Sverige och Norge, tvingar västmakterna revidera politik mot neutrala. Fernand-Laurent skriver i Le Jour: Sedan skandinaviska fronten erbjudande förstklassig utgångsbas bortfallit, vart skola vi nu överflytta kriget? Le Temps skriver : Genom underliga manövrer lyckades Tyskland betjäna sig av de skandinaviska staterna att göra Ryssland tjänst. Blum upprepar Finlands sak västmakternas men orimligt kasta ansvaret helt på Sverige. Sträng självrannsakan nödvändig. Flera tidningar beklaga västmakternas långsamhet att fatta beslut, se däri bidragande orsak till Finlands kapitulation. Enligt L'Oeuvre Sverige spelat Konstantins roll världskriget förhållande Salonikiexpeditionen till Serbiens undsättning. Kérillis säger, vi tagit moraliskt parti utan att handla effektivt, därför nu enorm desillusion, enda tröst kanske undslupit fruktansvärd eventualitet att armé krossats mellan tysk-ryska härmassor på krigsskådeplats, som avskräckt Napoleon mer än Moskva.

110. Sändebudet i Paris till UD 14 mars 1940.

Telegram.

Pressen riktar i dag bittra förebråelser Sverige. Paris-Soir anser svensk dolk givit Finland nådestöten, Sverige Norge varit bolsjevismens hitlerismens hantlangare, majoriteten skandinaviska opinionen på allierades sida i finska dramat. Regeringarna hade svikit. Pertinax anser svensk påtryckning bevisad genom Köpenhamnskommunikén, utövad genom upprepade råd från Stockholm. Allierades sak lidit moralisk snarare än materiell skada. Finlands kapitulation kunde dock försvåra avskärandet av Tysklands malmförsörjning och förhindrandet tysk-ryska manövrer Nor-

¹ Avgivna i riksdagen den 13 mars 1940.

ges kust. London borde omedelbart draga konsekvenserna av Altmark-affären. Le Temps finner tidpunkten ej inne att fördela ansvaret men skandinaviska staternas vägran tillåta genommarsch avgörande faktor. Finland nu indraget tysk-ryska imperialismens malström. Svenska pressens smärtfyllda kommentarer utförligt citerade.

111. Hennings till Günther 14 mars 1940.

Rapport 350, ink. till UD ¹⁸/₃.

Paris den 14 mars 1940.

Den i fransk press och radio pågående hetsen mot Sverige företer ett ständigt ökat tempo i trots av alla de tillrättalägganden som från svensk sida gjorts och göras, och vårt land överöses för närvarande med uttryck som »la lâcheté de la Suède», »la méprisable trahison de la Suède», »la Suède au pilori», »la honteuse complaisance de la Suède envers l'Allemagne et la Russie». Även vid en ytlig förbindelse med den franska allmänheten kommer högggradig förtrytelse mot Sverige till eklatanta uttryck, och man får i själva verket en mycket stark känsla av att denna press- och radiohets i icke ringa grad uppbäres av en i landets breda lager rådande djupt känd indignation över den roll, som Sverige, jämte Norge, spelat i det finska dramat. Det är också oförtydligt att den franska folksjälén, som med den mest uppriktiga beundran följt det finska folkets heroiska kamp, med värme gjort den finska saken till sin och därför i avsaknad av god vilja med svårighet kan sätta sig in i de skandinaviska ländernas speciella problem, risker och svårigheter, vartill givetvis i sin mån bidragit att dessa länder själva av neutralitets- och andra liknande hänsyn icke ansett sig kunna eller böra i full utsträckning lämna de upplysningar, som kunnat ställa problemen i en något klarare dager.

Man kan emellertid icke blunda för att det franska folkets på sistone allt starkare reaktion gentemot vårt land icke enbart kan karakteriseras som en spontan yttring utan i anseelig grad avsiktligt uppammats och delvis mot bättre vetande underblåsts från officiellt håll. Det har nämligen för de styrande i Frankrike framstått som angeläget, att i den situation, vars inträdande på sistone förutsetts och numera även i och med den finsk-ryska fredsuppgörelsen synes hava inträtt, söka skapa sig ett eget moraliskt alibi samt inför massorna i största utsträckning övervältra skulden på annat håll och värja sig själva för de förebråelser för obehållsamhet, senfärdighet och bristande konsekvens som även från egna leder, enkannerligen på höger- och socialistiskt håll, rests mot den nu sittande franska regeringen. Att det därvid fallit sig naturligtast att

göra Sverige, den ledande makten i Norden och det med Finland mest befryndade och därför i förhållande till detsamma mest förpliktade landet, till syndabock har icke endast utgjort den enklaste och mest farbara utvägen utan har även med tanke på exempelvis vårt lands järnmalmleveranser till Tyskland kanske bedömts såsom den på längre sikt mest opportuna lösningen.

Misstämningen mot Sverige synes dessutom ha funnit sin näring i den omständigheten att det nu uppnådda avbrytandet av fientligheterna mellan Finland och Ryssland omintetgjort de otvivelaktigt på ledande franskt håll fullt medvetet och varmt hysta förhoppningarna om att i Norden finna en med hänsyn till moralen inom Frankrike högeligen önskvärd utlösning av kriget med Nazi-Tyskland. Redan på ett tidigt stadium av det nu pågående stormaktskriget tillskrevs de allierades överbefälhavare, general Gamelin, yttrandet att nog vore han villig och beredd att slåss bara man gåve honom en krigsskådeplats (annan än Maginot- och Siegfriedlinjerna), och förlusten av den nästan inom räckhåll varande utsikten att i dyligt syfte kunna tillskapa sig en sådan valplats på Sveriges jord utgör säkerligen i hög grad förklaringen på de gentemot vårt land ej blott i den dirigerade pressen utan även å högre ort med stor frekvens återkommande attackerna av »mauvaise humeur».

Det torde vidare föreligga en annan sida av saken, som synes värd att anteckna. Kriget mellan Finland och Sovjetryssland och de därmed förbundna finska hjältedåden och kampresultaten hava på ett utomordentligt välkommet sätt tjänstgjort som en avledare av den franska allmänhetens uppmärksamhet på den praktiskt taget totala bristen på krigshändelser vid den egna fronten samtidigt som den mättat den i nuvarande situation i vida kretsar efter krigiska bedrifter hungrande sensationslystnaden. Denna avledare har nu bortfallit. Och icke nog härmed. Den omständigheten, att nu på ett betydelsefullt frontavsnitt i Europa fredstillstånd inträtt, kan befaras i hotande grad verka suggestiv på de efter fred längtande elementen i landet liksom hos alla de mobiliserade med anhöriga, vilka ha svårt att fatta meningen med detta krig, som icke är något krig, och den overksamhet vid fronten, vilken liksom icke ger tillräcklig motivering till alla de redan gångna sex krigsmånadernas umbäranden för såväl de inkallade som de i det inre av landet kvarblivna. Man torde alltså ha anledning utgå ifrån att den finsk-ryska freden på ansvarigt håll ur denna synpunkt bedömes såsom en allvarlig faktor inför en eventuellt fortsatt händelselöshet i själva stormaktskriget och en befarad ny fredsoffensiv från ett eller annat håll.

Vad särskilt konseljpresidenten Daladier angår, torde de ohemula angreppen på Sverige och svenska regeringen, vartill han lät förlöpa sig under kammardebatten tisdagen den 12 mars, jämväl sammanhånga med

det förhållandet att han själv personligen kanske i högre grad än någon av alla sina kolleger är ansvarig för den kortsynta och med tanke på vad Frankrike kunde ha gjort, om det verkligen velat gentemot Ryssland komma Finland till undsättning, vacklande och motsägelsefulla politik, som landet fört i den finska frågan. Den kritik, som av interpellanterna rörande Finlandshjälpen och dem närstående håll riktas mot konseljpresidenten, har t. o. m. å välinitierat håll betecknats som så skarp, att framläggande i deputeradekammaren av en missförtroenderesolution framstått som en nära till hands liggande och av omständigheterna betingad utväg. Om man i den nationella enighetens och prestigens namn samt med tanke på den obrutna fronten i kriget mot nazismen dragit sig härför, skulle detta närmast bero på att man ej ansett sig ha funnit en pålitlig och för krigets beslutsamma fullföljande lämplig kandidat till konseljpresidentposten, av sådan storleksordning och personlig utrustning, att den franska folkfantasiens och kampviljan kunnat beräknas bli i tillämplig grad mobiliserad.

112. Sändebudet i Paris till UD 15 mars 1940.

Telegram, ink. till UD ¹⁶/₃.

Presskampanjen fortsätter. Koht kastar skulden Sverige för vägran truppassage, rubricerar Figaro. Norske utrikesministerns tal överallt tillrättalagt sådan tolkning. Eftersom Sverige vägrat, kunde Norge ej annat, rubricerar Le Matin. Flera tidningar, Le Matin, Paris-Soir, Excelsior, angripa Sverige för brott mot förbundspaktens artikel 16. Beskickningen skall beriktiga. General Duval, Journal des Débats, urskuldar Sverige, som offrat allt, kanske till dels sin heder, för undvika krig. Armén, förut svag, ytterligare försvagad genom avstående tredjedel av sin krigsmateriel till Finland. Paris-Soir specificerar efter svenska pressen materiella Finlandshjälpen. Tabouis skriver L'Oeuvre Tyskland redan börjat politisk ekonomisk militär exploatering Skandinavien. Västmakterna försummat tillfälle ej blott ärofullt strida för Finland men också lagligen bekämpa Sveriges Norges kuriösa neutralitetsuppfattning samt malmexporten Tyskland nu fyllande 85 procent landets behov. Excelsior tillskriver svenska pressens riposter hänvisande Polens öde intensifierad tysk propaganda. Le Temps anser nordisk assistanspakt nu verkningslös.

114. Prytz till Günther 20 mars 1940.

Rapport 443, ink. till UD ²⁶/₃.

London den 20 mars 1940.

Premiärministerns med stort intresse motsedda försvar för Englands Finlandspolitik avgavs i går under en debatt i underhuset över den allmänna krigsföringen. I överhuset berördes även samma ämne i ett anförande av Lord Halifax.

»Det var med bitterhet», sade premiärministern, »som man nödgats konstatera, att finnarnas hjältemodiga försvar icke räckt till för att motstå den överlägsna fienden.» Den regering, som utkämpat kriget, existerade emellertid alltjämt, armén var orörd och folkets moral obruten. Även om Storbritannien trots allt som utträttats icke kunnat rädda Finland, så funnes dock kanske alltjämt möjligheter att lämna landet hjälp.

Antydningar om, att de allierade på något sätt brustit i sina skyldigheter att göra sitt yttersta för att bistå Finland vore obefogade; sådana antydningar borde minst av allt komma från avlägsna länder, som aldrig oroat sig varken för sina vänner eller för sig själva.

Beträffande den materiella hjälpen till Finland erinrade Chamberlain om, att alla vapensändningar inneburit en minskning av Englands egen styrka och ökade risker för det engelska folket. Vidare erinrade han om transportsvårigheterna på grund av de långa avstånden och om överbelastningen av järnvägarna i transitoländerna.

Trots ett varnande inlägg från en arbetarledamot ansåg sig Chamberlain, för att rättfärdiga landet mot anklagelser, nu böra framlägga fullständiga uppgifter om den hjälp som lämnats. Denna utgjorde följande materiel :

	Utlovat:	Avsant:
Flygmaskiner.....	152	101
Kanoner.....	223	114
Granater.....	297.200	185.000
Vickerskanoner	100	100
Minor.....	500	400
Handgranater.....	50.000	50.000
Flygbomber.....	20.700	15.700
Signalattiralj.....	1.300	800
Antitankgevär.....	200	200
Gasmasker.....	60.000	60.000
Rockar.....	100.000	100.000
Uniformer.....	100.000	100.000
Antitankminor.....	20.000	10.000
Ambulanser.....	48	48

Dessutom hade stora kvantiteter gevärsammunition m. m. avsänts till Finland. Regeringen hade icke tvekat, sade premiärministern, att gå de finska önskemålen till mötes så långt som möjligt. Allt hade gjorts för att undvika varje dröjsmål. — Senare under debatten framhöll premiärministern att, om regeringen skulle hava följt sina militära stabschefers råd, skulle den icke hava sänt så mycket av de egna förråden.

Beträffande den övriga hjälpen framhöll Chamberlain, att Finland självt till en början icke begärt något manskap från västmakterna. I mitten av januari hade fältmarskalken Mannerheim meddelat den engelska representanten, att han då icke behövde trupper, eftersom hans egna resurser av manskap enligt hans mening skulle räcka fram till våren. Han hade emellertid sagt, att han gärna emotsåge omkring 30.000 man i maj månad.

Samtidigt hade Finland och Sverige låtit förstå, att man önskade, att eventuella truppsändningar skedde inofficiellt, då man fruktade reaktionen från Tysklands sida.

Som regeringen insett, att det i praktiken icke skulle gå att värva erforderligt antal frivilliga, gjordes förberedelser för organiserande av en expeditionskår. Högsta krigsrådet hade godkänt dessa planer vid sitt sammanträde den 5 februari. Kåren blev klar att avsändas i början av mars.

Två faktorer hade varit avgörande vid uppgörandet av planerna för expeditionen: Först och främst hade Norges och Sveriges medgivande till transitering av trupperna måst erhållas. Regeringen förstod, att de båda länderna i så fall skulle nödgats trotsa Tysklands vrede, och det var nu känt, att denna makt, så snart rykten om expeditionskåren hade börjat cirkulera, hotat med intervention. Det var därför även nödvändigt att lämna hjälp till Sverige, därest Tyskland skulle gå till angrepp. Den andra faktorn var transportförhållandena i Norge och Sverige, vilka satte en gräns för storleken av den styrka, som skulle kunnat avsändas.

De allierade beslöto därför ställa den största styrka till förfogande, som de faktiska omständigheterna kunde tillåta. En del av styrkan skulle användas till bistånd åt Sverige, en del var avsedd att hjälpa Finland, vartill komme trupper för bevakandet av de långa förbindelselinjerna. På basis härav hade man kommit till en styrka av 100.000 man, väl beväpnad och utrustad. Enligt planen skulle kåren hava börjat anlända till Skandinavien i mars och transporten skulle varit avslutad före april månads utgång. Givetvis vore emellertid denna styrka icke nödvändigtvis den enda, som kunde hava sänts. Men det var den största, som kunde hava avsänts på en gång till att börja med. Frågan om förstärkningar vore beroende på den vidare utvecklingen.

Under senare hälften av februari underrättades finska regeringen om

planerna och anstalter träffades för att träffa överenskommelse om närmare detaljer såsom kommando, operationsområde och dylikt. »Men med hänsyn till Sveriges och Norges svåra läge, om deras bifall vore erforderligt, föreslogo vi finnarna, att de före den 5 mars skulle framställa en offentlig anhållan om hjälp, och efter det denna offentliga hemställan gjorts, hade vi för avsikt att rikta en formlig begäran till Sveriges och Norges regeringar att tillåta passage av expeditionen.»

»När vi meddelade detta till finnarna, som också förstodo Norges och Sveriges svårigheter, sade de, att de skulle föredraga att omedelbart göra ett informellt närmande till svenska regeringen. De gjorde detta och svenska regeringen svarade, att den skulle fortsätta att tillåta och underlätta transiteringen av vapen och frivilliga i mindre grupper genom landet, men att de icke kunde bevilja genommarsch för reguljära väpnade styrkor, emedan detta enligt deras åsikt — och vi veta nu vilken grund de hade för denna åsikt — skulle utvidga stridsområdet och förvandla Sverige till ett slagfält. Detta var en mycket nedslående underrättelse för oss, men vi avbröto icke för den skull våra förberedelser för avsändandet av denna styrka. Vi hoppades, att trots alla svårigheter och med det löfte om bistånd, som vi skulle kunna giva, Norges och Sveriges regeringar skulle i sista stund ändra åsikt och vara beredda att taga konsekvenserna och tillåta oss att giva Finland den hjälp, som vi hade redo.»

»Jag har redan sagt, att vi hade bett finnarna att senast den 5 mars meddela oss deras beslut, om de skulle begära hjälp eller ej, men i början av mars bådo de osis tillåta dem att ytterligare något uppskjuta detta beslut. Under tiden frågade de finska ministrarna i Paris och London, om vi kunde sända 50.000 man till Finland inom en månad. Härtill svarade vi, att de förslag vi redan framställt till dem gällde den största styrka, som det var fysiskt möjligt att transportera med största utnyttjande av de hamnar och järnvägar, som skulle stå till vårt förfogande. Vi tilläde, att vi voro beredda att utöka den ursprungliga styrkan så mycket som helst och så snabbt som möjligt beroende på erfarenheterna och den militära utvecklingen.»

»Slutligen förgick den sista dag, som finnarna fastställt för sitt beslut och dagen efter erforo vi, att fredsvillkoren hade antagits. Det ankommer ej på oss att kritisera finnarna; varje land, som kämpat som de, måste stå över all kritik. När jag lämnar huset denna noggranna redogörelse för vad som avhandlades mellan dem och oss, vill jag göra det absolut klart, att vi hela tiden erkände deras rätt att själva fatta beslutet inför fakta, sådana de kände dem och sådana de kanske icke kunde bliva kända för oss. Vi måste acceptera detta beslut vare sig vi själva hade föredragit ett annat eller icke.»

I fortsättningen sade Mr. Chamberlain vidare om Sveriges och Norges

ställning: »Vi äro, tror jag, nödsakade att förstå den situation dessa två länder befunnit sig i. Under många år bava de trott sig stå tillräckligt långt från oroscentrum för att vara säkra, och de kände, att det enda de önskade var att icke råka ut för samma öde som Tjeckoslovakien och Polen. De trodde, att de genom att noggrant och till det yttersta observera sin neutralitet skulle undgå detta förskräckliga öde. Man måste hysa sympati för dem, då de hade att välja mellan sådana alternativ, som lågo framför dem, jämförelsevis obeväpnade, som de voro, men jag måste påpeka, att denna neutralitetsdoktrin, som förlamade Norges och Sveriges handlingskraft, var grundad på förutsättningen att vad som helst vore bättre för en liten neutral stat än att bli inblandad i kriget mellan Tyskland och de allierade. Detta baserade sig i sin tur på en annan förutsättning, nämligen att det var alldeles likgiltigt för dessa små neutrala stater, om kriget slutade med seger för Tyskland eller för de allierade. Icke förrän dessa antaganden äro övergivna och de nödvändiga konsekvenserna härav ha dragits, kan dessa små neutrala staters politik motsvara verkligheten och vara anpassad för att skydda deras egna intressen. Ingenting kan eller kommer att rädda dem annat än en beslutsamhet att försvara sig och förena sig med andra, som äro redo att hjälpa dem att försvara sig.»

Premiärministern berörde i fortsättningen bland annat Mr. Sumner Welles' besök samt Hitlers och Mussolini's sammanträffande i Brenner.

Mr. Attlee öppnade debatten med en tämligen matt kritik av regeringen. Han antydde, att Sveriges och Norges vägran att tillåta genommarsch av trupper till Finland berott på tvivel om de allierades möjlighet att giva effektiv hjälp. Han önskade, att hotade stater i framtiden skulle bibringas den övertygelsen, att de allierade verkligen kunde lämna bistånd.

Ej heller Mr. Hore-Belishas väntade attack mot regeringen rönt någon framgång. Han kritiserade regeringen för att den genom sin oföretagsamhet låtit Ryssland och Tyskland vinna ett dominerande inflytande i Skandinavien. Genom direkt intervention i Finland skulle de allierade hava kunnat bli i stånd att kontrollera malmen från »Gällivare-gruvorna». För närvarande toge Tyskland två tredjedelar av produktionen därifrån och denna tillfredsställde hälften av den tyska industriens behov av järn. Talaren frågade vidare, vad den brittiska diplomaten hade kunnat uträtta i Norge och Sverige. Hade det gjorts fullt klart, att de allierade hade kunnat intervensera effektivt? »Vi förhandlade här med stater, som ständigt varit lojala mot Nationernas Förbund, och genom att begära tillstånd till genommarsch hade vi icke begärt annat än rätten att fullgöra våra förpliktelser enligt pakten.»

I sitt svar på dessa och andra inlägg sade Mr. Chamberlain bland

annat: »Som jag redan meddelat huset, hade vi fått veta, att det var utbildade trupper, som fältmarskalken Mannerheim önskade. Volontärerna voro icke utbildade trupper.»

Detta var, enligt Mr. Chamberlain, anledningen till att man icke ansett det tillräckligt att sända frivilliga.

Som svar på frågor, varför regeringen icke påskyndat avsändandet av kåren, då situationen i Finland förvärrades, förklarade Mr. Chamberlain, att regeringen icke kände till denna utveckling.

»De underrättelser vi erhöilo kort före det 'slutliga sammanbrottet voro mycket optimistiska. Vi fingo ständigt veta, att arméns moral var helt orubbad, att de voro säkra på att kunna hålla sina ställningar vid Mannerheim-linjen och om de måste draga sig tillbaka från ett ställe hade de ett annat bakom, som var fullt befäst och varest de kunde fortsätta att hålla stånd. Det var icke förrän några få dagar före det slutliga sammanbrottet 'som vi fingo underrättelse om, att situationen ansågs allvarlig.»

Innehållet av Lord Halifax' anförande i överhuset överensstämde huvudsakligen med Mr. Chamberlains, ehuru den förre mera ingående behandlade frågan om expeditionskåren. Han påpekade därvid för sina åhörare, att de allierade knappast kunde hava återopat förbundspaktens artikel 16, sedan de skandinaviska staterna vid Genève-mötet den 14 december uttryckligen förklarat sig vägra att delta i sanktionsåtgärder.

Jag får i övrigt hänvisa till de officiella referaten från debatten i över- och underhusen, här bifogade.

Debatten anses hava inneburit en framgång för regeringen och i synnerhet en personlig framgång för Mr. Chamberlain. Härom synes pressen i stort sett vara enig. Det anses allmänt att alla förebråelser att England icke gjort tillräckligt för att bringa Finland hjälp nu blivit slutligt vederlagda. Däremot återkommer i pressen kravet på en aktivare politik i allmänhet och särskilt upptagande i kabinettet av friskare krafter.

»Times», som tidigare givit uttryck åt förebråelser för att regeringen icke tillräckligt aktivt ingripit i Finlandsfrågan, låter nu kritiken på den punkten tystna. Tidningen instämmer emellertid i kravet på förnygring av kabinettet, dock under uttryckligt framhållande av premiärministerns egen vitalitet och förmåga att möta nya situationer. Det är närmast vissa av hans rådgivare, både civila och militära, som anses i behov av vila — åtminstone för en tid. Liknande tankegångar återkomma i »Daily Mails» ledare.

»Daily Herald» är, som vanligt, icke nöjd med premiärministern och vänder sig särskilt mot hans kritik av den svenska och norska politiken, som tidningen anser kommer att väcka misshag i dessa länder. I övrigt efterlyses kraftigare initiativ och handlingsförmåga hos den brittiska

diplomati. »I de neutrala länderna, vilkas sympati är så viktig för oss, ger Storbritannien intryck av svaghet, obeslutsamhet och bristande framåtanda på den diplomatiska fronten.»

»Daily Telegraph» och »Manchester Guardian», som redan i går före debatten hade ledare till försvar för regeringens politik i Finlandsfrågan, fortsätter i dag med att rentvå de allierades handlingsätt. Sveriges och Norges oförstående hållning ställes alltjämt i skarp relief av »Daily Telegraph». »Det var fruktan, fruktan för Tyskland, som förrådde dem.» Tidningen ogillar dock bestämt alla antydningar om att expeditionskåren skulle ha sänts även mot vår vilja.

»News Chronicle» ingår icke närmare på Finlandsfrågan, men yrkar på en större diplomatisk aktivitet i allmänhet. Huru mycket längre måste vi vänta på våra fienders initiativ? frågar den sig. Det ena året efter det andra har brittisk diplomati endast visat en serie hastiga och förvirrade improvisationer för att motverka motsidans olika initiativ.

»Daily Express» visar alltjämt tillfredsställelse med att Finlandsäventyret definitivt är ur världen. »Sveriges och Norges rädsla har givit oss en lycklig undflykt undan den skandinaviska expeditionen.»

Rättfärdigandet av den engelska politiken i Finlandsfrågan underlättar givetvis kritiken emot Sverige och Norge. Det är emellertid endast »Daily Mail», som i sin andra ledare utnyttjar detta till några direkta förebråelser.

Jag bifogar vördsamt ovannämnda tidningsartiklar.

115. Prytz till Günther 21 mars 1940.

Rapport 446, ink. till UD ²⁶/₃.

London den 21 mars 1940.

Den neutrala världens inställning till England synes börja förorsaka regeringen en viss irritation. Detta gäller icke blott de små neutrala staterna kring Tyskland, som direkt bidraga till Tysklands försörjning, och som visa sig alltmer benägna till eftergifter inför Tysklands hotelser — Skandinaviens hållning under Finlandskriget anses hava givit tydligt belägg härför. Premiärministern tog detta till anledning att i sitt tal i parlamentet i Finlandsfrågan — refererat i gårdagens rapport nr 443¹ — rikta en försiktigt formulerad men icke desto mindre allvarlig maning till de neutrala. Han varnade dem särskilt för föreställningen att ingenting värre kunde hända dem än att bli indragna i det stora kriget, en uppfattning som i sin tur byggde på en annan vanföreställning, nämligen

¹ Dok. 114.

att det vore likgiltigt för dessa stater, om kriget slutade med seger för Tyskland eller för de allierade.

Det är emellertid även den alltmer oförstående hållning, som den amerikanska opinionen visat, som förorsakar besvikelse. I årtal har Amerika och den övriga västerländska världen klagat på England för att det »inte gjorde något», för att det var för eftergivet inför diktaturens aggressivitet. När nu landet omsider följer maningen att taga upp kampen och samlar sig till en strid på liv och död, medan de som »hetsat» till striden och som kanske sedan få skörda frukterna av en engelsk seger kunna spela åskådarens roll, så möter landet bara nya förebräelser och misstroende i den övriga världen. Och när t. o. m., såsom nyligen inträffat, den amerikanske ambassadören vid återkomsten från ett längre besök i hemlandet, för engelska pressen förklarar, att man i Amerika icke alls förstår »vad detta krig rör sig om», då kan England icke längre underlåta att ge uttryck åt sin besvikelse.

Det var huvudsakligen mot sådana amerikanska tankegångar som krigsministern, Mr. Stanley, i går tog till orda.

»Folk över hela världen fråga sig, varför vi slåss», framhöll Mr. Stanley. »Om vi icke hade börjat slåss, skulle antagligen precis samma människor lika högljutt fråga, varför vi inte slåss. Vi kämpa icke på grund av ihållande hat mot Tyskland och tyska folket. Om vi hade önskat att krossa Tyskland av avund eller önskat hindra det från att någonsin säkerställa sin egen lycka, skulle vi hava tagit upp kampen mot Tyskland för fyra eller fem år sedan.» Den tyska utmaningen hade upptagits av Frankrike och England, »men utmaningen är riktad icke bara mot dessa länder, utan mot varje land och varje individ som delar vår livsåskådning och tankesätt. Dessa folk kunna tro, att de skola lyckas att hålla sig utanför konflikten, men de äro i själva verket innanför den. Visserligen taga de icke aktiv del. Ja, de kunna även av rädsla eller själviskhet hjälpa den andra sidan, men de få icke tro, att de kunna förbliva oberörda av kampens utgång. De kunna ha tur och vi kunna utkämpa deras strid, i vilket fall vi bära förlusten, men isegern kommer att delas av andra. Men det kan också tänkas, att de icke ha tur. Tro de i så fall att livet kommer att fortsätta för dem på samma sätt som det hittills har gjort?» Om England hade tagit upp striden till försvar av territorier eller handel, skulle det finnas möjlighet till en kompromiss, men han kunde icke se något slut på denna strid förrän tyskarna hade lärt sig att de metoder som deras ledare använda äro felaktiga och att de icke lönade sig.

Apropå Finlandsfrågan hade Mr. Stanley i den utländska pressen sett regeringen kritiseras för dess räddhåga och bristande företagsamhet. Det hade sagts, att engelsmännen voro ömsinta och rädda om de neutralas

rättigheter. Detta vore en lära som det vore farligt för de neutrala att börja sprida. »Det kan bliva en lära, som vi kanske äro alltför villiga att acceptera. Vi ha förut lärt oss, att det är den, som icke tager hänsyn till de neutralas rättigheter, som vinner fördelarna. Nu se vi också, att den som bortser från de neutralas rättigheter också får deras beundran. Det är en lära, som kan finna villiga och duktiga elever i detta land.»

Mr. Stanley vände sig också mot det särskilt från Amerika kommande talet, att detta var ett »fånigt» krig. Han liknade den publik, som intog en sådan hållning, vid åskådarna kring boxningsringen, som i lugn och trygghet efter en god middag satte sig ned i bekväma stolar och uppmanade de uppträdande att slå varandra hårdare och skada varandra mer. »Vi kämpa detta krig icke för att underhålla andra människor men för våra egna liv.»

Gentemot kritiken för bristande aktiv krigföring sade Mr. Stanley, att om det vore sant att den ena hälften av krigshistorien fylldes av slag, som förlorats genom bristande företagsamhet, så var den andra full av slag, som förlorats genom brist på tålamod.

»Daily Telegraph» ägnar i dag sin huvudledare åt de neutralas ställning (»The Neutrals' Choice»). Med utgångspunkt från Chamberlains och Stanleys tal vänder sig tidningen mot påståendet att Finlandsfrågan skulle ha bevisat västmakternas planer på att våldföra sig på de neutrala. Det vore emellertid tvärtom så, att hjälpen till Finland inhiherades just därför att Sverige och Norge vägrade och västmakterna icke ville kränka deras neutralitet.

»Daily Telegraphs» ledare bifogas ävensom referat av krigsministerns tal återgivna i dagens »Times» och »Manchester Guardian».

116. Hennings till Günther 24 mars 1940.

Rapport 386, ink. till UD ²⁹/₃.

Paris den 24 mars 1940.

Härmed får jag värdsamt bifoga ett antal pressurklipp rörande den internationella situationen efter Hitler—Mussolinis Brennermöte och det franska regeringsskiftet. Brännpunkten för stormakternas intresse tyckes enligt en allmän mening nu förflyttas från det åter nödtorftigt pacificerade Norden till Balkan.

Pertinax uttrycker emellertid i »L'Ordre» en förhoppning, att för Rumäniens olja »det mål, dit det rysk-finska kriget kunnat föra oss, icke släppes ur sikte vare sig i London eller Paris», d. v. s. omhändertagandet av den svenska malmproduktionen.

Samma tonfall höras även i »Le Matin», där amiral Docteur hotfullt invarslar nya komplikationer i Norden både för Sveriges och Norges del, men framför allt förordas räfst med Ryssland. Konklusionen blir: »Vi har förut haft att göra med vad som kallas välvillig neutralitet; det får inte gå därefter att vi låta den bli paralyserande, som i de skandinaviska staternas fall, eller skadegörande, som i fallet Ryssland.»

117. Sändebudet i Berlin till UD 26 mars 1940.

Telegram.

Ambassadör Ritter har meddelat svensk-tyska sjöfartsförhandlingarna ej kunna börja den 3 april då tyska förberedelserna icke till dess hinnas med.¹ För frågans påskyndande hemställer jag diskussion annat ur svensk synpunkt lämpligt datum.

118. von Post till Günther 26 mars 1940.

Rapport 392, ink. till UD ^{29/}₃.

Berlin den 26 mars 1940.

I anslutning till ett yttrande, som enligt Aftonbladet skulle hava fällts av förre presidenten Svinhufvud, enligt vilket Tyskland ej skulle hava rört ett finger, om Sverige officiellt intervenerat till Finlands förmån och enligt vilket vidare man i Tyskland till och med skulle ha önskat, att Sverige militärt intervenerat, framhålls i en genom Deutsches Nachrichtenbüro den 24 dennes utsänd förklaring, som återgives i dagens tidningar, följande:

»Herr Svinhufvud utgår vid sitt bedömande av den tyska uppfattningen från fullkomligt falska förutsättningar. Tyskland betraktade konflikten mellan Ryssland och Finland som en angelägenhet, vilken blott angick dessa, båda länder. Det har därför iakttagit strikt neutralitet under konflikten. Tyskland följde emellertid med uppmärksamhet Englands och Frankrikes bemödanden att utnyttja den rysk-finska konflikten inom ramen för sina kroniska krigsutvidgningsplaner. Och det är i dag ett världsbekant faktum, att västmakternas regeringar försökte indraga Skandinavien i ett krig för att därigenom få till stånd en störning av de tyska ekonomiska förbindelserna med dessa länder och vidare ett avledande (eine Ablenkung) från sina hotade fronter i Frankrike och på

¹ Jfr dok. 113 och not.

den engelska ön. Den stora besvikelse och det illa dolda raseri, som det rysk-finska fredsslutet framkallade hos västmakterna, utgör det bästa beviset härför.

Liksom Tyskland under konflikten mellan Finland och Ryssland iakttog strikt neutralitet, lika beslutsam var den tyska ledningen att bekämpa de engelsk-franska krigsutvidgningsavsikterna även i Norden. Tyskland har icke låtit något tvivel råda därom att såväl transporten av engelsk-franska trupper genom Norge och Sverige som även en intervention av dessa länder i enlighet med Englands vilja hade varit den första akten i en till sina följder överskådbar krigsutvidgning och utgjort ett hot mot Tyskland från norr. Att Tyskland var beslutet att omedelbart reagera häremot var känt för dessa stater.

Så långt D. N. B.-meddelandet. Völkischer Beobachter fogar härtill den anmärkningen, att om herr Svinhufvud för Aftonbladet framställt Tysklands hållning på annat sätt, så hade han antingen gjort sig skyldig till ett grovt misstag eller talat osanning.

Jag får vördsamt bilägga texten till D. N. B.-meddelandet.

119. Prytz till Günther 26 mars 1940.

Rapport 452, ink. till UD ³⁰/₃.

London den 26 mars 1940.

Med anledning av den nu aktuella frågan om Englands kontroll av den tyska trafiken i det norska territorialvattnet kan det vara på sin plats att erinra om, att denna fråga berördes av premiärministern i ett uttalande under underhusdebatten i Finlandsfrågan den 19 dennes. En arbetarledamot, Mr. Dalton, hade gjort gällande, att Norge stillatigande åsåge upprepade kränkningar av sin neutralitet genom tyska krigsfartygs aktioner i dess kustvatten. Premiärministern efterlyste närmare belägg för dessa påståenden och yttrade: »Jag kan endast säga, att den brittiska flottan och det brittiska flygvapnet hava haft dessa vatten under ständig och fortsatt observation för att utröna, om tyska örlogsfartyg faktiskt kränka dem. Om vi hade kunnat fastställa ett enda fall av detta slag, skulle vi icke hava tvekat att själva intränga i dessa territorialvatten och anfälla sådana fartyg, men vi hava icke hitintills kunnat framlägga bevis, att en sådan kränkning ägt rum, med ett undantag för några månader sedan — jag bortser för tillfället från »Altmark» — då tre fartyg enligt våra upplysningar förstördes i territorialvattnet. Norska regeringen förnekar i två fall, att dessa fartyg befunno sig inom territorialvattnet och göra i det tredje fallet gällande, att bevis saknades för, att fartyget

**147. Kempff till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning
2 april 1940.**

(Utdrag.)

Handbrev som försvarsstaben delgivit UD
16/5 47.¹

Helsingfors den 2 april 1940.

Rössing, som den 31 mars återkom från en flera veckor lång rekreationsvistelse i Sverige, sökte i dag på eftermiddagen upp mig.

Han började med att undra, om jag inte sedan fredsslutet blivit föremål för likadana obehagligheter från finsk sida som han själv varit under hela den gångna vintern. Detta förnekade jag på goda grunder. Han uttryckte sin förvåning, han hade under de sista dagarna fått för sig, att man i Finland numera skure tyskar, svenskar och — ester över en kam.

Jag frågade hur hans besök hos herr von Ribbentrop sista veckan av februari avlupit. Rössing svarade, att han endast fått redogöra för sin syn på det militära läget i Finland. Herr von Ribbentrop hade, som han uttryckte det, sett på dessa problem från en helt annan sida än han själv. Han tillade: »Von Ribbentrop frågade mig om jag visste om det fanns någon kontakt, 'einige Fäden', mellan Helsingfors och Moskva». Detta hade han sett sig tvungen att förneka kännedom om, »eftersom Ni (Kempff) inte velat berätta det för mig».

I anslutning härtill berättade han, att minister von Blücher först den 2 mars från en högre finsk statstjänsteman erhållit kännedom om att fredstrevare vore i gång under svensk förmedling. Von Blüchers telegram härom hade utlöst en förfrågan hos greve von der Schulenburg i Moskva, men denne hade icke förrän sent den 5 mars (i Berlin den 6 mars) kunnat lämna bekräftelse på att så verkligen vore förhållandet.

Jag passade till slut på att fråga, vad han ansåg om det internationella läget. Rössing yttrade mycket bestämt, att en genombrytning av Maginotlinjen »gar nicht unmöglich wäre». Tyskarna hade fått ett nytt anfällsvapen, som nog skulle knäcka motståndet. Men det skulle kosta mycket folk.

Jag frågade hur han såg läget kring Östersjön. Från finsk källa hade jag hört antydning, att fartygsmaterial samlats i vissa nordtyska hamnar. Rössing kunde inte förstå hur dylika rykten kunde komma upp. Vad skulle dessa fartyg användas till? Östersjön vore ju full av packis, Bottenhavet tillfruset. Belåtenheten i Tyskland över det rysk-finska

¹ Den utelämnade delen berör ej ämnet för denna publikation.

fredsslutet var ju omisskännlig. Skulle man då utan tvingande nödvändighet ge sig ut på något äventyr norrut, som endast skulle splittra de tyska krafterna? »Nej, Tyskland har endast en fiende: England. England måste besegras. Nu söker England att skada oss genom att avbryta vår malmtillförsel från Narvik. Man drar sig inte för att kränka Norges neutralitet. Kan inte Norge själv försvara den, så få vi lov att göra det. Den norska kusten befinner sig just nu i brännpunkten. Där kan vad som helst hända när som helst.»

Han återkom till min fråga om Östersjön. »Jag kan ju inte veta allt, och det otroliga kan ju hända. Men jag försäkrar Er, att jag har inte en aning om, att det skulle planeras någonting från tyskt håll, som kan leda till förvecklingar i Östersjöområdet. Nej, det är Norge det gäller.»

148. Prytz till Günther 2 april 1940.

Rapport 488, ink. till UD ⁶/₄.

London den 2 april 1940.

De allierades högsta krigsråds sjätte möte i London den 28 mars var, åtminstone på längre sikt, troligen ett av de betydelsefullaste, som hittills hållits. Det synes, som om M. Reynaud, redan vid sitt första möte med krigsrådet, lyckats uppnå ingenting mindre än den engelska säkerhetsgaranti, som Frankrike i över tjugo år förgäves sökt utverka. Denna eftergift för franska önskemål — i nuvarande situation ett välkommet stöd för M. Reynauds inrepolitiska ställning — kan komma att innebära ett nytt avsteg från sekelgamla grundsatser för den brittiska utrikespolitiken.

Det nya befästandet och utbyggandet av den fransk-engelska solidariteten även utöver själva kriget har manifesterats i en efter krigsrådets sammanträde utfärdad »déclaration solennelle», vilken intagits i här bifogade presskommuniké över mötet. I denna förklaring förbinda sig de båda regeringarna ömsesidigt,

att »under det innevarande kriget varken underhandla om eller avsluta något vapenstillestånd eller fredsfördrag utom genom ömsesidig överenskommelse»,

att »icke diskutera några fredsvillkor, innan de uppnått fullständig enighet om de villkor, som äro nödvändiga för att tillförsäkra envar av dem en effektiv och varaktig garanti för deras säkerhet»,

och slutligen att »bibehålla, efter fredsslutet, en gemenskap i åtgärder på alla områden ('community in action in all spheres') under

168. Note från brittiska beskickningen 5 april 1940.Ink. till UD ⁵/₄.

Stockholm, 5th April, 1940.

Your Excellency,

I have the honour to inform Your Excellency, under instructions from His Majesty's Principal Secretary of State for Foreign Affairs, that His Majesty's Government in the United Kingdom, having considered, in consultation with the French Government, the circumstances attending the termination of the war between the Union of Soviet Socialist Republics and Finland and the attitude adopted by the Swedish Government at that time, feel obliged to draw the attention of the Swedish Government to the following considerations.

2. The events of the last three months have shown that, irrespective of the wishes of the Swedish and Norwegian peoples, the German Government are not prepared to allow the Swedish and Norwegian Governments that liberty of action in foreign affairs to which they are entitled. His Majesty's Government sympathise with the difficult position in which these two Governments are placed as a result of German threats and pressure; but while deploring this state of affairs they are bound to draw therefrom the inevitable conclusion that the two Governments are not in present circumstances entirely free agents. Moreover apart from the actual policy which the Swedish and Norwegian Governments may be compelled to follow, the Allied Governments can no longer afford to acquiesce in the present state of affairs whereby Germany draws from Sweden and Norway resources vital to her prosecution of the war and enjoys facilities in those countries which place the Allies at a dangerous disadvantage. They feel therefore that the time has come to notify the Swedish Government frankly of certain vital interests and requirements which the Allied Governments intend to assert and defend by whatever measure they may think necessary.

3. The vital interests and the requirements which the Allied Governments wish to bring to the notice of the Swedish Government are the following:

(a) the Allied Governments cannot acquiesce in any further attack on Finland by either the Soviet or German Governments. In the event, therefore, of such an attack taking place, any refusal by the Swedish Government to facilitate the efforts of the Allied Governments to come to the assistance of Finland in whatever manner they may think fit, and still more any attempt to prevent such assistance would be considered by the Allied Governments as endangering their vital interests.

(b) any exclusive political agreement which Sweden may enter into

with Germany would be considered by the Allied Governments as an unfriendly act, even though it were ostensibly intended for the defence of Finland. Any Scandinavian alliance which provided for the acceptance of aid from Germany and which in consequence brought the Scandinavian countries into special political relationship with her would be considered as being directed against the Allies.

(c) any attempt by the Soviet Government to obtain from Norway a footing on the Atlantic seaboard would be contrary to the vital interests of the Allied Governments.

(d) the Allied Governments would have to take appropriate measures to safeguard their interests if the Swedish Government were to refuse, withdraw or curtail facilities in matters commercial and shipping which the Allied Governments consider essential for the prosecution of the war and which it is not unreasonable for a neutral government to concede.

(e) further, the Allies, seeing that they are waging war for aims which are as much in the interests of smaller States as in their own, cannot allow the course of the war to be influenced against them by the advantage derived by Germany from Sweden or from Norway. They therefore give notice that they reserve the right to take such measures as they may think necessary to hinder or prevent Germany from obtaining those countries' resources or facilities which, for the purpose of the war, would be to her advantage or to the disadvantage of the Allies.

4. The German Government are already violating the rights of Sweden whenever they feel they can do so with impunity, and the Swedish Government are unable to secure redress. The shipping of Norway and Sweden and other neutral countries is attacked and destroyed almost daily by German submarines, mines and aircraft, in defiance of international law and with deliberate disregard for the loss of life involved. The Allies will certainly never follow this example of inhumanity and violence, and when the successful prosecution of the war requires them to take special measures, the Swedish Government will realise why they do so. It will be to establish measures which the Scandinavian peoples and Governments would themselves wish to see prevail, and in defence of the rights and indeed the existence of the smaller States of Europe. These objects can only be obtained by the victory of the Allied cause, and the Allied Governments feel confident that this fact will be duly appreciated in Sweden.

I have the honour to be,

with the highest consideration,
Your Excellency's most obedient,
humble Servant,
V. A. L. Mallet,

Översättning.

Stockholm den 5 april 1940.

Eders Excellens,

På uppdrag av Hans Majestäts statssekreterare för utrikes ärenden har jag äran underrätta Eders Excellens, att Hans Majestäts regering i det Förenade Konungariket, efter att i samråd med franska regeringen ha tagit under övervägande omständigheterna i samband med upphörandet av kriget mellan de Socialistiska Sovjetrepublikernas Union och Finland samt den av svenska regeringen vid detta tillfälle intagna hållningen, ser sig nödsakad att fästa svenska regeringens uppmärksamhet vid följande synpunkter.

2. De senaste tre månadernas händelser ha visat, att tyska regeringen, utan hänsyn till de svenska och norska folkens önsknings, icke är sinnad att lämna de svenska och norska regeringarna den utrikespolitiska handlingsfrihet, vartill de äro berättigade. Hans Majestäts regering inser den svåra ställning, i vilken dessa två regeringar försatts såsom en följd av hot och påtryckning från tysk sida; men ehuru den beklagar detta sakförhållande, ser den sig nödsakad att därav draga den ofrånkomliga slutsatsen, att de två regeringarna under nuvarande omständigheter icke äga fullständig handlingsfrihet. Vidare kunna de allierade regeringarna, bortsett från den politik, som de svenska och norska regeringarna må bli tvingade att följa, icke längre låta sig nöjas med nuvarande tillstånd, varigenom Tyskland från Sverige och Norge erhåller förnödenheter, vilka äro livsviktiga för dess fullföljande av kriget, och åtnjuter lättnader i dessa länder, vilka försätta de allierade i en ogynnsam och farlig belägenhet. De anse därför tiden vara inne att utan omsvep underrätta svenska regeringen om vissa livsviktiga intressen och krav, vilka de allierade regeringarna ämna hävda och försvara med tillgripande av varje sådan åtgärd, som de må finna erforderlig.

3. De livsviktiga intressen och de krav, som de allierade regeringarna önska bringa till svenska regeringens kännedom, äro följande:

(a) de allierade regeringarna kunna icke finna sig i något ytterligare angrepp mot Finland från vare sig sovjetryska eller tyska regeringen. För den händelse ett sådant angrepp skulle äga rum, skulle därför varje vägran från svenska regeringens sida att underlätta de allierade regeringarnas ansträngningar att, på vilket sätt de må finna lämpligt, komma till Finlands undsättning och än mera varje försök att hindra sådan undsättning av de allierade regeringarna betraktas såsom ett hot mot deras vitala intressen.

(b) varje politisk överenskommelse, som Sverige må ingå uteslutande med Tyskland, skulle av de allierade regeringarna betraktas såsom en ovänlig handling, även om den skenbart vore avsedd för Finlands försvar. Varje skandinaviskt förbund, som innehölle bestämmelser om ett antagande av hjälp från Tyskland och som följaktligen bragte de skandinaviska länderna i särskilt politiskt förhållande till detta land, skulle anses såsom riktat mot de allierade.

(c) varje försök av sovjetryska regeringen att från Norge erhålla fotfäste på atlantkusten skulle strida mot de allierade regeringarnas livsviktiga intressen.

(d) de allierade regeringarna skulle anse sig nödsakade att vidtaga lämpliga åtgärder till bevakande av sina intressen för den händelse svenska regeringen skulle vägra, återtaga eller inskränka sådana lättnader i fråga om handel och sjöfart, vilka de allierade regeringarna anse nödvändiga för fullföljandet av kriget och vilka det icke kan anses oskäligt för en neutral regering att medgiva.

(e) med hänsyn till att de allierade anse, att de föra krig för mål, vilka äro lika mycket i mindre staters som i deras eget intresse, kunna de vidare icke tilllåta, att krigets förlopp påverkas till deras nackdel genom de fördelar, som av Tyskland erhållas från Sverige eller från Norge. De tillkännagiva därför, att de förbehålla sig rätten att vidtaga sådana åtgärder, som de kunna anse erforderliga för att hindra Tyskland från att i dessa länder erhålla förnödenheter eller lättnader, vilka för krigföringen skulle vara till dess fördel eller till de allierades nackdel.

4. Tyska regeringen kränker redan Sveriges rättigheter, närhelst den anser sig kunna ostraffat göra detta, och svenska regeringen är icke i stånd att göra sin rätt gällande. Norges, Sveriges och andra neutrala länders handelsfartyg angripas och förstöras nästan dagligen av tyska undervattensbåtar, minor och flygstridskrafter i strid mot internationell rätt och med avsiktlig ringaktning för människoliv. De allierade komma förvisso aldrig att följa detta exempel av omänsklig-

het och våld, och när de för att framgångsrikt fullfölja kriget tvingas att vidtaga särskilda åtgärder, torde svenska regeringen förstå anledningen därtill. Det kommer att ske för att stadfästa metoder, som de skandinaviska folken och regeringarna själva skulle önska bli förhärskande och till förevar för de mindre europeiska staternas rättigheter, ja, till och med för deras existens. Dessa mål kunna endast uppnås genom en seger för de allierades sak, och de allierade regeringarna äro övertygade om att detta kommer att vederbörligen inses i Sverige.

Jag har äran etc.

V. A. L. Mallet.

169. Note från franska beskickningen 5 april 1940.

Ink. till UD $\frac{6}{5}$ 1940.¹

Stockholm, le 5 Avril, 1940.

Monsieur le Ministre,

Sur les instructions du Président du Conseil, Ministre des Affaires Etrangères, j'ai l'honneur de faire savoir à Votre Excellence que le Gouvernement Français ayant examiné en accord avec le Gouvernement de Sa Majesté Britannique les circonstances qui ont marqué la fin de la guerre entre l'Union des Républiques Socialistes Soviétiques et la Finlande et l'attitude adoptée à ce moment par le Gouvernement Suédois, se voit obligé d'attirer son attention sur les considérations suivantes.

Les événements des trois derniers mois ont montré que, quels que soient les sentiments des peuples suédois et norvégien, le Gouvernement Allemand n'était pas disposé à laisser aux Gouvernements Suédois et Norvégien la liberté d'action dans les affaires extérieures à laquelle ils ont droit. Le Gouvernement Français n'est pas sans comprendre la position difficile dans laquelle ces deux Gouvernements se trouvent placés par suite des menaces et de la pression allemandes; mais, tout en déplorant cet état des choses, il est forcé d'en tirer inévitablement la conclusion que ces deux Gouvernements ne jouissent pas actuellement de leur entière liberté d'action. D'ailleurs, quelle que soit la politique que les Gouvernements Suédois et Norvégien peuvent être contraints à suivre en fait, les Gouvernements alliés ne sauraient tolérer plus longtemps un état de choses qui permet à l'Allemagne de tirer de Suède et de Norvège des ressources essentielles pour la poursuite de la guerre et de trouver dans ces pays des facilités qui placent les Alliés dans une situation d'infériorité dangereuse. C'est pourquoi ils estiment le moment venu d'indiquer franchement au Gouvernement Suédois ce qu'ils estiment être les intérêts vitaux qu'ils ont l'intention de défendre et les demandes qu'ils se proposent de soutenir par toutes les mesures qui leur paraîtraient nécessaires.

¹ Texten motsvarar med obetydliga skiljaktigheter innehållet i dok. 168.

Ces intérêts vitaux et ces demandes sont les suivants:

a) les Gouvernements alliés ne pourraient tolérer une nouvelle attaque contre la Finlande de la part soit du Gouvernement des Soviets soit du Gouvernement Allemand. Au cas, par conséquent, où une telle attaque aurait lieu, tout refus du Gouvernement Suédois de faciliter les efforts des Gouvernements alliés pour venir en aide à la Finlande sous quelque forme que ce soit, et plus encore toute tentative de s'y opposer, seraient considérés par les Gouvernements alliés comme mettant en danger leurs intérêts vitaux.

b) tout accord politique que la Suède serait amenée à conclure avec l'Allemagne seule serait considéré par les Gouvernements alliés comme un acte inamical, même s'il était apparemment destiné à la défense de la Finlande. Toute alliance Scandinave stipulant une aide de la part de l'Allemagne et créant par suite entre les pays Scandinaves et elle des relations politiques spéciales serait considérée comme dirigée contre les Alliés.

c) toute tentative du Gouvernement des Soviets d'obtenir de la Norvège une base sur la côte de l'Atlantique serait tenue comme contraire aux intérêts vitaux des Gouvernements alliés.

d) les Gouvernements alliés seraient amenés à prendre pour la sauvegarde de leurs intérêts des mesures appropriées, si le Gouvernement Suédois devait refuser, retirer ou diminuer en matière commerciale et maritime les facilités qu'ils estiment essentielles à la poursuite de la guerre et qu'un Gouvernement neutre peut raisonnablement concéder.

a) enfin, les Alliés estimant qu'ils se battent pour des buts qui intéressent autant les petits Etats qu'eux-mêmes, ne peuvent admettre que la suite de la guerre soit influencée à leur détriment par les avantages que trouve l'Allemagne en Suède et en Norvège. Ils croient en conséquence devoir faire connaître qu'ils se réservent le droit de prendre toutes les mesures qu'ils jugeront nécessaires pour empêcher l'Allemagne d'obtenir dans ces pays des ressources ou des facilités qui, pour la poursuite de la lutte, seraient à son avantage ou au désavantage des Alliés.

Le Gouvernement Allemand viole dès à présent les droits de la Suède toutes les fois qu'il croit pouvoir le faire impunément, et le Gouvernement Suédois ne paraît pas en état d'obtenir réparation. Les navires norvégiens et suédois et ceux d'autres pays neutres sont attaqués et détruits presque chaque jour par des sous-marins, des mines et des avions allemands, contrairement aux règles du droit international et avec un mépris volontaire pour les pertes de vies humaines. Les Alliés ne suivront certainement jamais cet exemple d'inhumanité et de violence, et lorsque la nécessité de mener la guerre à bonne fin leur imposera l'adoption de mesures spéciales, le Gouvernement Suédois se rendra compte

de leurs motifs. Ils cherchent à faire prévaloir des principes que les peuples et les Gouvernements Scandinaves voudraient eux-mêmes voir triompher, et qui tendent à la défense des droits, et même de l'existence des petits Etats de l'Europe. Ces buts ne peuvent être atteints que par la victoire de la cause alliée, et les Gouvernements Anglais et Français ont pleine confiance qu'il sera jugé ainsi en Suède.

Veillez agréer, Monsieur le Ministre, les assurances de ma haute considération.

Roger Maugras.

170. Sändebudet i London till UD 6 april 1940.

Telegram.

Vid mottagandet igår eftermiddag av engelska regeringens not¹ varav kopia enligt uppgift i kväll lämnats UD genom engelske ministern Stockholm sade jag mig ej kunna kommentera densamma utan instruktioner, men framhöll, att första paragrafen syntes mig oförståelig, om något mig obekant särskilt förhållande ej förelåg. Detta förnekades. Vidare frågade jag om noten skulle uppfattas som uppsägning av handelstraktaten, vilket även förnekades. Benägen anse noten till stor del framkallad av inrepolitiska och allianspolitiska skäl inför förestående hemligt parlamentssammanträde. Senare delens vaga formulering avsedd täcka tänkbara eventualiteter snarare än konkreta omedelbara planer.

171. Sändebudet i Paris till UD 6 april 1940.

Telegram.

Uppkallades igår kväll till Reynaud, som överlämnade fem sidor lång not angående riktlinjerna allierades framtida politik Sverige Norge. Se vårt telegram nr . . .² Under samtalet redogjorde Reynaud endast summariskt notens innehåll och var personligen ytterst älskvärd betygande sin sympati för Sverige samt bad mig vidarebefordra densamma till Stockholm, uttalande förhoppning om förståelse svenska regeringen för allierades ståndpunkt. Då jag utbad mig preciseringar särskilt beträffande innebörden av den allmänt avfattade punkt 3 svarade Reynaud att han tillsvidare icke vore i stånd göra några dylika, utan måste inskränka sig

¹ Dok. 168. Noten torde ha lämnats Prytz av lord Halifax. Jfr dok. 176 och 177.

² Återger innehållet i franska regeringens note, se dok. 169.

178. Hennings till Günther 6 april 1940.

Rapport 440, ink. till UD 9/4.

Paris den 6 april 1940.

Härmed får jag vördsamt i avskrift översända den av beskickningen i annat sammanhang berörda,¹ till mig av konseljpresidenten och utrikesministern Reynaud i går kväll överlämnade noten, dagtecknad den 5 innevarande april, angående riktlinjerna för den politik, som under det pågående stormaktskriget komme att av de allierade regeringarna fullföljas med avseende å Sverige och Norge.²

En note av enahanda lydelse överlämnades omedelbart efteråt jämväl till närvarande norske minister.

Såsom jag redan inberättat, gjorde M. Reynaud såväl inför mig som inför norske ministern det uttalandet, att han icke för närvarande vore i tillfälle att lämna närmare preciseringar beträffande de i noten upptagna punkterna, i fråga om vilka givetvis preciseringar varit önskvärda. Han förklarade sig för dagen anse sig böra inskränka sig till att överlämna noten i fråga under uttalande av den förhoppningen, att sedan dess innehåll ingående studerats av de båda nordiska ländernas regeringar, desamma skulle komma att visa förståelse för de synpunkter, som utvecklats i noten.

**179. Forshell till chefen för försvarsstabens underrättelseavdelning
6 april 1940.**

(Utdrag.)

Översänd av Richert till chefen för UD:s politiska avdelning för kännedom, ink. till UD 9/4.

Undertecknad har i dag uppsökts av militärattachén X³ vilken i samband med nuvarande militära situation framhöll följande — — — — .

X sade sig känna till såväl tyska som engelska planer på landstigning i Norge. De engelska planerna skulle de allra senaste dagarna ha, enligt hans privata uppfattning, något minskat i aktualitet, under det att de tyska planerna synas taga allt fastare form. Han såge de tyska åtgärderna som ett led i en strävan att inför den kommande stora offensiven mot England behärska Nordsjön, särskilt i flygstrategiskt avseende. Danmarks besättande ansåg han vara sannolikt, ehuru det icke kunde betecknas som

¹ Dok. 171.² Jfr dok. 169.³ Sagesmannens namn har ansetts ej böra offentliggöras.

ett militärt problem i vanlig bemärkelse, då något motstånd sannolikt icke skulle resas från dansk sida. Beträffande de tyska överskeppningarna till Norge ansåg han, att det meddelande från en finsk sjökaptan i Kiel för några veckor sedan, varom han samtalat i Stockholm, och som innebure klargörning av trupptransporttonnage och dess förseende med starkt luftvärn m. m., samt inträffandet i Kiel vid samma tillfälle av flakartillerister för nämnda fartyg, ägt samband med planer mot Norge.

Det rysk-tyska förhållandet vore minst sagt dåligt. Redan i december hade tyskarna haft planer på besättande av Åland, vilken åtgärd skulle i första hand varit avsedd som en sydlig kontrollspärr mot ryska företag i Nordskandinavien. Dessa tyska planer vore kända av ryssarna och skulle verkat återhållande på den ryska aktiviteten längst uppe i norr. Beträffande fredsvillkoren i Moskva nämndes följande.

Han ansåg sig sitta inne med uppgifter om — källorna angävos icke — att det ryska kravet på Sallaområdet omedelbart accepterades av finnarna i huvudsak av följande två skäl.

1) Härigenom skulle möjligheter till framtida, militärt samarbete mellan Finland, Sverige och Norge på den grund att ryska faran mot Nordskandinavien bleve klart uppenbarad i Stockholm och Oslo, givas ökade, psykologiska förutsättningar.

2) Tyskarna skulle ha låtit finnarna förstå, att accepterandet, även av hårda fredsvillkor, vore skäl att få slut på kriget, och att Tyskland ställt i utsikt tysk hjälp för att framdeles driva ut ryssarna.

X sade, utan att därom vara tillfrågad, att han hyste den bestämda uppfattningen, att ett gott förhållande till Sverige vore ett tyskt ledmotiv i den politiska utvecklingen, enär Tyskland vore i väsentlig mån beroende av Sverige. Han ansåg Sverige vara det land, med vilket Tyskland strävar att uppehålla bästa tänkbara relationer av nämnda skäl. Han ansåg vidare, att, såsom läget nu utvecklats sig, det vore av allra största vikt, att man i Sverige insåge, att Tyskland både vill och avser att förhindra varje ryskt framträngande mot Narvik och eventuellt malmfälten. Att Narvik är slutmålet för den ryska politiska framträngningen, stode utan varje tvivel. I detta avseende sade han sig sitta inne med fullt säkra upplysningar.

Berlin den 6 april 1940.

180. Sändebudet i Berlin till UD 7 april 1940.

Telegram.

Strängt förtroligt. Jag har det bestämda intrycket att vittgående aktion mot Danmark och Norge inom mycket kort tid, sannolikt inom de allra närmaste dagarna, är att förvänta.

199. Promemoria av Berencreutz 9 april 1940.

Brittiske ministern uppsökte i dag vid 11-tiden på aftonen utrikesministern och framställde därvid förfrågan, huruvida svenska regeringen avsåge att komma Norge till hjälp antingen genom att förklara Tyskland krig eller genom att sända trupper över norska gränsen för att bistå norska armén.

Utrikesministern besvarade bägge frågorna nekande.

Stockholm den 9 april 1940.

200. Sändebudet i Berlin till UD 9 april 1940.

Telegram, ink. till UD ⁹/₄.

Understryker på mest enträgna sätt mina uttalanden i mitt handbrev Beck-Friis 8 april¹ om pressen och varnar i detta för Sveriges livsfarliga läge för provocerande uttalanden och återgivande av antityska meddelanden i tidningar och radio.

201. Sändebudet i Berlin till UD 9 april 1940.

Telegram, ink. till UD ¹⁰/₄.

Efter alla tecken att döma torde militär aktion mot Sverige i förevarande läge ej avses. Denna uppfattning uttryckligen bekräftad av stabschefen i OKM.

202. Richert till Günther 9 april 1940.

Rapport 457, ink. till UD ¹¹/₄.

Berlin den 9 april 1940.

Den tyska aktionen mot Norge och Danmark bekantgjordes vid 10-tiden på förmiddagen i dag i radio. I den av krigsmaktens överkommando utsända kommunikén heter det, att den tyska krigsmakten för att möta de pågående brittiska angreppen på Danmarks och Norges neutralitet övertagit det väpnade skyddet av dessa stater och att starka tyska stridskrafter från alla försvarsgrenar i detta syfte på morgonen ryckt in,

¹ Dok. 186.

respektive landat i de båda länderna, varjämte omfattande minspärrar utlagts till skydd för dessa operationer.

Den officiella motiveringen för aktionen har utvecklats i de likalydande memoranda, som i natt eller tidigt på morgonen överlämnats till norska och danska regeringarna och vilkas mest påfallande drag är, att västmakternas minering i de norska territorialvattnen överhuvud icke omnämnas, uppenbarligen av det skälet, att dokumentet avfattats, innan mineringen skett.

I dessa memoranda hävdas inledningsvis krigets karaktär av angrepps- och uthungringskrig från västmakternas sida mot Tyskland samt tillika av blockadkrig mot de neutrala staterna, varigenom neutralitetsbegreppet tillfogats ett förintande slag. Medan Tyskland sökt begränsa sina avvärjande åtgärder på sjökrigets område till de mellan Tyskland och dess motståndare liggande haven, hade England allt mer och mer överflyttat sjökriget till de neutrala farvattnen, varvid det i stigande utsträckning begått folkrättsvidriga krigshandlingar till sjöss och i luften även i Danmarks och Norges höghetsfarvatten och höghetsområden.

Sedan den brittiska blockadpolitiken till följd av Tysklands näringspolitiska motåtgärder visat sig alltmer ineffektiv, hade västmakterna sökt utvidga krigsskådeplatsen till det neutrala fastlandet, i första hand till de små europeiska staternas territorium. Det första tillfället till sådan krigsutvidgning hade den rysk-finska konflikten erbjudit. Tyska regeringen hade dokumentariska bevis i sina händer på att England och Frankrike beslutit att i förekommande fall företaga aktioner genom de nordiska staternas område även mot dessa staters vilja. Avgörande vore emellertid, att det av de dokument, som tyska regeringen förfogade över, framginge, att biståndet till Finland skulle tjäna även andra syften, nämligen att

- 1) genom besättande av Narvik avskära Tyskland från dess malmtillförsel norrifrån och
- 2) genom engelsk-franska stridskrafter landstigning i de skandinaviska länderna upprätta en ny front för att angripa Tyskland i flanken från Norden.

Härvid skulle Nordens länder tjäna som krigsskådeplats för de engelsk-franska trupperna, medan man enligt gammal engelsk tradition avsett, att de nordiska folken skulle åtaga sig rollen av hjälptrupper och legoknektar. Då denna plan genom freden mellan Ryssland och Finland korsats, hade tyska regeringen fått allt klarare kännedom om att England och Frankrike företoge bestämda försök att med det snaraste i annan form förverkliga sina avsikter. I sin ständiga strävan att förbereda en intervention i Norden hade engelska och franska regeringarna under de senaste veckorna också öppet proklamerat tesen att det i detta krig icke

finge finnas någon neutralitet och att det vore de små ländernas plikt att aktivt delta i kampen mot Tyskland. Denna tes hade erhållit spridning genom västmakternas propaganda och understötts medelst allt starkare politiska påtryckningar på de neutrala staterna. De konkreta underrättelserna om, västmakternas förestående landningsförsök i Skandinavien hade på sistone blivit allt talrikare. Därest emellertid över huvud det ringaste tvivel kunnat råda om västmakternas definitiva beslut att skrida till intervention i Norge, så hade detta tvivel under de senaste dagarna slutgiltigt undanröjts: tyska regeringen hade kommit i besittning av oemotsägliga bevis på att England och Frankrike hade för avsikt att redan under de allra närmaste dagarna överraskande besätta bestämda områden i de nordiska staterna.

De nordiska staterna hade å sin sida icke blott ej gjort något motstånd mot Englands och Frankrikes hittillsvarande övergrepp, utan tolererat till och med de svåraste ingrepp i sina höghetsrättigheter utan motsvarande motåtgärder.

Tyska regeringen måste därför antaga, att norska/danska regeringen komme att intaga samma hållning även gentemot de nu planerade och inför sitt förverkligande stående aktionerna från Englands och Frankrikes sida. Men även om norska/danska regeringen ville vidtaga motåtgärder, så stode det klart för tyska regeringen, att de norska/danska militära krafterna ej komme att vara tillräckliga för att framgångsrikt möta de engelsk-franska aktionerna.

I detta avgörande skede av den existenskamp, som England och Frankrike påtvingat tyska folket, kunde tyska regeringen emellertid under inga omständigheter tolerera, att Skandinavien av västmakterna gjordes till krigsskådeplats mot Tyskland och att det norska/danska folket vare sig direkt eller indirekt missbrukades till krig mot Tyskland.

Tyskland vore icke villigt att överksamt avvakta eller finna sig i ett sådant förverkligande av motståndarnas planer. Tyska regeringen hade därför innevarande dag inlett vissa militära operationer, vilka komme att leda till besättande av strategiskt viktiga punkter på norsk-danskt territorium. Tyska regeringen övertog därmed under detta krig skyddet av Konungariket Norge/Danmark. Den vore besluten att från och med nu med sina maktmedel försvara och definitivt trygga freden i Norden mot varje engelsk-franskt angrepp.

Tyska regeringen hade icke velat denna utveckling. Ansvar för detta vilade enbart på England och Frankrike. Båda dessa stater proklamerade visserligen hycklande de små ländernas skydd. I själva verket våldförde de sig emellertid på dessa i hopp om att därigenom förverkliga sin mot Tyskland riktade och varje dag allt öppnare förklarade förintelsevilja.

De tyska trupperna beträdde därför icke norsk-dansk mark med fient-

ligt sinnelag. Tyska överkommandot hade icke för avsikt att begagna de av de tyska truperna besatta punkterna som operationsbas för kamp mot England, så länge det icke genom Englands och Frankrikes åtgärder tvingades härtill. De tyska militära operationerna hade tvärtom uteslutande till syfte att trygga Norge/Danmark mot det planerade besättandet av norsk/danska stödjepunkter medelst engelsk-franska stridskrafter.

Tyska regeringen vore övertygad om att den med denna aktion tillika även tjänade Norges/Danmarks intressen. Ty detta tryggande från den tyska krigsmaktens sida erbjöde för de skandinaviska folken den enda garantin för att deras länder icke under detta krig till sist likväl bleve till slagfält och till skådeplats för de måhända fruktansvärdaste stridshandlingar.

Tyska regeringen förväntade därför, att norska/danska regeringen och norska/danska folket hyste förståelse för Tysklands åtgärder och icke mötte dem med något som helst motstånd. Varje motstånd måste och skulle brytas med alla medel av de tyska stridskrafterna och komme därför blott att leda till fullständigt meningslös blodsutgjutelse. Norska/danska regeringen ombådes därför att med största skyndsamhet vidtaga åtgärder för att säkerställa, att de tyska trupernas åtgärder kunde försiggå utan slitningar och svårigheter.

I de sedan gammalt bestående goda tysk-norska/danska relationernas anda förklarade tyska regeringen för norska/danska regeringen, att Tyskland icke hade för avsikt att med sina åtgärder nu eller i framtiden antasta Konungariket Norges/Danmarks territoriella integritet och politiska oavhängighet.

På förmiddagen i dag gjorde utrikesminister von Ribbentrop följande uttalande för den utländska pressens representanter i Berlin:

Gårdagens engelsk-franska ingrepp i den norska neutraliteten innebure det mest flagranta brytande av rätt och neutralitet, som vore tänkbart. Det anslöte sig värdigt till en rad otaliga liknande engelska neutralitetskränkningar från engelska flottans beskjutning av Köpenhamn år 1807 fram till innevarande dag.

Englands och Frankrikes ingrepp på norskt höghetsområde hade icke kommit överraskande för Tyskland. Såsom framgått av tyska regeringens note till norska och danska regeringarna vore det Englands och Frankrikes mål att avskära Tyskland från dess malmtillförsel från norr och att i Skandinavien upprätta en ny krigsskådeplats för att angripa Tyskland i flanken från Norden.

Gårdagens ingrepp i territorialvattnen genom Englands och Frankrikes minering och varningslösa sänkande av den totala kustsjöfarten vore blott den första delen av den för tyska regeringen bekanta brittiska planen.

Den andra delen skulle enligt de för tyska regeringen tillgängliga informationerna genomföras i omedelbar anslutning. Den bestode i besättande av hela Skandinavien, d. v. s. Danmark, Norge och även Sverige; ty blott genom detta besättande av Sverige hade England och Frankrike varit i stånd att avskära Tyskland från tillförseln av svensk malm. De engelsk-franska trupperna skulle sedan på snabbaste väg i Skandinavien göra en framstöt mot söder och infalla i Tyskland norrifrån. Redan sedan någon tid tillbaka hade tyska regeringen underrättelse om att engelska och franska general- och amiralstabsofficerare befunno sig på hela Norges område för att fastställa och förbereda landstigningsplatser och för att planera frammarschen mot söder. Tyska regeringen hade redan sedan länge tillbaka haft klarhet om dessa planer; först nu efter det utan varning skedda ingreppet i det neutrala Norge komme emellertid den oerhörda cynism och brutalitet, med vilken England och Frankrike i den fredliga Norden velat upprätta en ny krigsskådeplats mot Tyskland, till världens medvetande i full räckvidd.

I den engelsk-franska noten till den norska regeringen av den 8 april hade en ny internationell lag proklamerats, enligt vilken en krigförande hade rätt att företaga en aktion, som motsvarade den situation, som skapats genom olaglig handling från fiendens sida. Denna tes hade Tyskland gjort till sin egen: England hade våldfört sig på Skandinavien och på detta brytande av internationell rätt hade Führern i dag givit motsvarande svar: den tyska krigsmakten komme att sörja för att under detta krig numera ingen engelsman eller fransman längre komme att visa sig i Norge och Danmark. Tyskland hade därmed bevarat Skandinaviens länder och folk för förintelse och komme numera att fram till krigets slut sörja för den sanna neutraliteten i Norden.

Utrikesministern avslutade sina uttalanden med att han sade sig hysa övertygelsen, att denna Führerns åtgärd bevarat en gammal vördnadsvärd del av Europa för den säkra undergång och den absoluta förintelse, som uppenbarligen vore engelsmännen och fransmännen likgiltiga.

Jag får värdsamt bilägga den genom Deutsches Nachrichtenbüro utsända texten till tyska regeringens memorandum, utrikesminister von Ribbentrops uttalanden samt tyska krigsmaktens överkommandos meddelanden om den militära aktionen.

PERSONFÖRTECKNING.

Förteckningen upptager ett antal i de publicerade akterna omnämnda personer med angivande av vederbörandes befattning år 1940.

- Adlercreutz, Carlos, överste, chef för försvarsstabens underrättelseavdelning.
- Angelin, Olof Fredrik, kommendörkapten, marinattaché vid svenska beskickningen i Paris.
- Attolico, Bernardo, italiensk ambassadör i Berlin.
- Atlee, Clement Richard, brittisk politiker, oppositionsledare.
- Beck-Friis, Hans, friherre, sändebud i Bern, tjänstgörande med särskilt uppdrag i utrikesdepartementet.
- Beck-Friis, Johan, friherre, sändebud i Oslo.
- von Below, Carl, legationsråd vid tyska beskickningen i Stockholm.
- Benedich, Carol, kapten, adjutant i lantförsvarets kommandoexpedition.
- Berencreutz, Nils, byråchef i utrikesdepartementet.
- von Bismarck, Otto, furste, envoyé i tyska utrikesministeriet.
- von Blücher, Wipert, tyskt sändebud i Helsingfors.
- Blum, Léon, förutvarande fransk konseljpresident, deputerad.
- Boheman, Erik, kabinetssekreterare.
- von Brauschitsch, Walter, generalöverste, överbefälhavare för tyska armén.
- Braun von Stumm, Gustaf, biträdande chef för tyska utrikesministeriets pressavdelning.
- Bull, Jens, norskt utrikesråd.
- Butler, Richard Austin, parlamentarisk understatssekreterare i brittiska utrikesministeriet.
- Bömer, Karl, ministerialråd, chef för tyska propagandaministeriets utlandspressavdelning.
- Cadogan, Sir A. M. G., permanent understatssekreterare i brittiska utrikesministeriet.
- Chamberlain, Neville, brittisk premiärminister.
- Champetier de Ribes, Auguste, understatssekreterare i franska utrikesministeriet.
- Churchill, Winston S., brittisk sjöminister.
- Colban, Erik, norskt sändebud i London.
- Collier, Lawrence, counsellor i brittiska utrikesministeriet.
- Coulondre, Robert, ambassadör, kabinetschef hos franske utrikesministern.
- Cross, Sir Ronald Hibbert, brittisk minister för den ekonomiska krigsföringen.
- Dahlerus, Birger, civilingenjör.
- Daladier, Edouard, fransk konseljpresident, utrikes- och krigsminister.
- Damgren, Karl Albert, legationsråd, pressattaché vid svenska beskickningen i Berlin.
- Dampierre, Robert, greve, franskt sändebud i Oslo.
- von Dardel, Gustaf, svenskt sändebud i Bryssel.
- Davignon, Jacques, vicomte, belgisk ambassadör i Berlin.

- De Geer, Gerard, friherre, bruksdisponent.
- Domö, Fritiof, handelsminister.
- Dormer, Sir Cecil, brittiskt sändebud i Oslo.
- Douglas, Carl, greve, legationssekreterare vid svenska beskickningen i Oslo.
- Duncan, Sir Andrew, brittisk handelsminister.
- Du Rietz, Edward, överstelöjtnant, militärattaché vid svenska beskickningen i Paris.
- Eden, Anthony, minister för dominions, därefter krigsminister.
- Ekblad, Nils-Eric, legationssekreterare vid svenska beskickningen i Köpenhamn.
- Enell, Harald, överste, flygattaché vid svenska beskickningen i Berlin.
- Ericson, Stig, kommandörkapten, chef för försvarsstabens marinoperationsavdelning.
- Erkko, Juho Eljas, finsk chargé d'affaires i Stockholm, förutvarande utrikesminister.
- Esmarch, August, norskt sändebud i Köpenhamn.
- Evans, Sir Edward, brittisk amiral.
- Forshell, Anders, kommandörkapten, marinattaché vid svenska beskickningen i Berlin.
- Fuchs, tysk konteramiral, avdelningschef i Oberkommando der Kriegsmarine.
- Freiwald, tysk kommandörkapten, adjutant hos överbefälhavaren för tyska marinen.
- Gamelin, Maurice Gustave, general, fransk överbefälhavare.
- Ganeval, Jean Joseph, fransk överste.
- Gripenberg, Georg, finskt sändebud i London.
- von Grundherr zu Altenhann und Weyerhaus, Werner, envoyé i tyska utrikesministeriet.
- Grönwall, Tage, legationssekreterare vid svenska beskickningen i London.
- Günther, Christian, minister för utrikes ärendena.
- Göring, Hermann, tysk generalfältmarskalk.
- Hagelin, W., representant i Tyskland för norska Nasjonal Samling.
- Halifax, viscount, brittisk utrikesminister.
- Hambro, Carl J., norsk stortingspresident.
- Hambro, Charles, brittisk bankir.
- Hamilton, Carl, friherre, svenskt sändebud i Köpenhamn, sedermera landshövding.
- Hansson, Per Albin, statsminister.
- Hedin, Göran, löjtnant, biträdande militärattaché vid svenska beskickningen i Berlin.
- Hennings, Einar, svenskt sändebud i Paris.
- Hjelmtveit, Nils, norskt statsråd.
- Hore-Belisha, Leslie, förutvarande brittisk krigsminister, parlamentsledamot.
- Hultgård, N. E. A., svensk sjömanspräst i Stettin.
- Häggglöf, Ingemar, legationssekreterare vid svenska beskickningen i Berlin.
- Jacquin de Margerie, Roland, kabinetschef hos franske utrikesministern.
- Johannessen, William Malthe, expeditionschef i norska utrikesdepartementet.
- Juhlin-Dannfelt, Curt, överste, militärattaché vid svenska beskickningen i Berlin.
- Keitel, Wilhelm, tysk generalöverste, chef för krigsmaktens överkommando.
- Kellgren, Henry, överste, chef för lantförsvarets kommandoexpedition.

- Kempff, Curt, överstelöjtnant, militärattaché vid svenska beskickningen i Helsingfors.
- Kjölsen, F. H. kommandörkapten, dansk marinattaché i Berlin.
- Koht, Halvdan, norsk utrikesminister.
- Kumlin, Ragnar, t.f. chef för utrikesdepartementets handelsavdelning.
- Kuusinen, Otto Vilhelm, finsk revolutionär.
- Körner, tysk statssekreterare för fyraårsplanen.
- Léger, Alexis, ambassadör, generalsekreterare i franska utrikesministeriet.
- Lloyd George, David, förutvarande brittisk premiärminister, parlamentsledamot.
- Maisky, Ivan, sovjetrysk ambassadör i London.
- Mallet, Victor Alexander Louis, brittisk minister i Stockholm.
- Mannerheim, Gustaf, friherre, finsk fältmarskalk.
- Margerie, se Jacquin de Margerie,
- Maugras, Gaston, franskt sändebud i Stockholm.
- Megerle, Karl, tysk pressman.
- Mirow, tysk kommandör, chef för Attachégruppe der Kriegsmarine.
- Mittelhausser, Eugène Désiré, fransk general.
- Mohr, O. C., envoyé, direktör i danska utrikesministeriet.
- Molotov, Vjateslav, sovjetrysk utrikeskommissarie.
- Montagu-Pollock, William Horace, legationssekreterare vid brittiska beskickningen i Stockholm.
- Munch, P. R., dansk utrikesminister.
- Niemöller, Martin, tysk kyrklig ledare.
- Nordling, Raoul, svensk generalkonsul i Paris.
- Nuffield, lord, brittisk industriman.
- Nygaardsvold, Johan, norsk statsminister.
- Pertinax, pseudonym för André Géraud, fransk pressman.
- von Post, Eric, legationsråd vid svenska beskickningen i Berlin, tidvis t. f. chargé d'affaires.
- Pousette, Harald, legationsråd vid svenska beskickningen i London, tidvis t. f. chargé d'affaires.
- Prytz, Björn, svenskt sändebud i London.
- Quisling, Vidkun, ledare för norska Nasjonal Samling.
- Raeder, Erich, storamiral, överbefälhavare för tyska marinen.
- Rechnitzer, Hjalmar, dansk viceamiral.
- von Renthe-Fink, Cecil, tyskt sändebud i Köpenhamn.
- Reynaud, Paul, fransk finansminister, sedermera konseljpresident.
- von Ribbentrop, Joachim, tysk utrikesminister.
- Richert, Arvid, svenskt sändebud i Berlin.
- Ritter, Karl, tysk ambassadör, tjänstgörande i tyska utrikesministeriet.
- Romier, Lucien, fransk pressman.
- Roosevelt, Franklin D., Förenta Staternas president
- von Rosen, Gustaf-Fredrik, greve, major, militärattaché vid svenska beskickningen i London.
- Rosenberg, Alfred, tysk riksledare och chef för nationalsocialistiska partiets utrikespolitiska avdelning.
- Rössing, överste, militärattaché vid tyska beskickningen i Helsingfors.
- Sahlin, Stig, svenskt sändebud i Helsingfors.
- Sandler, Rickard, minister för utrikes ärendena.
- Sarraut, Maurice, fransk pressman.

- Scavenius, Erik, förutvarande dansk utrikesminister.
- Scharffenberg, Johan, norsk överläkare.
- Scheel, Arne, norskt sändebud i Berlin.
- Schmidt, Paul, legationsråd i tyska utrikesministeriet.
- Schniewind, viceamiral, tysk marin-stabschef.
- von der Schulenburg, Friedrich Werner, greve, tysk ambassadör i Moskva.
- Schulte-Mönting, stabschef hos överbefälhavaren för tyska marinen.
- Schön, Frode, legationssekreterare vid danska beskickningen i Berlin.
- Segerstedt, Torgny, professor, pressman.
- Sjöborg, Erik, svenskt sändebud i Haag.
- Sköld, Per Edvin, försvarsminister.
- Sohlman, Rolf, byråchef i utrikesdepartementet.
- Stang, Ulrik, legationsråd vid norska beskickningen i Berlin.
- Stanley, Oliver, brittisk krigsminister.
- Steensen-Leth, Vincent, legationsråd vid danska beskickningen i Berlin.
- Stemann, J. D., generalmajor, direktör i danska krigsministeriet.
- Strömberg, Kjell, pressattaché vid svenska beskickningen i Paris.
- Stähle, Nils, förste sekreterare i utrikesdepartementet.
- Svahnström, Bertil, svensk tidningskorrespondent i Berlin.
- Svenningsen, Nils, chef för politiska avdelningen i danska utrikesministeriet.
- Svinhufvud, Pehr Edvin, förutvarande finsk president.
- Söderblom, Staffan, utrikesråd, chef för utrikesdepartementets politiska avdelning.
- Tabouis, Geneviève, fransk utrikespolitisk skribent.
- Tanner, Väinö, finsk utrikesminister.
- Thorsing, Oscar, chef för utrikesdepartementets pressbyrå.
- Thörnell, Olof, general, överbefälhavare.
- Undén, Östen, universitetskansler, utrikesdepartementets sakkunnige i folkrätt.
- von Uthmann, Bruno, generalmajor, militärattaché vid tyska beskickningen i Stockholm.
- Vendel, Karl Yngve, konsul i Stettin.
- Vinell, Torsten, handelsråd vid svenska beskickningen i Berlin.
- Wallenberg, Marcus (junior), bankdirektör.
- von Weizsäcker, Ernst, friherre, statssekreterare i tyska utrikesministeriet.
- Welles, Sumner, understatssekreterare i amerikanska utrikesministeriet.
- Westman, Karl Ivan, kabinetssekreterare (1946).
- zu Wied, Victor, prins, tyskt sändebud i Stockholm.
- de With, H. M. van Haersma, jonkheer, nederländskt sändebud i Berlin.
- Woerman, Ernst, understatssekreterare i tyska utrikesministeriet.
- Wollebæk, Johan Herman, norskt sändebud i Stockholm.
- Zahle, Herluf, kammarherre, danskt sändebud i Berlin.